

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת ואתחנן

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	ד"30 מודיעין ע.	בני ברק	ירושלים	עיר
18:55	19:09	19:14	19:04	18:57	19:13	19:08	19:06	19:15	18:57	כניסת שבת
20:13	20:13	20:12	20:13	20:11	20:13	20:14	20:02	20:13	20:11	יציאת שבת
20:46	20:50	20:47	20:45	20:49	20:46	20:49	20:37	20:47	20:49	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

Dirshu
דרשו ד' ועזו

קרו עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

לפרשת עקב די - כ אב | דף היומי - סנהדרין כא - כז | משנה ברורה - חזרה מתחילת סימן רמ"ז עד סימן רמ"ח אמצע סעיף ד' | א"א נכנס | מוסר - פרק ד' | והנה ידוע שבנוגע הזה' עד פרק ז' | קנין חכמה - י"ש בענין השק"ר עד שער האמת | אמר החכם'

יום המישי "א אב תשע"ז | פניני פרשת ואתהנן | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

פתח הח"ח: "מה זה שלומדים מסכת ולא גומרים?" הגיב ר' אלהנן וסרמן: "הוא מתכוון אלי". הח"ח המשיך: "האם מסכת נזיר אינה נחשבת מסכת?" אמר הגר"א קוטלר: "הוא מתכוון אלי". המשיך הח"ח: "ועד מתי יסתיר את עצמו אדם שיש בכוחו לעזור לכלל ישראל?", אז אמר הגר"ח עוזר ל'חזון איש': "הוא מתכוון אליך!"

הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל על התורה ועל ההבדל בין ישראל לעמים

חופש שנתי, האם הוא חושב לשרת במשהו את בעל הבית שלו? הוא עובד בשביל מישהו ומקבל ממנו פרנסה, האם את הזמן שהוא פטור מעבודה הוא מקדיש חלקו לבעה"ב? ודאי שמה שהוא עושה זה להנאת הגוף שלו; טיולים בארץ, בחו"ל, משחקים, אבל הוא לא חושב על שום דבר לעשות למען הבעה"ב, שבכל אופן כל השנה משלם לו משכורת, הוא נהנה מהאדם הזה!

אבל הרגש הנכון צריך להיות אחר: כשאדם פועל ועובד בשביל מישהו, צריכה להיות לו הכרת הטוב, צריך לחשוב שיהיה טוב לבעה"ב שלו. אצל עמ"י קיימת ההרגשה הזו של 'לעשות לא רק לעצמו'. שמעתי מהרב דסלר ש'לא מאסתים ולא געלתים' - הקב"ה לא מואס בעמ"י, כי בעמ"י יש נקודה פנימית של קדושה שיש רק בו! הרגש של דאגה לשני, שנקרא 'חסד', זו מידה טובה מאוד שקיימת בטבע עמ"י.

סיפר לי קרוב משפחה לפני שנים רבות, כשהגענו לארץ ישראל, אז האנגלים ראו לנכון להוסיף עוד מסילת רכבת. הייתה רכבת שנוסעת מיפו לירושלים, והיו פסי רכבת שנכנסו לתוך ת"א ויפו, ואז הממשלה האנגלית החליטה להוסיף עוד קו מסילת ברזל. מסילת הברזל שהרכבת נוסעת עליה, צריכה להיות מונחת על קרקע מוצקה ועל אבני חצץ, ומוודים אותה שתהיה ישרה מאוד. מביאים אבנים קטנות - חצץ, - פורסים אותן על הקרקע, ועליהן מניחים את הפסים. עבדו שם מאות פועלים יהודים וערבים, הביאו משאית מלאה באבנים קטנות (היום יש מנופים, אבל אז היו ממלאים סל אבני חצץ עם מעדר ושופכים אותו על השטח שהמסילה תהיה מונחת עליו), והפועלים היו עובדים שעות רבות. בשעה שתים עשרה וחצי השמיעו מעין צפירה, שאז הפועלים מפסיקים את העבודה, יושבים לאכול ואז חוזרים לעבודה. את זה סיפר לי קרוב משפחתי שהיה גר שם, כדי להתבונן ולראות את ההבדל שבין ישראל לעמים: כשנשמעה הצפירה, אם היה זה בדיוק מתי שהפועל מילא את סל האבנים על מנת לשפוך אותן

המשך בעמוד 14 <<<

"וְשִׁנְתֶּם לְבַבְכֶּם" (דברים ו', ז')

ובאותו ענין של אנשי המעלה בדרגת 'ושננתם', ראוי להביא מעשה שהיה בסבא קדישא, בעל ספר 'חפץ חיים'. באחת הפעמים שביקר בוילנא אצל ר' חיים עוזר, ובין הנוכחים ישבו ר' אהרן קוטלר (ר"י קלצק), ר' אלהנן וסרמן (ר"י ברנוביץ'), והי' שם גם הגר"א אי"ש קרליץ (אח"כ התפרסם בכינוי 'חזון איש'), פתח הח"ח ואמר: "מה זה שלומדים מסכת ולא גומרים?", הגיב ר' אלהנן ואמר: "הוא מתכוון אלי" (לשם הידיעה, הגר"א וסרמן כבר היה בקי בכל הש"ס, רק התחיל מסכת אחרת בטרם גמר הקודמת). הח"ח המשיך ואמר: "האם מסכת נזיר אינה נחשבת מסכת?", אמר הגר"א קוטלר: "הוא

מתכוון אלי, שזו המסכת היחידה שעדיין לא למדת". המשיך הח"ח ואמר: "ועד מתי יסתיר את עצמו אדם שיש בכוחו לעזור לכלל ישראל?", אז אמר הגר"ח עוזר לר' אי"ש: "הוא מתכוון אליך!"

ואכן, אחרי הפגישה הזו, זרז ר"ח עוזר את הגר"ר

אי"ש לעלות לארץ ישראל, אשר במשך למעלה מעשרים שנה עשה ממש מהפכה בארץ ישראל ובכל העולם, בקיום ההלכות של כל התורה כולה.

"ושננתם לבניך..." - אשריכם ישראל, בחורי הישיבות שכל השנה לומדים בישיבה. יש זמן בשנה שאין בו את הסדרים של הישיבה והמסגרת הישיבתית, ודוקא מכאן נראה את ההבדל בין אלה שעוסקים כל אחד בעבודתו לצורך פרנסתו - לצורך עוה"ז לבין בני התורה.

כשיש לו, לאדם העובד לפרנסתו ועוסק בעניני העוה"ז, זמן,

כאשר מרן הגרי"ש זצ"ל היה בשנות החמישים היה נוסע עם הרבנית ע"ה לבין הזמנים ביחד עם אאמו"ר הגר"ש קולדצקי זצ"ל ואמי מורתי ע"ה לבית הבראה בנתניה, וגם שם כמוזבן היה הגרי"ש קם כדרכו כמה שעות לפני עלות השחר ולומד בניגונו המיוחד

חתן מרן הגר"ה קנייבסקי שליט"א על הנהגות גדולי ישראל בימי בין הזמנים

מרן הגרא"מ שך

המפרשים שלכאורה יש כאן סתירה, שאחרי שהוא רואה במעלת המנוחה שזהו טוב, אם כן מדוע ההמשך הוא "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד". ותיירץ החזון איש הנה מצינו כאשר יהודי מקריב קרבן לה' הרי הוא בוחר את הבהמה הכי מובחרת וכמו שהבל הביא מבכורות צאנו והקרבן נתקבל ברצון. וכמו כן יששכר שרצה להקריב את חייו לתורה, חיפש מהו הדבר הכי טוב כדי להקריבו, ומצא שאנשים מאד אוהבים את המנוחה ואז כאשר עמד ואמר: רבוננו של עולם הריני מקריב את המנוחה לקרבן של עמל התורה "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד", ובדרך כלל ממליץ רבינו לקחת איזה לימוד מסוים שיהיה עליו עול ללמוד בבין הזמנים כדי שהזמן יהיה מנוצל כמו שצריך.

מרן הקהלות יעקב זצ"ל

בשנת תש"ל יצא הסטייפלר זצ"ל בקריאה לבני הישיבות שילמדו כל יום בבין הזמנים לפחות 4 שעות ביום במסגרת ישיבת בין הזמנים [ולא לבד] כי כאשר לומדים במסגרת של ציבור יש יותר ס"ד לנצל את הזמן שלא ילך לאיבוד.

מרן הגרי"ש אלישיב

בשעתו בשנים שבין תש"ך לתש"ל כאשר מרן הגרי"ש זצ"ל היה בשנות החמישים היה נוסע עם הרבנית ע"ה לבין הזמנים ביחד עם אאמו"ר הגר"ש קולדצקי זצ"ל ואמי מורתי ע"ה לבית הבראה בנתניה, וגם שם כמוזבן היה הגרי"ש קם כדרכו כמה שעות לפני עלות השחר ולומד בניגונו המיוחד, וגם כאשר הלכנו לבקר את הורינו בשעות הצהריים, [שעת האוכל], אז הגרי"ש זצ"ל לא פסיק פומיה מגירסא כפשוטו כמו שכתוב "ויט שכמו לסבול". והתמונה הזאת עומדת בעיני כאילו היה אתמול, כמה שזכינו לראות אצל הגרי"ש חביבות ומתיקות התורה עם כל המרץ ובכח בכל עת ובכל שעה.

ועיין במסכת שבת קיט: בדברי הגמרא "לא חרבה ירושלים אלא בשביל ביטול תינוקות של בית רבן". וכתב המהרש"א שם וז"ל: ביטול תינוקות של בית רבן הוא מצוי בכל קהילה, גם הבחורים מבטלים רוב הימים בבין הזמנים והולכים ברחובות בביטולים ובטיולים עכ"ל.

יהיו דברים אלו מגדולי ישראל חיזוק לבני הנעורים לקבוע סדרים קבועים גם בבין הזמנים ולדעת שבעולם הזה אין זמני פטור, ורק אולי קצת מנוחה למי שזקוק לזה, ובזכות זה נזכה לבנין בית המקדש במהרה.

(רשימות מפנקסו של הגאון ר' יצחק קולדצקי)

בשעתו כאשר הראו ראשי ישיבות למרן הגרא"מ שך זצ"ל בקשה אולי לעשות שינויים לבין הזמנים, ומרן ענה: שבהיות ובמשך כל הזמן הוא עסוק וטרוד בלימודים של נשים נזיקין. והוא רוצה גם ללמוד קדשים, ולכך הוא חייב את בין הזמנים להתמסר לסדר קדשים, ובאמת בימי בין הזמנים הוא חיבר את ספרי אבי עזרי על סדר קדשים, כיוצא בזה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה לומד בבין הזמנים את המשנה למלך שמאד אהב ללמוד אותו ולא מצא לזה זמן, ועל זה ניצל את ימי בין הזמנים שלו ללימוד המשנה למלך.

רבינו בנופש בעיר צפת

בשעתו כאשר מו"ח מרן הגר"ח"ק שליט"א היה נוסע בבין הזמנים לעיר צפת היה לוקח אתו את המחברות שלו, ומסדר לדפוס את ספרו הגדול דרך אמונה. ובדרך כלל היה שוהה שם חמשה ימים

בלבד, והיה אומר שהוא מספיק בבית הבראה שלו בחמשה ימים אלו לכתוב ולסדר את הספר דרך אמונה כמות כזו שבבני ברק לוקח לו כמה חדשים טובים. אצל אנשים אלו, בין הזמנים פירושו שחרור מעול הציבור, ותוספת עול תורה כל אחד לפי ענינו. והסיבה היא מובנת מאליה, שאצלם אין מושג של ניתוק ח"ו מתורה, ואין להם צורך לנוח או להתאורר מן הלימוד, כי אדרבה המנוחה הכי טובה היא לצלול עמוק בים התלמוד, ודוקא אז כאשר יש להם קצת שחרור, מוצאים להם זמן יותר להקדיש זמן לאותם לימודים נוספים שחסר להם במשך השנה.

ויט שכמו לסבול

וע"ז המליץ רבינו בשם החזון איש על הפסוק "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהיה למס עובד" והקשו

באחת ההזדמנויות שזכיתי לצאת עם רבנו לשוח בנאות דשא בהרי צפת, שאלתי למה ועל מה איווה למושב לו למנוחת נפשו דווקא בעיר הקודש צפת, הרי ישנן ערים נוספות בארצנו הקדושה שאווירה דארץ - ישראל נושבת בהן בצחות ובנעימה

הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס שליט"א מספר על השעות הנעלות להן זכה בנאות דשא עם כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'חכמת אליעזר' מסערת ויז'ניץ זצוק"ל

"וְהָיָה כִּי יִבְיֶאֱדָה" (דברים י' ו')

היה זה מחזה קבוע שחזר על עצמו מדי שנה בשנה. עם פרוש חודש תמוז, היה כ"ק מרן אדמו"ר ה'חכמת אליעזר' מסערת ויז'ניץ זצוק"ל, עוזב את ביתו בקרית רמת ויז'ניץ שבחיפה ועובר למשכן קדשו במרומי הר כנען בעיה"ק צפת. שם איווה למושב לו במשך שבועות ארוכים שנמשכו בדרך כלל עד תחילת חודש הרחמים והסליחות. בימים אלו היה רבנו זצוק"ל אוגר כוחות לקראת השנה החדשה העומדת בפתח והיה יוצא מדי פעם לשאוף את האוויר הצח הנושב בהרי הגליל בסביבות צפת ומבואותיה, כאשר עלי דרך היה סגל הנוכחים המצומצם זוכה להיחשף לעולם טמיר ונעלם מאורחות חייו ומהליכותיו של רבנו, מה שבימים כתיקונם לא ראו ולא שמעו.

"היה זה תענוג נפלא ומרומם ביותר שלא יישכח לעולמים", שח לנו שלוחא דרבנן וציר נאמן, הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס שליט"א, שזכה להתלוות לרבנו בטיולים היומיומיים משך שנים רבות ומילא את אסמיו שובע עד בלי די. "בשעות אלו של היציאה לשוח בנאות דשא, היתה רוחו של רבנו נינוחה ושלווה, או אז פתח פיו בחכמה לספר לנו זכרונות הוד משנים קדומות, מימי ילדותו בצל קדשו של זקנו מרן הסב"ק בעל 'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע, לצד גילויים רבים מאוצרותיו שהיו נחשפים רק באותן שעות נעלות במחיצתו הטהורה הבלתי נשכחת".

היה זה רק לאחרונה, עת שהה הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס שליט"א בעיה"ק צפת במחיצת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר מסערת ויז'ניץ שליט"א, ששח לו בנעימה: "בכל פעם שבאת אל אבי הק' זי"ע, היה מתלבש בחדווה מיוחדת ופתח פיו בחכמה לספר מעשיות שלא שמענו מעולם, והיה מעלה בערגה את זכרון בית אבותיו הק', דברים שלא היו יוצאים מפיו בשאר ימות השנה". המשך מרן האדמו"ר מסערת ויז'ניץ שליט"א באמרו: "אין זה כי אם משום גודל החביבות שרכש אליך, שראה בך כלי מחזיק ברכה שיעביר את הדברים הלאה לדורות הבאים"

צפת עיר מוכרתו

"באחת ההזדמנויות שזכיתי לצאת עם רבנו לשוח בנאות דשא בהרי צפת", פותח הרב מוזס את שיחתו הנרגשת על הקשר הנפשי שהיה לרבנו עם עיר הקודש צפת, "שאלתי למה זה ועל מה זה איווה למושב לו למנוחת נפשו דווקא בעיר הקודש צפת, הרי ישנן ערים נוספות בארצנו הקדושה שאווירה דארץ - ישראל נושבת בהן בצחות ובנעימה, ובאם נכון הדבר שישנה סיבה מיוחדת השמורה עמו לגבי צפת דווקא?"

"למרבה ההפתעה, השיבני שאכן נפשו ורוחו קשורות בצפת באלפי נימים, היות וזקנו [אבי אמו] הרה"ק רבי אליעזר ניסן

מדז'יקוב זי"ע התגורר בצפת והיה מדמויות ההוד שבה, ומשך, הרי הקשר אל צפת מתחיל כבר במשפחתו ומשם התקשרותו להאי אתרא קדישא, עיר הקודש צפת, עיר שהתהלכו בה מלאכי עליון ושרפי מעלה, מגורי האריז"ל ועד תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע. רבנו התבטא אז ואמר לי בצחות לשונו: 'איך האב דאס אין די גנים'"

מספר שבועות אחרי הסתלקותו של מרן ה'מקור ברוך' זי"ע בשנת תשכ"ד, כאשר באחד הימים בעודי מתהלך ברחובה של עיר בעיה"ק ירושלים, רואה אני את רבנו עומד ומחפש דבר-מה. לשאלתי מה מעשיו כאן סמוך ונראה לגבול הירדני [ברח' בר אילן שם היה הגבול לפני מלחמת ששת הימים], השיבני שהוא זקוק לעזרה ממני בשני דברים: שאקח אותו לבית מדרש כדי שיוכל להתפלל תפילת מנחה לפני התיבה [היה זה כאמור בשנת ההסתלקות של מרן ה'מקור ברוך'] ושאכוון אותו לשכונת מטרסדורף, שם היה צריך לסדר מספר עניינים.

"לימים, כאשר שוחחתי עם רבנו על אותה תפילת מנחה שלקחתיו באותה שעה לזכרון משה, סיפר לי בצחות שתפילה זו זכורה לו ביותר ולעולם לא ישכחנה, כי אחד דפק על השולחן כדי שיתפלל יותר מהר ולעומתו השני הרעים בקולו שיתפלל לאט יותר, וכן הלאה, כל אחד השמיע וחיווה את דעתו הסותרת מרעהו.

איזה מעשה מיוחד נחקק ביותר מאותם טיולים?

ר' מנחם אליעזר נענה ומשיב, שכל טיול היה אצלו בחינת 'יום טוב' ומכל טיול יכולים לספר שעות ארוכות בלי גבול וקצבה. אך בכל זאת ניאות לספר לנו סיפור אחד, אפס קצוה מהים הגדול: "היה זה בשנה אחת שרבנו העדיף לשבת בביתו נאוה קודש בצפת ולא אבה לצאת החוצה לשאוף אוויר צח בין ההרים והגבעות. המשמשים בקודש ביקשו ממני באופן מיוחד, שאנסה להשפיע על רבנו שישכים לצאת מהבית לשוח בנאות דשא, ואכן עלה במחשבתי רעיון מיוחד שעל ידו אצליח לפעול את הדבר אצל רבנו. באתי לרבנו ואמרתי, שברור אצלי הדבר שאם רבנו יצא מביתו ללכת בינות ההרים יהיה לו יותר קל אחר כך להתפלל לפני התיבה בראש השנה, כך שכל פסיעה בהרים שווה פסוק במלכויות זכרונות ושופרות... כיון ששמע רבנו את הדברים, נתרצה ובקש

בדירה בצפת היה חלון קטן אחד עם אויר בכל הדירה, וסמוך לזה ישב מרן שליט"א. כעבור כמה שעות מרן הודיע להר"ר ישעיהו אפשטיין שהיום לפי חשבון הזמן יש לו מעט פנאי, והוא חושב שכיון שהוא כבר בצפון כדאי יהיה להתפלל על קברם של התנאים הקבורים באזור

לקט מיוחד לימי בין הזמנים ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

"המנוחה בצפת"

בין השאר הוא סיפר לרבינו כי תחום זה מתפתח מאוד, וכי קל יותר היום לאנשי המדע להגיע אל הירח, ויש שם הרבה תגליות מעניינות. באומרו זה הוא הוסיף, שרבינו שליט"א יסביר לו מה תועלת יש בדור זה לדעת דברים אלו, ומדוע הקב"ה סובב שתחום זה יתפתח מאוד? האם יש הסבר לכך? שאל האיש.

רבינו השיב לו על אתר: בטח, ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, אפשר לאדם לעלות ולעלות אפילו עד לירח, זהו גובה אין סופי, מכאן ילמד האדם שבעשייתו עבירה חלילה, יכול הוא לרדת ולרדת עד אין סוף ויורש גיהנום רח"ל.

וכמו שאנו רואים כמה אפשר לעלות ולעלות גבוה, כך נזכור כל הזמן גם כמה חלילה עלול האדם לרדת עוד ועוד, וה' יצילנו מכל מכשול.

פניני תורה ל"בין הזמנים"

אלו שנוסעים לחו"ל לצרכי מצוה או לצרכי בריאות ופרנסה, מספרים על יופיים המפעים של מקומות רבים בארצות העמים. מדוע נפלאות הבריאה ופלאי העולם, ההרים הגבוהים, הנחלים והרי האלפים המושלגים, מצויים דוקא בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל? כך שאלתי את מו"ר מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א והצעתי לפניו כתשובה את הרעיון הבא: חז"ל אומרים: "מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו לא לאכול פירות גינוסר בירושלים - דיינו", נמצאת עליה שלא לשמה. כיוצא בו אמר רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה אין חמי טבריא בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו לא לרחוץ בחמי טבריא - דיינו", ונמצאת עליה שלא לשמה" (פסחים ה, ב).

ויתכן שזאת הסיבה שגם ארץ ישראל אינה משופעת בפלאי עולם, כדי שלא יעלו ויגורו בארץ ישראל כדי להנות מיופיה המיוחד, הריה ונופיה, אלא שיעלו ויתיישבו בה רק לשם מצות ישוב ארץ ישראל.

מרן שליט"א הסכים לתשובה זו ואמר שהיא נכונה.

כוונה לשם מצוה בטיול בארץ ישראל

יש דעות (כדעת הבן איש חי זצ"ל ועוד), הסבורים שישנה מעלה לטייל ולתור בארץ הקודש, ואולם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א סבור שלא שמענו מצוה ומנהג טוב לטייל בארץ ישראל.

ושאלתי את מרן שליט"א האם כשהיהודי בכל מקרה מטייל כעת, לצורך בריאות גופו ונפשו, האם ישנה מעלה שיכוון במהלך טיולו בארץ ישראל לשם חביבות ארץ ישראל והודאה להקב"ה בראיית פלאי ארץ חמדה ורחבה.

סיפור שלא פורסם שמענו מחתנא דבי נשיאה, הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א, ראש ישיבת קהילות יעקב לצעירים בבני ברק. וכך סיפר: היה זה בשנת תשנ"ב באותם שנים היה מו"ח מרן שר התורה שליט"א נוסע כל שנה לכמה ימים למנוחה בצפת בדירתו של הרב רבי אליעזר ליברמן שליט"א, בשכונת מאור חיים. בחודש אב של אותה השנה הייתי זקוק לשוחח עם מו"ח בנוגע לשידוך שהיה על הפרק עבור אחד מילדינו, והנה כל יום היה טרדה אחרת, וגם היה סביבו אנשים רבים כמו תמיד, וקשה היה לשוחח בנחת. אמרתי, אמתין אפוא שיסע צפונה ואז בודאי יהיה יותר שקט.

ואכן, באחד הבקרים נסעתי השכם בבוקר ברכבו של הנהג המסור הר"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א, והגענו לתפילת שחרית עם הנץ החמה, התפילה היתה בביתו של הרה"ג רב ישי מנדל שליט"א, שהיתה לו דירה שהיה נח בה בימי חודש אב, וכמובן היה ספר תורה כשר ושם התפללו.

אחרי התפילה שוחחנו בפרטיות והכריע מה שהכריע. מיד לאחר מכן ראיתי שהלך לחדר והחל מיד בכתיבת חידושי תורה, הוא

עסק בכתיבה של דרך אמונה חלק ג'. לא בזבז רגע. ואגב, הסיבה שהוא נסע לצפת היה בשביל 'לנשום' קצת אויר נקי ונעים שיהיה לו קצת להחליף כוח, ולמעשה, בדירה דאז היה חלון קטן אחד עם אויר בכל הדירה, וסמוך לזה ישב מרן שליט"א... כעבור כמה שעות מרן שליט"א הודיע להר"ר

ישעיהו אפשטיין שהיום לפי חשבון הזמן יש לו מעט פנאי, והוא חושב שכיון שהוא כבר בצפון כדאי יהיה להתפלל על קברם של התנאים הקבורים באזור. וכך עלינו כולנו למירון אצל רבי שמעון בר יוחאי, ואצל רבי יהודה בר אלעאי, ועוד כמה קברים. הוא התפלל בכל קבר כמה רגעים והמשכנו הלאה.

כך היו נראים ימי "נופש" בצילו של מרן שליט"א כפי ששמענו מהגר"ש שליט"א.

"על חללית ואסטרונואוט / הלקח הרוחני"

אל רבינו נכנס יהודי שעוסק לפרנסתו בתחום המדע והחלל,

הרב אדלשטיין הזמין אותי לעצרת הודיה ברמת השרון. כשהגעתי, פנה אלי הגבאי: "לא נהוג שרבנים נושאים כאן דרשות תוכל לעשות סימפוזיון, ערב של שאלות ותשובות". עליתי לבימה, ואמרתי: דרשה אינכם רוצים לשמוע. אבל סיפור, אתם מוכנים?

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי על כוחה של תפילה

"וְאַתְּחַנּוּ, אֶל ד'" (דברים ג', כ"ג)

תפלתם מקובלת. ועכשיו, שלא בקשו, לא קבלו - אבל שאר היהודים, אמת, אינם לומדים בכזה עיון ודבקות ורצף. אבל מברכים ברכת התורה, ומבקשים בה על בניהם, ותפילתם נשמעת! כחה של תפילה, ונוראות העדרותה!

ותפילה

איני יודע כמה זוכרים, אבל איזו עליצות, איזה שכרון כח, היו אחרי מלחמת ששת הימים, בשנת תשכ"ז. התרחבנו מן הסואץ ועד למבואות דמשק, שבנו אל הכתל המערבי, קבר רחל ומערת המכפלה. המדינה המצומקת היתה

לפתע כבלון ענק, עד שמלחמת יום הכיפורים תקעה בו סיכה. הכלל, הרב אדלשטיין הזמין אותי לעצרת הודיה ברמת השרון, בבית כנסת שבשכונת אנשי צבא קבע. נסעתי. כשהגעתי, פנה אלי הגבאי: "לא נהוג שרבנים נושאים כאן דרשות".

אז בשביל מה באתי.

"תוכל לעשות סימפוזיון, ערב של שאלות ותשובות". ולהיות מותקף כל הערב. לא, תודה.

עליתי לבימה, ואמרתי: "דרשה אינכם רוצים לשמוע. אבל סיפור, אתם מוכנים?" כן, ספור כן.

פתחתי ואמרתי: "בפזנא, עירו של רבי עקיבא איגר זצ"ל, נעצה ההשכלה טלפיה וסחפה רבים, וערערה אמונתם של אחרים. בין הנפגעים היה בעל התוקע התיק. משרבו הרנונים, העבירו הרב ממשרתו. התאונן בפני מושל העיר: בשביל שאני שוחר קדמה פסלני הרב מלתקוע בשופר, למרות שאני שומר תורה ומצוות! הסכים המושל שנעשה לו עול, ושלח לקרוא לרב העיר. הגיע ונשאל לפשר ההדחה.

נענה הרב: "אדוני המושל, אדם זה כפוי טובה! לא זו בלבד שלא הדחתיו, עוד העליתיו בדרגה! יאמר נא המושל, איזהו היום הקדוש ביותר ליהודים?"

גם המושל ידע: "יום הכיפורים".

"ובכן, ידע המושל: יום הכיפורים הוא הקדוש ביותר, והשעה הקדושה בו ביותר היא עם צאתו. מגיעים אז לפסגה, בתפלת הנעילה. ובסיומה, בפסגת הפסגות, תוקעים בשופר. ובתקיעה זו אנו מכבדים אותו!"

היש לנו מושג בפעולת התפילה, איך יכולה היא להעביר רוע הגזירה! הן אלו דברי הספורנו (בראשית יח, יב): "ותצחק שרה בקרבה לאמור, אחרי בלותי היתה לי עדנה", שחשבה שהיה דבר המלאך ברכת נביא בלבד, כעניין אלישע [שברך האשה השונמית בבן (מלכים ב ד, טז)], לא נבואה ושליחות ה' יתברך. וחשבה, שלא יושג זה בזקנים בברכת שום נביא. כי אמנם להשיב הבחורות אחר הזיקנה, הרי הוא כתחיית המתים. שלא תהיה זולתי במצוות ה' פרטית, או בתפילה משגת חן מאיתו!

מרעיש - תפילה פועלת יותר מברכת נביא! הלא נראה - היו שש ערי מקלט וארבעים ושמונה ערי הלויים שקלטו גם הן את הרוצחים בשגגה, שישבו בהן עד מות הכהן הגדול. ואמותיהן של הכהנים הגדולים היו מספקות לגולים מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהן שימותו (מכות יא ע"א) - יש להניח, שהכהן הגדול לא היה נער. בגיל העמידה היה. ואמו, ישישה. הדרכים באותה עת, דרכי עפר. והתחבורה, בעגלות ובחמורים. הרי לך עיסוק לאימו הישישה של הכהן הגדול. להטלטל בדרכים בין חמישים וארבע נקודות ישוב מצפון הארץ ועד דרומה, כדי לספק לרוצחים בשגגה מחיה וכסות, כדי שלא יגרמו בתפילתם למות הכהן הגדול!

מה יכולה תפילה לפעול! ומדוע תפעל, במה חטא הכהן, "שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו". מה יכולה תפילה לפעול: שלא תהיה תאונה בעם ישראל!

ותפילה

רוצים אתם לדעת מה כוחה של תפילה, איך שלא נאמרת וממי שלא נאמרת. בואו וראו מה שאמרו (נדריים פא ע"א), מפני מה אין מצויים תלמידי חכמים, לצאת תלמידי חכמים מבניהם. לפי שאין מברכים בתורה תחילה. לא מובן: למה אינם מברכים לפני לימודם, ומדוע זה עונשם. ומי יזכה לבנים ת"ח, האם עם הארץ שאינו לומד כלל, האם נעלה הוא מהחכם שלומד אך אינו מברך. מחרוזת של תמיהות. ופרש רש"י [והובא ב"בית יוסף" (ארח חיים, מז א)] שהדברים אמורים לשבחם של החכמים! כה עסוקים הם בתורה, מדברים בה בשבתם בביתם ובלכתם בדרך ובשכבם ובקומם, כל מעיניהם בה, [וכדברי התוספות (סוטה כא ע"א): "סתם תלמיד חכם תורתו אמונתו ועוסק בה ומהרהר בה כל שעה ואינו הולך ארבע אמות בלא תורה"] עד כדי כך, שכל לימודם ברצף אחד, ואינם זוכרים לברך ברכת התורה! אז מדוע מענישים אותם באופן כה נחרץ, שבניהם לא יהיו תלמידי חכמים? לא מענישים אותם. אבל מה לעשות, הם לא התפללו! כי אילו היו מברכים ברכת התורה, היו מבקשים בה: "ונהיה אנחנו וצאצאינו לומדי תורתך", והיתה

האדמו"ר מסקולען זצ"ל הגיע להחתים את הרבי מויז'ניץ - מונסי שליט"א על ה'קול קורא' להחזקת מוסדותיו. אמר לו הרבי: אינני יכול לחתום על ה'קול קורא' כי גדרתי לי גדר שלא לחתום לשום מוסד, מטעם הכמוס עמדי

משיחותיו של הרב שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאנטוב - לייקווד

לאחר שהרבי מויז'ניץ שליט"א שמע את דבריו של הרבי מסקולען זצ"ל, אמר לו: טוב! - אני מסכים לדבריהם - והפעם אצא מגדרי לצרף את חתימתי על ה'קול קורא', אמנם יהא זה רק אחר שיעברו ארבעה שבועות מהיום, אז אצרף את חתימתי על ה'קול קורא' ואשלחהו אליכם, אבל עכשיו אינני יכול לחתום. מששמע כן האדמו"ר מסקולען זצ"ל שאלו בפליאה: אם הרבי החליט הפעם לצאת מגדרו ולחתום, למה אינכם רוצים לחתום עכשיו תיכף ומיד? - מפני מה החלטתם לדחות את חתימתכם? אמר לו הרבי מויז'ניץ שליט"א בלשון זה: היות וכבר הוצאתי מפי קודם ואמרתי שלא אחתום, אם כן לכאורה שוב אינני יכול עכשיו לחתום, שכן אז אעבור על דיבורי שאמרתי שלא אחתום.

אלא שחשבתי שיש לי דרך לצאת מהסבך, שכן גם אם בפשטות הדין האמור שסתם דיבור הכוונה לשלושים יום הוא רק בנזירות, מכל מקום הרי מצינו דעה (ראה תוספות נדרים דף כ') הסוברת שגם 'סתם נדר' הרי הוא רק לשלושים יום, על כן אסמוך כעת על דעה זו, ובעז"ה אחר שלושים יום אחתום על ה'קול קורא' - כך לא אעבור על דיבור שהוצאתי מפי. מספר הרה"ג ר' בן ציון פלדמן שליט"א ממונסי, שהיה נוכח שם:

בצאת הרה"ק מסקולען זצ"ל מבית האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א, אמר לו הרבי מסקולען בהתפעלות "ס'האָט זיך מיר געלוינט די גאַנצע נסיעה קיין מאָנסי, נאָר צו זעהן אַז ס'איז נאָך דאָ היינט אַ איד, וואָס 'האָט אַ פּראָבלעם' מיט אַ דיבור וואָס ער זאָגט אַרויס פון מוילז!" (כל הנסיעה למונסי היתה כדאית רק לראות שעוד נמצא יהודי שיש לו 'בעיות' עם דיבור שהוא מוציא מפיו!)...

...

מספרים שהגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל ראש ישיבת "תורה ודעת", התחיל ללבוש תפילין דרבינו תם בהגיעו לגיל תשעים שנה. וכששאלוהו לפרש הדבר, סיפר להם שכשהיה אברך צעיר לימים, התפלל פעם אחת בבית כנסת מסוים, שם פגש בו יהודי חסידי זקן - כבן תשעים - שכשראהו שאינו לובש תפילין דרבינו תם, שאל אותו בחיך: היכן הם התפילין דרבינו תם שלך, והשיב לו ר' יעקב: כשאגיע לשנותיך שלך, אז אניח גם כן תפילין דרבינו תם... המשיך רבי יעקב ואמר: עכשיו הגעתי לשנותי של אותן זקן... (מתוך 'אפריון לשלמה' - מטות מסעי תשע"ז)

"וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְרְכֶם אֵלַי" (דברים ה', כ"ד)

שמעתי מפי הרה"ח מו"ה אליהו ניימאן הי"ו, מחשובי חסידי ויז'ניץ - מונסי, סיפור נפלא עד מאוד, בגודל חובת הזהירות לשמור על הדיבורים היוצאים מן הפה.

וכה סיפר ר' אליהו הי"ו: בשנת תשל"ה סבב כ"ק מרן אדמו"ר מסקולען זצ"ל על פתחי אדמו"רים ורבנים להחתימים על 'קול קורא' לאחב"י הנדיבים בעם למען החזקת וביסוס מוסדותיו 'הק' 'חסד לאברהם', שהוא בעצמו הקימם בעשר אצבעותיו בס"ד מן המסד ועד הטפחות. בין מסעותיו הגיע האדמו"ר מסקולען זצ"ל למונסי, כשבדעתו להיכנס אל כ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ - מונסי שליט"א, לבקש ממנו שיחתום גם הוא על ה'קול קורא' עבור 'חסד לאברהם'.

לאחר שנכנס אל האדמו"ר שליט"א, ואחר דברי ברכה, אמר האדמו"ר מסקולען זצ"ל שהוא הגיע להחתים את הרבי שליט"א על ה'קול קורא' להחזקת מוסדותיו 'חסד לאברהם', והניח לפניו את ה'קול קורא' שיצרף את חתימתו עליו.

ברם אז אמר לו הרבי שליט"א מויז'ניץ: אכן שמעתי רבות על מוסדותיכם 'הק' שאתם פועלים בהם גדולות ונצורות לקרב בנים לאביהם שבשמים, ואני מאוד מעריך את מפעלכם הקדוש, אמנם בהיות שגדרתי לי גדר שלא לחתום על קריאת 'קול קורא' לשום מוסד באשר הוא, מטעם הכמוס עמדי, על כן אינני יכול לצאת מגדרי, ואינני יכול לחתום על ה'קול קורא'. וכמו כן איני רוצה לעשות 'אויסנאם', ולהעדיף את מוסדותיכם על פני מוסדות אחרים, שכן כאשר אחתום לכם, יבואו גם מנהלי מוסדות אחרים לבקש את חתימתי, על כן - התנצל הרבי שליט"א - אינני חותם גם כאן על ה'קול קורא'.

אמנם האדמו"ר מסקולען זצ"ל לא רצה כל כך בנקל לוותר על חתימתו של הרבי מויז'ניץ שליט"א, ועל כן אמר לו: את הפסוק "פתוח תפתח את ידך" (דברים ט"ו, ח'), פירשתי פעם באופן זה, שכוונת הכתוב אינו בדווקא על ענין נתינת ממון - לצוות את האדם לפתוח את היד וליתן ממון - אלא לפעמים הכוונה גם על פתיחת היד 'לחתום' על 'קול קורא' וכדומה.

וכמו כן בעניינינו אבקש מהרבי שליט"א שיפתח את ידו ויצרף את חתימתו על ה'קול קורא', מפני שחתימת ידכם תהיה לי לעזר גדול למוסדותיי 'הק' ויחזק את ידי בעבודת הקודש - ודעתי היא, שעל הרבי לצאת כאן מגדרו ולשנות את החלטתו, ובמקרה זה עליו לעשות 'אויסנאם' ולחתום על ה'קול קורא', מפני שאין מוסד זה המוסד 'שלי', אלא הוא מוסד של 'כלל ישראל'...

רבי יונתן אייבשיץ זי"ע התאכזב קשות, ובוש היה מפני נכבדי קהילת פראג שקיבלו את האפשרות של עזיבת רבם בשקט ובשלווה. בטוח היה שלאחר שנים של מסירות ודאגה למענם יבקשו הגבאים ממנו בתחנונים להשאר עמם, ולפלא היה בעיניו שהגבאים לא הביעו שום צער

הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל על הזהירות מכפיות טובה

והנה אמרו חז"ל "כל הכופר בטובתו של חבירו, לבסוף כופר בטובתו של מקום" ועל כן אני חושש מאוד והנני להזהירכם לא לכפור בטובתו של מקום, ולהיות זהירים בשמירת התורה והמצוות. וכמו כן יש לבאר בפרשתנו: משה רבינו ע"ה עומד וסופר ומונה את כל הטובות שעשה עמם הקב"ה, ואת כל מסירותו ונאמנותו בשבילם, ולבסוף נגזר עליו לבלתי בוא אל הארץ הטובה, ולא מצאנו שבני ישראל ביקשו והתפללו למען משה שימחול לו הקב"ה על מה שנגזר עליו. הם קיבלו את הגזירה מבלי להתאמץ לבטלה. [וכמו

דאיתא במדרש (דברים רבא ז י): א"ר שמואל בר יצחק: כיון שנטה משה למות ולא בקשו עליו רחמים שיכנס לארץ כנס אותן והתחיל מוכיחן; אמר להם: אחד פדה ששים רבא בעגל – וששים רבוא לא היו יכולין לפדות אדם אחד, הרי ולא נתן ה' לכם לב לדעת; אמר להם אי אתם זכורים כל מה שהנהגתי

אתכם במדבר שנאמר ואלך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו'. על כן חשש משה רבינו, שח"ו לא יבואו ישראל לידי כפיות בטובתו של מקום כשם שכפרו בטובתו שלו, ולכך עמד והזהירם באזהרות חמורות מפני חטא עבודה זרה ואביזריו.

ממוות לחיים בזכות השבת

"יְוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לַה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים ה', י"ג)

מנהגו הקבוע של אבי זצ"ל היה להיות ער בכל ליל שבת קודש עד הבוקר. הוא השתדל לשמור על הנהגה זו בקפידה ובמסירות בכל זמן ובכל מקום, ואפילו בתקופה הארוכה ששהה בארץ הנכר, בארצות הברית, דאג בכל כוחו להקדיש את כל הלילה לתורה ולתפילה ולשירות ותשבחות. אבא היה אומר שבזכות הנהגה זו זכה להנצל ממוות לחיים כפשוטו.

ומעשה שהיה – כך היה: אחד מבני ארץ ישראל, תושב ירושלים הגיע לארצות הברית. האורח התאכסן אצל אחד מידידיו בשכונת בורו פארק. בליל שבת כשעלה על יצועו לנפוש ולנוח מעמל השבוע, נדדה שינה מעיניו ולא הצליח להרדם. עברה שעה ועוד שעה, כשראה שאינו יכול להרדם, קם ממטתו התלבש ויצא לרחוב העיר כדי לשאוף אויר צח. הוא התחיל ללכת, המשיך בדרכו והתרחק בלא מתכוון ממקום אכסנייתו, כך הלך קרוב לשעה. מה מצעדי

המשך בעמוד 14 <<<

"הַשְּׁמֵרוּ לְכֶם פֶּן תִּשְׁכַּחוּ אֶת בְּרִית ה' אֱלֹהֵיכֶם" (דברים ד', כ"ג)

בפרשתנו מצינו שמשה רבינו ע"ה חוזר ומזהיר כמה וכמה פעמים – באזהרות חוזרות ונשנות – אודות עשיית פסל ותמונת כל סמל, תבנית כל צפור, וכדומה.

ויש להבין מהו העניין, שדוקא עכשיו קודם מיתתו הוא מזהירם באופן כה חמור, ופעמים כה רבות.

ונראה על פי מה שמסופר על הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע בעל האורים ותומים שבראשית דרכו שימש כרב בעיירה קטנה. מסירותו לבני הקהילה לא ידעה גבול: פעל למענם בכל התחומים, הקים בית תבשיל לעניי העיר ויסד קרנות של צדקה.

והנה באחד הימים הופיעה בשערי ביתו משלחת נכבדה מחשובי פרנסי ומנהיגי העיר הגדולה והמעטירה פראג. אנשי המשלחת הביאו אתם כתב רבנות חתום מכל הרבנים והדיינים של העיר, המבקשים להכתיר את רבי יונתן לאב בית דין ורב כל הקהילות בעיר פראג.

רבי יונתן שלח לקרוא לגבאי העיירה, ובנוכחות פרנסי קהילת פראג נתן להם לקרוא את כתב הרבנות. הגבאים קראו את מגילת הכתב, ובפנים חתומות ובשוויון נפש החזירו לידי הרב את המגילה, על פניהם לא היו ניכרים שום צער ומרירות על האפשרות שרבי יונתן עלול לעזוב את עיירתם.

רבי יונתן התאכזב קשות, ובוש היה מפני נכבדי קהילת פראג שהיו עדים למחזה שבו קיבלו הגבאים את האפשרות של עזיבת רבם בשקט ובשלווה. בטוח היה שלאחר שנים של מסירות ודאגה למענם יבקשו הגבאים ממנו בתחנונים להשאר עמם, ולפלא היה בעיניו שהגבאים לא הביעו שום צער.

בינתיים נתפרסמה בקרב תושבי העיירה הידיעה שהרב עומד להפרד מהם ולעוזבם, אך התושבים גם הם קיבלו את הבשורה בשאננות ובשלווה.

כמה ימים לפני עזיבתו את העיירה ביקש רבי יונתן לאסוף את כל התושבים לבית הכנסת, כדי לומר בפניהם דברי פרידה. רבי יונתן עלה על הדוכן, ודיבר בפני הקהל דברי כיבושין ודברי מוסר בלשון חריפה ביותר, והזהירם בשמירת התורה והמצוות. וכאן פנה הרב ואמר: הטעם שבחרתי לדבר בפניכם דברים חריפים דוקא עכשיו כאשר אני עומד לעזוב אתכם, הוא כיון שנוכחתי לראות שאתם לקויים מאד במידת הכרת הטוב.

לאחר כמה שנים של מסירות ודאגה לכל אחד ואחד מכם, לא מצאתם לנכון לבוא ולבקש מהרב אולי בכל זאת ימצא לנכון להשאר עוד תקופה, ובימים אלו שאני עומד לעזוב, לא באתם להפרד מהרב ולהודות לו על כל העמל והיגיעה למענכם.

וידוע שכשנכנסו למרן הסטייפלער זצוק"ל ואמרו לו שנוסעים לחו"ל, היה קם מהכסא בלי כוחות ומלווה עד הדלת

הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א רב ביהכנ"ס "דברי שיר" עם קובץ הלכות במקומות הנופש

נטילת ידיים ליד הים

יוצא מן הים ורוצה לאכול פת, והרי ידיו הן טהורות מטבילה בתוך הים, בכל זאת מאחר ולא כיוון בתוך הים לשם נטילת ידיו, ויש סוברים שלא מועיל בכה"ג, מן הנכון שיטמא ידיו כגון שיגע בנעליים או בחבירו שעדיין לא נטל, ובזה יתחייב בנטילה לכו"ע (ביאור הלכה ס' קנ"ט סי' י"ג).

מי שנמצא בחוף הים ורוצה לאכול פת, אינו יכול ליקח מי הים בתוך כוס ולשפוך על ידיו, דמאחר שאינם ראויים לשתייה, פסולים לנטילה אפילו בדיעבד, ורק כשרים לטבילת ידיים (ע' ש"ע ס' ק"ס סעיף ט')

כשטובלים ידיים בתוך הים, לדעת המשנ"ב (סו"ס קנ"ט) יברך "על טבילת ידיים" ולדעת החזו"א (סו"ס כ"ג) יברך "על נטילת ידיים". בחוף הים כשנטלים ידים לאכול פת, צריך לזהר שלא לגעת בגוף בזמן האכילה, ומי שנוגע במקומות המכוסים - אע"פ שעכשיו הם מגולים, צריך ליטול ידיו מכלי, אבל לא יברך (משנ"ב סי' קס"ד ס"ק י"ג).

ברכת "הגומל" על שחיה בים

שאלה: השוחה בים והתרחק מהחוף אל תוך הים, האם חייב לברך "הגומל" כדן יורדי הים, כמבואר בשו"ע (סי' רי"ט), או לא?

תשובה: כשמנו חז"ל את יורדי הים בין המחוייבים לברך "הגומל", כוונתם היתה למי שנכנס בתוך הים ממש, אבל מי ששחה בקרבת החוף, אפילו שהתרחק קצת, נחשב עדיין כמי שהוא על שפת הים, ואינו מברך "הגומל".

אולם, אם אירע ח"ו איזה מקרה של הסתככות ל"ע, בודאי שצריך לברך "הגומל", (הגרי"ש אלישיב זצ"ל)

האם שחיה בים נחשבת כיציאה לחו"ל

כעין שאלה זו, שאלו את מרן החזון איש זצוק"ל: מאחר שמקפידים לא לצאת מארץ ישראל כלל, האם מותר לשחות בים, לפי אותם ראשונים הסוברים שגבול מערב של ארץ ישראל הוא הים התיכון? האם נחשבת שחיה זו כיציאה לחו"ל?

והורה מרן זצ"ל, שמסתבר שאין השוחה בים נחשב ליוצא חו"ל, וכל עוד שהשחיה היא בקרבת החוף, עדיין נחשב קשור לארץ ישראל (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

נוסע מתחת לים

מי שנוסע במנהרה מתחת לים, וכעין שיש ממדינת אנגליה למדינת צרפת, אין זה נחשב כיורדי הים, ולא יברך ברכת "הגומל" (שו"ת שבט הלוי).

לפני הנסיעה

עליה לתורה

נהוג שמי שיוצא לדרך יעלה לתורה (ביאור הלכה ס' קל"ו ד"ה שבת ויו"ט) עליה זו היא מנהג, ואינו דוחה שום חיוב אחר (שם). ואין הבדל אם הוא יוצא לדבר מצוה, או יוצא לדבר רשות. והיינו בקריאה הסמוכה לנסיעתו, כגון יום שני או חמישי לפני יציאתו.

צדקה

אנשי מעשה רגילים לתן צדקה לפני יציאתם לדרך (עי' ספר חסידים אות תרנ"ו) וכן יפריש צדקה כדי ליתנו במקום שרוצה להגיע (כף החיים סי' ק"י ס"ק כ"ז).

דיבור בשבת

יש להזהר לא לתכנן נסיעתו בשבת, בכדי שלא יבוא לדבר דיבורים שאסורים בשבת (ע' שו"ע או"ח ס' ש"ז).

ללוותו

מצות עשה מדבריהם ללוות אורחים (רמב"ם הל' אבל מובא בסמ"ע ס' תכ"ז ס"ק י"א) [וע"ע ספר עמק ברכה בשם מרן החזו"א זצ"ל, שמנהג העולם שאין מלווים האורח לדרכו, כיון שנוסעים הרבה אנשים ביחד, ה"ל לוייה אחד לשני, עי' שם]. וידוע שכשנכנסו למרן הסטייפלער זצוק"ל ואמרו לו שנוסעים מחר לחו"ל, היה קם מהכסא [בלי כוחות] ומלווה עד הדלת!

מהלכות תפילת הדרך

מה שיעור דרך

אומר תפילת הדרך בשם ומלכות, כשנוסע שיעור דרך של פרסה מחוץ לעיר (שו"ע או"ח סי' ק"י ס"ז) ולכתחילה יאמר אותה בפרסה ראשונה (הפרמ"ג שם), ושיעור פרסה לחומרא הוא כארבעת אלפים ושש מאות מטר. שחכ לאומרה בתחילת הנסיעה

יכול לאומרה כל זמן שהוא עדיין לא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר (שו"ע שם)

כמה פעמים ביום

אומרים אותה פעם אחת ביום, אפילו נכנס לתוך העיר באמצע לנות, כל שלא הסיח דעתו להמשיך ולנסוע (שו"ע שם ס"ה).

ולפי"ז נהג מונית שאמר תפילת הדרך בבוקר ושוב חזר לעירו, ואחרי"ז נסע למקום אחר, אפילו לא ידע מזה בבוקר, אינו צריך לומר תפילת הדרך פעם שניה משום שדעתו כל הזמן לנסוע אם יזמינוהו (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

וכן אם נוסע יותר מיום אחד, אם לן בלילה, באושפיזא בדרך קבע, יאמרוהו בבוקר עם ברכה, אבל אם רק נח זמן מה, יאמרוהו בבוקר בלי חתימה (משנ"ב ס"ק כ"ו).

האם להסמיכה לברכה אחרת

לכתחילה יסמך תפילת הדרך לברכה אחרת (שו"ע ס"ו) כגון שיאכל או ישתה ויברך ברכה אחרונה, או יסמך לברכת אשר יצר (משנ"ב ס"ק כ"ח) או עכ"פ לברכת הריח ויריח מעט (הגה' חת"ס שם) או יסמך אותה לברכה ראשונה שאין אחריה ברכה אחרונה, כגון סוכריה שאין בה כזית, ולאחר "טעימה" כלשהיא יוציאו מפיו, ויאמר תפילת הדרך. ועכ"פ אם לא יכול להסמיכה, לא יתאחר לאומרה (משנ"ב שם).

אמירתה בלשון רבים

יאמרה בלשון רבים, הגם שהוא נוסע לבד, מכיוון שזוהי תפילה הקבועה בל' רבים, ושמעתי הטעם כדי שיתפלל על שאר הנוסעים, שאפילו אם אין לו זכות בעצמו לינצל, בכל זאת יהיה לו זכות

המשך בעמוד 18 <<<

אחד ניגש אל הגר"ח קניבסקי שליט"א, נתן לו תמונה של ר' חיים עצמו ושאל האם הרב יודע מי זה... ר' חיים הסתכל ממושכות בתמונה, בתמונתו שלו עצמו, ואמר: "אני לא יודע מי זה"...

רבבות תמונות צולמו ויצולמו ב'בין הזמנים' הנוכחי, בעיר ובכפר, במושב ובהר, ליד הנחל ובתצפית. מהי עמדת תורתנו הקדושה על הצילום במצלמה?

הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א

לפני שנים סיפר לי ידידי הטוב הרב הגאון רבי ישראל מאיר טבצ'ניק שליט"א, (ר"מ בישיבת כנסת יחזקאל באלעד, ובנו של הגאון רבי עמוס שליט"א, שהיה ממקורביו הגדולים של מרן הסטייפלר זצ"ל), סיפור מופלא: "בפורים אחד, לפני שנים, הרהיב אחד עוז, ניגש אל הגר"ח קניבסקי שליט"א, נתן לו תמונה של ר' חיים עצמו ושאל האם הרב יודע מי זה... ר' חיים הביט ממושכות בתמונה ואמר: "זה אבא"..." "לא", השיבו לו. ר' חיים הסתכל ממושכות בתמונה, בתמונתו שלו עצמו, ואמר: "אני לא יודע מי זה"..."

...

"בין הזמנים" הגיע ורבבות יהודים יוצאים אל הטבע, להביט בפלאי הבריאה, לנוח מעט ולהחליף אויר ואוירה, כהצטיידות לקראת זמן אלול הקרב ובא. רבים מהם מצטיידים במצלמה, מצלמים ומצלמים. בעבר הלא רחוק היו מצלמים במשורה, כי בסרט הצילום היו רק 36 תמונות לכל היותר. אך כיום, עם המצאת המצלמות הדיגיטליות, ניתן לצלם ללא הפסקה. רבבות תמונות צולמו ויצולמו ב'בין הזמנים' הנוכחי, בעיר ובכפר, במושב ובהר, ליד הנחל ובתצפית. מהי עמדת תורתנו הקדושה על הצילום במצלמה? כולנו ראינו בסוכות רבות את ציורו הנודע של ה'חכם צבי'. ציור זה הוא ציור אמיתי לחלוטין, כפי שמעיד בנו, היעב"ץ זצ"ל, בתוך "תשובה" הלכתית שכתב על צילום וציור דמויות אנשים. מה הנושא, שלשמו נדרש היעב"ץ?

נפסק בשולחן ערוך (יו"ד קמא, ד) ש"אסור לצייר צורת אדם לבדו, אפילו הוא לנוי. במה דברים אמורים, בבולטת. אבל בשוקעת, כאותם שאורגים בבגד ושמציירים בכותל בסממנים, מותר לעשותם. וצורת חמה ולבנה וכוכבים, אסור בין

בולטות בין שוקעות" והפוסקים דנו בהרחבה בדין צילום תמונות. איתא בגמרא (עבודה זרה מ"ג ע"ב): "לא תעשון וכו' תניא כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם". כלומר, שניתן ליצור ולצייר פרצופים, חוץ מפרצופו של אדם. הרמב"ם פסק ש"אסור לעשות פסל וכל תמונה לעבודה זרה, וכן אסור לצייר לנוי צורת אדם, והוא שתהיה הצורה בולטת. אבל אם היתה הצורה שוקעת או צורה של סממנים, כגון צורות שעל גבי לוחות וטבלאות או צורות הנרקמות באריג מותרות". ודעת הראב"ד בהשגותיו שאסור לעשות גם צורת אדם גם כשאינה

בולטת אלא נראית שווה בשווה, ורק צורה שנקראת ואינה בולטת בכלל, כמו בציורים בספרי ילדים, מותרת. וכן בריטב"א ע"ז שם כ' להחמיר בצורת אדם הנעשית בדיו וסממנים, שהרי היא כצורה בולטת. וכן פסק הט"ז (יו"ד קמ"א סק"יב). אולם השולחן ערוך פסק להתיר כדעת הרמב"ם. כך שניתן לצייר או לצלם דמות אדם בתמונה, שהרי תמונה וציור אינן בולטות על הדף, ואילו עשיית פסל אדם וכדומה, אסורה, שהרי הדמות בולטת וניכרת.

השאלת יעב"ץ (ח"א ק"ע) מספר ש"כשנתקבל הר"ר אלעזר ז"ל מבראדי לאב"ד ק"ק אמסטרדם, עמד איש אחד והזכיר מטבע כסף בדמות צורתו והטביע צורתו מראש ועד החזה". הוא מביא שדעת הרא"ש שבראש בלא גוף אין איסור, אך נחלקו על כך הראשונים. כידוע, הפוסקים גם דנו האם מותר לעשות בובות משחק לילדים, אך הנושא רחב ולא כעת המקום להאריך בו. (ובענין כניסה למוזיאון השעווה, בהם מוצגות בובות משעווה, ראו בספרי שלהי דקייטא).

היעב"ץ דן בענין בהרחבה ומספר על ציורו הנודע של אביו, רבנו ה'חכם צבי', הנודע לכל, עד ימינו אנו. היעב"ץ מספר שאביו ה'חכם צבי' הוזמן לקהילת הספרדים בלונדון, והם רצו מזכרת מתמונתו מקלסתר פניו הק' וביקשוהו שיסכים שיציירו את דמותו, אך ה'חכם צבי' סירב. וכך הוא מספר לנו, (בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סימן קע), בלשונו המיוחדת:

"זכור הוא לטוב החסיד האמיתי אבא מרי רבינו הגדול המקום יאה בעזרו, לעד יעמוד זכרו, ולא ידעך נרו. זה חזיתי ואספרה מעשה שהיה כשנקרא מקהילת קודש ספרדים שבלונדון לבוא אליהם ולהראות בכבודו וביקר תפארת גדולתו, לזכותם במצווה לעשות לו יקר וגדולה מתוך חיבה יתירה נודעת כבוד גדול שמו אצלם, ונכספה כלתה נפשם לראותו, ליהנות מזיו זהה תמונתו, לחזות בשמחה את פניו, לטעום צוף דבש אמרי נועם ולקבל פני שכינה להאציל עליהם מברכתו, ועשו לו כבוד גדול לא נשמע דוגמתו. והלכו לקראתו והביאוהו באוניית מלכות בשמחה ובששון, בהוד והדר. גדול וקטן שם הוא איש לא נעדר, ישלם להם ה' כפועלם וישיב להם גמולם הטוב עוד כל ימי עולם.

והנה מרוב עוצם תשוקתם חשקו להשאיר בידם ציור צלם דמות תבניתו. וחילו פניו בדבר זה על כל אהבה וכבוד יתן להם שאלתם, להניח אצלם דמות דיוקנו מצויר ומשוח בששר, ולא אבה שמוע וישם לאל מילתם, אף אם בציור של צבע רוב הפוסקים ככולם סבורים שאין בו חשש איסור. מה גם בחצי צורה, היינו פרצוף בלבד, אין פוסקים שחוששים במקרה כזה.

אף על פי כן לא יכלו לו אנשי שלומו, לפתותו ולהעבירו על דעתו דעת עליון מרוב חסידותו וקדושתו ופרישותו, אכן המבקשים לא נסוגו אחור, בכל זאת ידם נטויה ולא שקטו ולא נחו עד שהשיגו מבוקשם בדרך תחבולה גדולה ע"י אומן בקי נפלא, שפעל ועשה

כל ציור פרצוף פניו הנורא ונאור בחריצות וזריזות עצום שלא בפניו, ואור פניו לא נפל ולא חסר מאומה מהשווי כמעט, והיה חסר בו רק נשמת רוח חיים, והציור נחשב יקר הערך מאד למכיריו ויודעיו מלפנים, ונעשו ממנו טופסים והעתקות וגם המה נמכרים ביוקר, תכתב זאת זכרון לדור אחרון..."

ישנם מהפוסקים, (שו"ת דברי מלכיאל ח"ג סנ"ח ועוד), שסברו שאין לצלם לכתחילה תמונות, בגלל דעות הראשונים האוסרות לצייר ציורי אדם, למרות שלא מדובר בציורי כל הגוף ולמרות שהם תמונות שאינם בולטות. וכתב ש"לזה שומר נפשו ירחק מזה, ובפרט שיש סברא גדולה שיש בזה איסור גמור על פי דין". ה'דברי מלכיאל' כותב ש"אם נצרך לצילום מפני עסקיו ויש לו הפסד לזה, יש להקל ולצלם ע"י נוכרי, ועכ"פ יעשה שלא יראו את הרגליים, כגון שיצולם בהיותו יושב או כשעומד אצל שולחן וכדומה. ובעונותינו הרבים בעתים הללו נעשה הצילום כהיתר והמחמיר על עצמו נחשב הוא בעיניהם כשוטה, וכמ"ש מי עוור כעבד ה', והרבה גרמו לזה איזה תלמידי חכמים שנהגו קלות בעצמם לצייר צורותיהם ולשלחם על פני חוץ וגרמו מכשול גדול...

והשוטים מתפארים בצורותיהם וצורות חבריהם וקרוביהם וישאירו זה לזכר לבניהם, וישכחו כי זה יכולים לעשות גם בבעלי חיים להשאיר צורת גופם וכאשר יציירו צורות בהמות וחיות שונות אפשר יותר נאה מצורת אדם בהמי וטוב להם להראות כוחות נפשם, והיינו לעשות איזה

דבר מצוה קיימת שבכל עת שיראו את מצוות השי"ת יזכירו את מדותיו הטובות ורוח נדבתו, כי אשר עשה דבר גדול כזה וילמדו צאצאיו ממנו להתרגל למדות טובות, וכמובא במדרש שאם אין אדם עושה מצוה קיימת לדורות, מה הנאה יש לו. אבל מה בצע שיניח לבניו צורת גופו? וראוי לכל ישראל כשר להתרחק מזה ואף צורות צדיקים ודאי לא ניחא להו לתלות צורותיהם בבתים, ובפרט לפי מה שכתבו המקובלים שנמשך על הצורות רוח טומאה, ולמה לנו לגרום שישרה רוח טומאה על צורת צדיק!?"

בשו"ת לחם רב נשאל בד"ק כתובה שצייר בה הסופר צורת החתן והכלה, והעלה שלמרות שבדיעבד אין לאסור להשהות הכתובה הזאת, מכל מקום לכתחילה ראוי מאד להיזהר שלא לעשות כן, כיון שהדבר נוגע לאיסור תורה.

אמנם בשו"ת צפנת פענח להגר"י ראז"ין מרוגטשוב זצ"ל האריך, כדרכו בקודש, במראי מקומות לאורך הש"ס ולרוחבו וכתב שמותר לצלם תמונות. גם בשו"ת שלמת חיים נסתפק השואל על אלו המציירים אנשים שלובשים תפילין, כדי להורות את אופן לבישת התפילין, וכתב לו מרן הגרי"ח זוננפלד זצ"ל שאין בכך חשש. גם ראש גולת בבל, רבנו הבן איש חי זצ"ל בספרו רב ברכות מערכת הצד"י כותב ש"צילום פוטוגרפי, אשר אינה צורה הבולטת כלל, ודאי מותר לעשותו". אך הוא דן "כאשר מניחים את התצלום במין זכוכית המבליטה את התמונה כצורת אדם ממש אף שבחוש המישוש אין כל בליטה אלא כך נראה לאדם מכח המראה", ומסקנתו היא שגם

**הגאון מהר"י אסאד
זי"ע הגיע לבקר
בבית המלכות,
וראה את עצמו
במראה שהיתה
בארמון בפעם
הראשונה בחייו, אמר
בהתפעלות: "מלאך
הגיע לעזור לנו!
תראו בעצמכם!!!"**

דבר זה מותר, "מכיון שזה המראה הוא חזות שווא ואין בו ממש". הגר"מ שטרנבוך שליט"א כותב שיש האוסרים לצלם אדם, לאור דעת הרמב"ן האוסר לצייר כל צורות אסורות בין בולטות ובין שוקעות ומובא בט"ז שאין להקל נגד הרמב"ן. והגר"מ שטרנבוך מספר לנו: "ואני הכרתי כמה וכמה צדיקים שהקפידו מאד לא לצלם אותם, שלדבריהם מזיק אבל הרבה גאוני ישראל זצ"ל אף שהחמירו לעצמם כדעת הפוסקים שאפילו בצורה שאין בולטת אסור לעשותה, מכל מקום אם אדם אחר מצלם אותם, לא הקפידו". (הגר"מ שטרנבוך מאריך בענין, וראו במש"כ בדבריו בספרי שלהי דקייטא).

...

ידוע שהגאון מהר"י אסאד זי"ע הגיע לבקר בבית המלכות, עם משלחת גדולי ישראל, וכשראה את עצמו במראה שהיתה בארמון, בפעם הראשונה בחייו, אמר בהתפעלות: "מלאך הגיע לעזור לנו!! תראו בעצמכם!!!"

המהר"י אסאד, לגודל קדושתו, לא הביט בדמותו שלו עצמו אף פעם, וכשראה את עצמו בראי, היה בטוח שאיש האלוקים הנורא שניבט מולו, הוא מלאך אלוקים...

בספר "הצדיק רבי שלמה", שנכתב על הצדיק רבי שלמה בלוך זצ"ל, תלמידו של ה'חפץ חיים', מסופר ש"פעם הראיתי לו את תמונתו לראות מה יגיד, ואמר שהאיש המצולם בתמונה נראה אדם חשוב, כי לא ידע שזאת היא תמונה ממנו. וכאשר סיפרו לו שזה הוא עצמו, ביטל מיד את הבחנתו... ושמעתי ממנו כמה פעמים כאשר הזכיר את דעת היערות דבש בענין התמונות שזה אמנם דבר ברור לכולא עלמא ליתן חשיבות כל שהוא לתמונה, והרי זה עבודה זרה ממש, שהרי אפילו את תמונתו של משה רבינו אפשר להכניס לבית הכסא... ולתמונה אין כל חשיבות..."

- אפילו את תמונתו של משה רבינו ניתן להכניס לשירותים, ולתמונות אין שום חשיבות!!

להלכה, הסכמת רוב הפוסקים היא שמותר לצלם ולהצטלם מצד ההלכה, אך רבים מזכירים בענין את דברי הייערות דבש' (ח"א דרוש ב') שכתב שראוי למנוע מלעשות צורת אדם וכמבואר בזה"ק, "ואפילו צורת אדם בכותל יש להיזהר, כי אין לך צלם ודמות דלא שריה ביה רוח רעה". ובספר 'דינים והנהגות' מובא בשם מרן החזו"א זי"ע שאין בצילום תמונות אנשים איסור על פי ההלכה, אלא שאנשים בעלי מעלה רואים בזה מעין רוח טומאה. וידוע שמרן הקהילות יעקב זצ"ל הקפיד מאד לבל יצלמוהו ואמר שישנו ענין שלא ישאר מאומה מהאדם לאחר פטירתו, כולל תמונות. וכן בנו מו"ר מרן הגר"ח שליט"א אין דעתו נוחה שמצלמים אותו, מלבד לצרכי צדקה או מצוה. וידוע שאדמו"ר"ם רבים מתנגדים בכל תוקף שיצלמו אותם, אך בשנים האחרונות, בגלל ריבוי הצלמים וחוברות התמונות, המנהג כמעט ונכחד ברוב חצרות האדמו"רים. ומכל מקום בסוכת מרן הקהילות יעקב זצ"ל היו תלויות תמונות של גדולי ישראל (ס' אורחות רבינו ח"א קפ"ח), וכן בסוכת בנו מו"ר מרן הגר"ח שליט"א.

...

הנושא רחב ולא באנו בזאת אלא להטעים לב הלומדים. כשרציתי לפרסם מאמר זה ומסרתיו, כדרכי לפני כמעט כל פרסום מאמר, לביקורתם של מספר תלמידי חכמים ואנשים חכמים, התנגד אחד מהם לפירסומו וטען שהיום כולם מצלמים ומדוע אני פותח נושא, שהציבור לא יכול לעמוד בו.

תלמיד חכם זה צודק, אי אפשר לגזור על הציבור גזירות שלא ניתן לעמוד בהן, אך בכל זאת, שלפחות נדע לא לעשות עסק כל

"טוב" - הסכמתי להצעתו, "אך אם יורשה לי לשאול, במפעל עובדים עשרות עובדים שבעקבות המלחמה לא קיבלו את משכורתם כבר כמה שבועות, ואני, לא זו בלבד שמשחררים אותי מהעבודה, עוד משלמים לי ע"כ שבועיים מראש?"

רבי יעקב עבד במלוא המרץ ופותר מהעבודה!

הרב ישראל ליוש

לדבר מצוה - מכוחו הן רצות, הוא הזן ומפרנס אותנו ומאפשר לנו לעשות את רצונו יתברך, אם כן, מן היורש שכלל לא מגיע לנו שכר עבור עבודתנו אותו ית', ועכ"ז משלם הקב"ה ליראיו כפי מעשיהם. זהו השבח הגדול שנאמן הוא לשלם שכר פעולתנו.

...

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל הבין את הפסוקים הללו עפ"י מעשה שהיה איתו, במלחמת העולם כאשר הרוסים כבשו את ליטא, הם אסרו ללמוד תורה, הישיבה ירדה למחתרת. פחד גדול היה להסתובב ברחובות. מי שנתפס, אף אם לא למד תורה, חיפשו עבורו מיד עבודה, כי הבטלה היתה עוון פלילי במשטר הרוסי.

יום אחד - מספר רבי יעקב - מצאו אותי השוטרים והחלו לחקור אותי אודות מוצאי, אמרתי להם שאני פליט

מפולניה, 'היכן אתה עובד?' תיכף באה השאלה הצפויה, 'טרם מצאתי עבודה', עניתי להם, 'אין דבר כזה! בוא עמנו, ונסדר לך עבודה!' לא היתה בידי ברירה, הלכתי אחריהם והם הובילו אותי למפעל גרביים, שם ייצרו גרבי צמר עבות עבור החורף הרוסי, הם מסרו אותי בידי מנהל המפעל, והורו לו שיפקח עלי, ואם לא אתייצב לעבודה עליו להודיע ע"כ מיד למשטרה.

המנהל העמיד אותי ליד מכונת התפירה והסביר לי כיצד עלי לסובב את הגלגל ולהקפיד שהתפר יצא ישר, אם לא יצא התפר ישר - הזהיר אותי בעל המפעל - 'הרי זה 'סאבוטז' - חבלה ביצור, והעונש ע"כ חמור מאוד.

התחלתי לסובב במרץ, והמחט נשברה, החליפו מחט והמשכתי בעבודתי, אך המנהל הזהיר אותי שאסובב בעדינות כי המחטים מאוד יקרות, אם כך - אמרתי לעצמי - מכאן תצמח הישועה, סובבתי בכל הכוח ועד לסיום המשמרת, הספקתי לשבור שנים עשר מחטים.

למחרת הציע לי בעל הבית לעבוד בעבודה אחרת, מיון גרביים. סרבתי, אמרתי לו: 'השוטרים הביאו אותי לכאן, אני נשאר כאן!', המשכתי בסיבוב הגלגל במשנה מרץ, וגם היום שברתי מחטים בזו אחר זו.

בתום יום העבודה קורא אלי המנהל ובישר לי שהוא משחרר אותי מהעבודה, מדוע? - תמהתי בתמימות. 'אשלם לך עבור שבועיים מראש' - ענה לי - 'ואצהיר לשלטונות שאתה עובד אצלי, ובתנאי שתסתלק ולא תעבוד כאן יותר!'

"וּמִשְׁלָם לְשָׂאֵיוּ אֶל פְּנֵיוּ לְהַאֲבִידוֹ" (דברים ז', י')

הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה ובריה, אך חלוק שכרם של הצדיקים, משכרם של הרשעים על מעשיהם הטובים. שכר הצדיקים צפון לעולם הבא, ואילו שכר הרשעים משולם להם מיד כאן בעולם הזה, כדי להאבידם מן העולם הבא.

וכפי שנאמר במשנה באבות (ד טז) ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא.

שאלו המפרשים, מה שבח הוא לקב"ה שנאמן הוא לשלם שכר לעובדים אותו, והרי כל אדם פשוט עומד בדיבורו ומשלם שכר לפועליו, ומה רבותא היא כלפי הקב"ה שאף הוא נאמן לשלם שכר ליראיו.

אלא, המשיל ע"כ החפץ חיים משל נפלא: מעשה בנער שביקש לעבוד כשוליה אצל אומן, אך הוא לא ידע את המלאכה. סיכם איתו בעל הבית, כי בחמש שנים הראשונות יעבוד אצלו ללא תמורה, ובד בבד ילמד אצלו את המלאכה ורזיה, ובנוסף, ידאג לו בעל הבית לכל צרכיו, אכילה, שתיה, מלבוש ולינה. לאחר חמש שנים ישלם לו בעל הבית סכום קטן עבור עבודתו

- חצי רובל לשבוע. וכך היה, בשנים הראשונות עבד הנער ולמד את המלאכה, ובשנים הבאות כבר ידע את המלאכה, עבד הנער והשתכר במשכורת הפעוטה, כפי שסוכם.

יום אחד ראה הנער שהאומן מחלק משכורות ליתר הפועלים, לזה חמש רובל לשבוע, ולשני שש רובל לשבוע, כ"א לפי ההסכם עמו. היטב חרה לו הדבר, ובא אל בעל הבית בטרוניה: 'וכי אינך מרוצה מעבודתי? מדוע אתה משלם לי רק חצי רובל לשבוע, ואילו ליתר העובדים אתה משלם פי כמה וכמה? וכי עבודתם טובה יותר מעבודתי?'

'שוטה שכמוך' - ענה לו בעל הבית - 'מה אינך מבין? אכן תוצרת כל העובדים שווה, אך אתה עובד עם הידיעות שאני לימדתי אותך, במשך חמש שנים העסקתי אותך בלא שידעת את העבודה כלל, וכלי המלאכה שלי התקלקלו מחמת עבודתך הלא מקצועית, גם כיום הנך עובד עם הכלים שלי, ואילו הפועלים האחרים באו אלי מנוסים, לא הייתי צריך ללמדם את רזי המלאכה, וכלי מלאכתי לא התקלקלו תחת ידם, וכעת הם עובדים עם כליהם הפרטיים. בנוסף - הוסיף בעל הבית להעמיד את הנער על טעותו - 'לך אני דואג לכל מחסורך, מאכל ומשתה, מלבוש ולינה, ואילו הם חיים על חשבונם, מכיסם הפרטי.'

כן הדבר גם לגבי שכר המגיע לנו עבור קיום המצוות - ביאר החפץ חיים, הרי אנו מקיימים את המצוות עם הכלים שנתן לנו ה"ת, אנחנו מניחים תפילין על הזרוע שהוא נתן לנו, פינו המשבח ומהלל את הבורא יתברך - ממנו הוא, רגלינו הממהרות לרוץ

הערצה גדולה רחש מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל לבנו הגרי"ז, וכך נהג שבכל אימת שהיה בנו הגרי"ז נכנס לבית היה קם

וכיצד מנע מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל טרחה זו מאביו?

הרב מנשה גליקזאהן

"כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" (דברים ה', ט"ז)

הילקוט שמעוני מבאר את סמיכות הפסוקים של שמירת שבת למצוות כיבוד הורים, וז"ל: "זכור את יום השבת, כבד את אביך, וכי מה ענין זה לזה? אלא ללמד, כל מי שמכבד אביו ואמו אין חילול שבתות באה על ידו שנאמר אשרי אנוש וגו' אל תאמר מחללו אל מחול לו. אל יאמר אדם הואיל ואבי שבשמים הקדימני תחילה אעשה רצון אבי שבשמים ואניח כבוד אבי וכבוד אמי וכו'. כל המבקש ימים ושנים ועושר ונכסים וכבוד וחיים בעולם הזה וחיים רבים לעולם הבא, יעשה רצון אביו שבשמים ויכבד אביו ואמו".

בפרדס יוסף החדש עה"ת כתב פירוש נפלא על המשך דברי הפסוק "למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך". היינו שאם הבן יכבד את אביו ואת אמו כדבעי או אז יזכה הוא כשיגיע לגיל גבורות יכבדוהו בניו ג"כ כשם שהוא יכבד את הוריו. בשורות הבאות נביא עובדה נוראה ומאלפת בעניין מידה כנגד מידה שיש במצוות כיבוד אב ואם. מובא בספר בן יהוידע

(בבא מציעא ל"ג ע"א) וכן את הנהגותיו המופלאות של מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל במצוות כיבוד אב ואם, אשר הובאו בספר "בדידי הווי עובדא".

מעשה בזקן אחד שהיה עני ואביו, והיה מתהלך בחוץ ברחובות ערום ויחף מבלי כסות בקרה. והיה לו בן אמיד ועתיר נכסים. שהיה לו בית יפה וגדול, ולא היה מניח את אביו הזקן העני לדור בביתו כי לא היה לו נאה להכניס לביתו המהודר את הזקן הלבוש בלויי סחבות. לאותו זקן מסכן היה נכד קטן, בן של אותו גביר, והנכד, בראותו מצב זקנו כי צר לו מאוד ואין לו קורת גג להיכנס תחתיו מפני הגשמים והצינה ולחסות מזרם וממטר. נכמרו רחמיו עליו, והחליט לעשות מעשה, קם ופנה לאביו הגביר והחל לשדלו בדברים שייתן בגד חם לאביו הוא זקנו של הקטן הזה. ללובשו ולהתעטף בו מפני הגשמים והקור. והגביר, בשומעו את בקשת בנו, אמר לו, הנה למעלה בעליית הגג מונח איזה בגד ישן מלא קרעים, עלה נא למעלה והבא אותו ותן אותו לזקןך העני.

הבן עשה כדבר אביו והוריד את הבגד הישן מן העלייה. והנה ראה אביו כי הבן לקח מספריים והוא מחתך את הבגד לשני חלקים, ותמה האב הגביר על בנו הקטן מדוע אתה חותכו לשניים? מדוע אינך מביא את כל הבגד לאבי הוא סבך הזקן? ענהו הבן: חישובתי אבא, שכאשר תגיע העת ואתה תתבגר אז אשליך אותך החוצה כאשר עושה אתה כעת לאביך, וכמוהו תסתובב גם אתה ברחובות בעירום ובחוסר כל, וכאשר תהיה רועד מפני הצינה והגשם, מהיכן יהיו לי עבורך מלבושים מפני הצינה? על כן גזרתי את הבגד הישן הזה לשני חלקים. חציו האחד אתן כרגע לזקני הלא הוא אביך, וחציו השני אשמור עבורך כשתגיע לעת זקנה ושיבה. כשמוע האב דברי הבן שיצאו מלבו בכנות, נזדעזע ונרעד, אז החל להבין את גודל הרעה שנהג באביו הזקן. את אשר מעולל לו בהניחו על פני חוצות ערום ויחף. התבונן עד היכן הדברים מגיעים, וכי במעשיו הוא מורה דרך לבנו אחריו כיצד להתנהג ושחלילה גם הוא ינהג עמו ככה. ומיד הכניס את אביו הזקן לביתו, ונתן לו מקום ללון בו לחם לאכול ובגד ללבוש לפי כבודו די מחסורו. ע"כ העובדה שהביא הבן יהוידע.

מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל היה נוהג לשבת בחדר הכניסה שבביתו, וללמוד תורה במשך כל היום. כך יצא שכל הנכנסים אל הבית וכל הבאים לגר"ח היו פוגשים בו מיד עם היכנסם.

הערצה גדולה רחש הגר"ח לבנו הגרי"ז, וכך היה אומר "ר" יצחק זאב בני, הוא תלמיד חכם ויש לקום מפניו כפי שקמים מפני ספר תורה. כי הרי ת"ח הוא ספר תורה חי. "וכך נהג הגר"ח בכל אימת שבנו הגרי"ז היה נכנס לבית היה קם לכבודו. צער רב הצטער הגרי"ז כשראה שאביו הגדול מטריח עצמו וקם לכבודו בכל פעם מחדש. הוא הפציר באביו ללא הרף שלא יקום מפניו, אולם לשווא כל בקשותיו של הגרי"ז וכל ההפצרות שהפציר באביו לא הועילו. והגר"ח היה עיקש במנהגו שכל אימת שהיה רבי יצחק זאב נכנס הביתה היה אביו קם לכבודו.

נבוך היה הגרי"ז שכן להתחמק מאביו לא היה יכול כי האב הרי ישב בחדר הכניסה, והיה מבחין בו מיד עם היכנסו הביתה. ומה יעשה הבן כדי למנוע טרחה יתרה מהאבא? כיצד יצליח לחמוק ממנו מבלי שעניו יצודו את דמותו? בעוד הוא מהרהר כיצד ימנע מאביו לקום לכבודו, צץ במוחו רעיון. במקום להיכנס לחדרו דרך פתח הבית כמקובל, טיפס הגרי"ז על אדן החלון וקפץ פנימה אל תוך הבית. וכך היה נוהג להיכנס הביתה באופן קבוע, כדי לא להטריח את אביו שיקום לכבודו.

<< המשך מעמוד קודם

אחר, אל דאגה, בסוף אני אשלם להם עד הפרוטה האחרונה, אבל אותך אינני צריך, מאז שהגעת אתה רק מסב לי נזקים, קח כמה שתצצה, העיקר שתלך!

הבנתי את דברי המשנה: 'נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך', וכן את דברי הפסוק: 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו'.

'טוב' - הסכמתי להצעתו, 'אך אם יורשה לי לשאול, במפעל עובדים עשרות עובדים שבעקבות המלחמה לא קיבלו את משכורתם כבר כמה שבועות, ואני, לא זו בלבד שמשחררים אותי מהעבודה, עוד משלמים לי ע"כ שבועיים מראש?

'מה אינך מביין' - הסביר לי בעל המפעל - 'לעובדים הללו אני זקוק, אם אשלם להם משכורת, הם עלולים לחפש מקום עבודה

מה המקור להראות באצבע כלפי הס"ת בשעת ההגבהה?

ולפי המדרש הנ"ל אין חששא כלל. ובספר כרע רבץ (כל בו לעניני הכריעות וההשתחויות להרב יהודה לביא בן דוד שליט"א עמ' רעו) הביא מספר הקנה (סוד ומצות ס"ת וכתבתה וקדושת ס"ת בהיכל - לז). וז"ל: א"כ יכתוב "כתבו לכם השירה" מאי "את" ומאי "הזאת", א"ל ה"ק כתבו לכם התורה והשירה שתהא כלולה עם התורה כ"כ עד שתהא נראית לפנייה, כאדם המדבר עם בת זוגו וקורא "את", וכאדם הרואה באצבעותיו, ואומר "הזאת", ע"כ.

מדרש הנ"ל מובא גם בתנחומא (במדבר י) ושם בפ"י עץ יוסף כתב שמה שכתוב "גודלו" ר"ל אצבעו, דהא אין דרך להראות באגודל, אלא א"ל שמראין באצבעותיהן. ובשו"ת לב חיים (ח"ב סי' קסז סי' ג' אות ו) הביא מקור שיש להצביע דווקא ב"אצבע" כלפי הס"ת, ע"פ

מדרש במדבר רבה (נשא פרשה יג אות טו-טז). וע"י בספר כרע רבץ שם, בשם מרן האב"י עזרי זצ"ל (ע"י קובץ קול התורה חוברת נב) הביא טעם נוסף על עצם המנהג להראות באצבע, וכן שם הביא ב' טעמים בסמך המנהג להושיט את הזרת, וכן בענין נשיקת האצבע אחר שמצביע כלפי הס"ת.

”וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל“ (דברים ד', מ"ד) שנינו במסכת סופרים (פי"ד הל' יד) שבגלילת הספר תורה מצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר "זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל".

וכן פסק השו"ע (או"ח קלדב): "מצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר זאת התורה וכו'. ב"ספר חיים" (לרבי חיים פלאג"י זצ"ל סי' ג' סעי' ו) הביא מס' דברי מרדכי (לרבי מרדכי קריספין זצ"ל או"ח סי' ט) סמך למה שנהגו להראות באצבע לס"ת בשעת הקמת ס"ת, הוא מדאמרין בשיר השירים רבה (בד, עה"פ) ודגלו עלי אהבה, כל

מי שמראה איקונין של מלך באצבע - נהרג, ותינוקות הולכים לביה"ס ומורין האזכרה באצבע ואומר הקב"ה "ודגלו עלי אהבה" אל תיקרי ו"דגלו" אלא ו"גודלו", ונראה דלזה סמכו להראות, ורובא דעלמא נהגו לאחוז בציצית שבטליתו ולנשק נגד הס"ת, וכנראה שנהגו כן בשביל לא להראות באצבע ריקם כלפי הס"ת,

האם בזמן משה רבינו היתה משקפת?

ויש לדון באופן שרואה ע"י משקפת מקום שנעשה לו נס, האם רשאי לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה, וכן בשאר דיני ראייה כעדות, וראיית מלכי ישראל ועוד. ובשו"ת בצל החכמה (ח"ב סי' ט"ז), מסיק שצריך לברך.

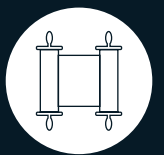

”עֲלֵה רֹאשׁ הַפְּסָקָה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יְמֵה וְצַפְנָה וְתִמְנָה וּמְזַרְחָה“ (דברים ג', כ"ז) צ"ב בהדגשת ה' למשה "וראה בעיניך". ובאור החיים פירש שהכוונה שיראה דווקא בעיניו ולא יראה ע"י משקפת. וז"ל "לפי שימצאו חכמות שיקריבו הרחוק על ידי דבר אמצעי, שמשימין אותו בין עיניהם למול מקומות הרחוקים ויקרבם ויראם כאילו הם לפניו, ולשלול דבר זה אמר ה' אליו "וראה בעיניך" ממש, פירוש בלא אמצעות דבר אחר".

בביאור דבריו, נראה לומר: שאין כוונת הקב"ה לצוות למשה לראות דווקא בעיניים, אלא זה ברכה שגם על ידי עיניו ממש יוכל לראות את כל הארץ אפ"י את המקומות הרחוקים.

- "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה" - לאילו דברים הכוונה?
- כיצד אפשר לשמוע כיום את קול ה'?
- היתכן שיש תפילות שאינן נענות?
- מדוע הלומד תורה שלא לשמה זוכה לעושר וכבוד?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

והנה המשגיח ר' אבא גרוסברד זצ"ל, מסר שיחה בישיבה בפתח תקוה על פרשת קדושים בדברי הרמב"ן: "קדש עצמך במותר לך", שיש דברים הנראים בעיני בני אדם כהיתר, כגון שיש חיוב ללמוד תורה, אך אומר לעצמו: 'בבין הזמנים אין צורך ללמוד' - זה דבר שנעשה כהיתר. ובדברים הנראים בעיני הבריות כהיתר ואדם עובד על זה - בזה זוכה לברכה "והתקדשתם והייתם קדושים". והנה בזכות הדביקות בתורה זוכים להינצל מכל הסכנות. שאנו בארץ ישראל נמצאים בסכנה גדולה, בכל יום יש יריות, רקטות וכדו', ואין זה מדריך הטבע שאין הרוגים בזה, והתרגלנו לדרך הטבע של ניסים, אז ודאי שהתגברות האדם על דרך הטבע ועל העצלות, ועל הקושי שבדרך הטבע, שמחזק עצמו בזרזות ובדביקות בלימוד התורה, כמו שהאדם מתגבר על הטבע שלו, הקב"ה מכופף ומכוון את הטבע לטובתו ולטובת עמ"י!

וכל זה בונה את היסוד להיקשר עם התורה, ועל ידי זה נזכה לקבלת התורה מתוך שמחה, אמן ואמן.

(מתוך שיחה שנאמרה בשב"ק פ' עקב תשע"ה ושיחה שנאמרה לחניכי פוניבז', ניסן תשע"ד מובא בעלון 'גאון יעקב' גליון צ"ה התשע"ו)

במקום המיועד, אז ראו שהיהודי, מה עושה עם הסל שבידיים? הולך כמה צעדים ושופך אותו לאן שצריך היה להישפך. הערבי, מתי שהוא שומע את הצפירה, שופך את הסל עם האבנים חזרה לערימה, למקום שהמשאית הורידה אותם, כי הוא לא חייב לעבוד בשביל בעה"ב, חבל לו ללכת עשרה צעדים לשפוך אותו, אז הוא מחזיר אותו לשם! בזה רואים את ההבדל בין ישראל לעמים! הקב"ה נותן לנו פרנסה כל השנה, ואלה שעוסקים בתורה, בעצם עוסקים ברצון השם - לעסוק בתורה! בבין הזמנים אין סדרים קבועים של הישיבה, אבל מה כן עושים בבין הזמנים? גם כן עוסקים בתורה! עושים נחת רוח לבעה"ב שלנו - הקב"ה! בפרשת קדושים ידועים הפירושים של רש"י והרמב"ן. הרמב"ן אומר שזו מצוות עשה מיוחדת, "קדושים תהיו", מה זה להיות קדוש? ה'מסילת ישרים' אומר: "הקדושה תחילתה עבודה וסופה מתנה". זה בעצם פסוק מפורש: "והתקדשתם והייתם קדושים", 'והתקדשתם', זה ציווי, 'והייתם קדושים' לכאן זה עוד ציווי, אומרים חז"ל שהפשט הוא - 'והתקדשתם' - אם אתם מקדשים את עצמכם, אז הקב"ה משרה עליכם מציאות נוספת, מעין חלות קדושה, על הגוף שלכם שנהיה קדוש יותר.

ההר הגבוה ביותר, ורוחו של רבנו היתה מרוממת במיוחד באותה שעה. במהלך הטיול פנה אלי רבנו ושאל שוב: 'ועל מקום זה, איזה פסוק ממלכויות זכרונות ושופרות אפשר להתאים?!' ורבנו המשיך והשיב מיד: 'זוכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור', בהסבירו שרק ממקום גבוה כזה הנמצא במרומי הר הג'רמק, אפשר לצפות על כל ארץ ישראל ולראות את המקום הגבוה ביותר ואת המקום הנמוך ביותר שבה... "זכורני גם כשהתלוותי פעם לרבינו בנאות דשא בהרי הגליל, כשלצידו בנו יקירו כ"ק מרן אדמו"ר מסערט ויזיניץ שליט"א, ובמהלך הליכתנו נאנח רבנו מאוד על צרות ישראל, וכשאחד המשמשים התבטא ואמר שצריכים לתת לרבנו 'ויטמין' טוב לחיזוק כוחותיו ולהטבת בריאותו, התבטא רבינו ואמר: 'ווילסט מיר געבן א גוטע ויטמין? געב מיר א גוטע קוויטל מיט בשורות טובות ומשמחות... (אתה רוצה לתת לי ויטמין טוב? תן לי קוויטל טוב עם בשורות טובות ומשמחות...)

(מתוך 'המבשר קהילות' תמוז תשע"ז)

ממני שאקח אותו למקומות מעניינים שעוד לא היה בהם אף פעם. "למחרת היום, באתי ולקחתי את רבינו ליער פשחור הסמוך לכפר עכברה בפאותיה הדרומיים של צפת. בזכרוני היה מונח הטיול שהייתי עם הרה"ק 'אמרי חיים' זי"ע באותו יער, שהיה באותם ימים מקום מרהיב עין ויפה ביותר, אך לא ידעתי שבמשך השנים הזניחו את המקום והוא איבד לגמרי את יופיו והדרו. ולכן, כשהגענו ליער, נאלצנו ללכת על קוצים וברקנים, והרגשתי מאוד לא נעים על כך שלקחנו את רבינו למקום כזה. אך רבינו שראה את העננה על פניי, ביקש לשמח אותי קצת וכבר בתחילת הדרך פנה אלי בצחות ושאלני: 'נו, מנחם אליעזר! אמרת שכל פסיעה היא פסוק ממלכויות זכרונות ושופרות, איזה פסוק מתאים למקום שכזה?!'... השבתי על אתר בצחות: 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה...' רבנו נהנה מאוד מתשובתי הקולעת ואמר לי שגם הוא חשב על פסוק זה התואם מאוד את המקום. "למחרת ביקש רבנו לנסוע להר מירון (הג'רמק) - המזדקר מעל אתרא קדישא מירון - שם יצאנו להליכה באוויר הצח במרומי

אמבולנס הוזעק בדחיפות, והעבירוהו לבית החולים - שם הוכנס מיד לחדר הניתוחים, לאחר שאובחן כי נתקף ב'אפנדיציט' והיה חשש לזיהום בכל הגוף. הרופאים אמרו שאם היה מגיע חצי שעה מאוחר יותר, לא בטוח שהיו מצליחים להצילו מהזיהום שהתפשט כבר בגוף. אבי זצ"ל היה מספר בהתרגשות את הנס הגדול שאירע עמו, באומרו שבזכות השבת ניצל ממוות בטוח. שהרי אם היה נוהג לישון בליל שבת, מי היה מעלה על דעתו לבקרו בשעה כה מאוחרת, וכך סבב הקב"ה שהיהודי הירושלמי לא יוכל להרדם וייצא לטייל, ומן השמים הוליקוהו עד לביתו כדי להיות שליח להציל נפש מישראל.

(מתוך 'לב ישראל')

גבר כוננו... פתאום הבחין האורח שהוא נמצא למעשה קרוב מאד לביתו של הרה"ח רבי זלמן גרוסמן. בהכירו את אבי מקדמא דנא - ידע את מנהגו הקבוע להיות ער בכל ליל שבת, וחשב איפוא לעלות לבית אבי להתבשם מעונג השבת בשבת אחים. הוא עלה לקומת המגורים של אבי, נקש בדלת ואין קול ואין עונה, האורח שאמר בלבו כי למרות השעה המאוחרת לא יתכן שרבי זלמן ישן - הצמיד אזנו לדלת, ונבהל מאד בשומעו קול גניחה ואנחה. תיכף ומיד ירד למטה לרחוב העיר, ולמזלו עבר שם רכב משטרה. הוא סימן להם לעצור, השוטרים עלו למעלה, פרצו את דלת הבית, ומצאו את אבי שוכב על הרצפה מתפתל מכאבים עזים בבטנו - על סף איבוד ההכרה.

6 סיבות וטעמים מדוע לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב

ומה הטעם בסדר ההפטרות של 7 שבתות הנחמה

ט"ו באב

א"ר שמעון ב"ג לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיוה"כ שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו (תענית ל, ב, ב"ב קכא, א).

טעם אחר: אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה (תענית שם). **ביאור:** יום שהותרו השבטים להתחתן זה בזה והותר שבט בנימין לבא בקהל שמימות משה רבנו ע"ה בת היורשת נחלה משבט אביה לא יכלה להינשא אלא לבן שבטה בלבד כדי שלא תעבור נחלה ממטה למטה ובט"ו באב הותרו.

טעם אחר: אמר רב יוסף אמר רב נחמן יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל (תענית שם).

ביאור: בימי פלגש בגבעה (שופטים יט כא) נשבעו ישראל במצפה לאמר (שם כא א) "איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה" עקב הגנאי שעשה בנימיני בפלגש בגבעה שני איסורים אלה אף שנעשו כתורה וכמצוה היו קשים על ישראל לכן היתה להם שמחה גדולה ביום שהותרו.

טעם אחר: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן יום שכלו בו מתי מדבר (תענית שם). **ביאור:** ששים רבוא מישראל שעליהם נגזרה גזרת "במדבר הזה יתמו ושם ימותו" (במדבר יד לה), ומתו מהם ט"ו אלף בכל תשעה באב,

ט"ו אלף האחרונים אף הם חפרו קבריהם ונכנסו בהם בליל תשעה באב והקב"ה ויתר להם מפני שאחרונים היו ונבדלו לחיים ואולם בתשעה באב שחרית כשקמו על רגליהם עדיין לא ידעו שנבדלו לחיים וחשבו שמא טעו בחשבון והיו חוזרים ונכנסים לקבריהם עוד חמישה לילות כיוון שהגיע ט"ו באב וראו את הירח במלואו הבינו כי בטלה הגזירה מעליהם ועשאוהו ליום ט"ו באב יום טוב (מדרש איכה וב"ב קכא, ב).

טעם אחר: עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה הפרסדיאות (מחסומי דרכים) שהושיב ירבעם בן נבט.

ביאור: כשקרע ירבעם בן נבט מלכות ישראל מירושלים התפלג העם ושררה איבה בין ממלכת אפרים לממלכת יהודה ביקש ירבעם בן נבט למנוע מבני ישראל מלעלות לירושלים ולכן הושיב פרסדיאות [משמרות] בכל הדרכים המובילות לירושלים כדי שלא יעלו ישראל לרגל ולא יביאו ביכוריהם לבית המקדש (תענית לא, א).

טעם אחר: רב מתנה אמר יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה (שם). **ביאור:** הם ההרוגים שהרגם אדריינוס שגזר שלא לקבור אותם, ולאחר שבע שנים מלך מלך אחר והתיר להביא את ההרוגים לקבורה וזה היה בט"ו באב.

טעם אחר: רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפסקו מלכרות עצים למערכה (תענית שם).

ביאור: לפי שהיו חוטבים עצים כדי להבעיר את אש המזבח

השבת שלאחר תשעה באב נקראת "שבת נחמו". הטעם בשם זה: על שם ההפטרה שמפטרים בה (ישעיה פרק מ) "נחמו נחמו עמי". **שבע דנחמתא** ביאור - חז"ל תקנו לקרות בז' השבתות שלאחר תשעה באב ז' הפטרות של נחמה שאמר ישעיה הנביא ואלו הן: פרשת ואתחנן "נחמו נחמו עמי" (ישעיה מ, ב). פרשת עקב "ותאמר ציון עזבני ה'" (שם מט יד). פרשת ראה "עניה סערה לא נוחמה" (שם נד יא). פרשת שופטים "אנכי אנכי הוא מנחמכם" (שם נא יב), פרשת כי תבוא "רני עקרה לא ילדה" (שם נד א). פרשת כי תבוא "קומי אורי כי בא אורך" (שם ס א). פרשת נצבים וילך "שוש אשיש" (סא י).

הטעם בסדר הזה

לפי שבתחילה אמר הקב"ה לנביאים "נחמו נחמו עמי", ועל זה משיבה כנסת ישראל ואומרת "ותאמר ציון עזבני ה'" כלומר איני מתפייסת מנחמת הנביאים, והנביאים חזרו ואמרו להקב"ה "עניה

סערה לא נוחמה" כלומר שכנסת ישראל לא נתפייסה.

ועל זה חוזר הקב"ה ואומר "אנכי אנכי הוא מנחמכם" ואומר עוד "רני עקרה לא ילדה" ואומר "קומי אורי" ועל זה משיבה כנסת ישראל "שוש אשיש בה" כלומר עתה יש לי לשוש ולשמוח "כי תגל נפשי באלהיך" (פסיקתא הובא באבודרהם).

והטעם בשבע כיון שמספר ההפטרות דפרענותא שלש הכפילו כנגדם שש הפטרות של נחמה, והשביעי שכנסת ישראל מקבל הנחמה (אהבת ציון בינה לעיתים).

ברכת הלבנה במוצאי שבת נחמו

יש שנהגו שלא לברך ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב וממתנים למוצאי שבת נחמו (מנהגי מהרי"ל, הלכות תשעה באב עמוד רמד), **והטעם:** לפי שברכת הלבנה נחשבת כקבלת פני שכינה, ואין מקבלים את השכינה אלא מתוך שמחה, ובמוצאי תשעה באב עדיין אסורים בשמחה (מנהגי מהרי"ל שם).

שבת נחמו שאינה סמוכה לת"ב ונראה דווקא אם שבת נחמו סמוך לת"ב כגון שחל תעשה באב ביום ה' אבל אם חל ביום ג' וא"כ יוצא ששבת נחמו ב"ג מקדשים בחול אחר תשעה באב, **והטעם:** משום שיש לחוש ליום המעונן (דרכי משה תכו).

תשעה באב נדחה: נראה דדברי המהרי"ל להמתין עד מוצ"ש נחמו דוקא בתשעה באב בזמנו שנמשך האבלות עד למחרת, אולם בתשעה באב נדחה שכבר פסק האבלות שרי (ספר החיים ב).

היה עושה לאוהביו בשעה שיא בשלום מן הקודש" ואינו יו"ט של איסור מלאכה אלא משמחה והדאה (מאירי תענית פ"ד משנה ח).

סדר התפילות

תחנון ערב ט"ו באב [י"ד באב] אין אומרים בו תחנון, **והטעם:** לפי שצריך לעשות זכר ליו"ט להשלימו כליל יו"ט ויומו (סידור יעב"ץ, שו"ע קלא משנ"ב שם ס"ק לב).

ט"ו באב אין אומרים בו תחנון, **והטעם:** דאיתא בגמרא שהיה יו"ט גדול בזמן המקדש (מג"א קלא טו, בית ברוך על החיי אדם כלל לב לד).

"יהי רצון" אין אומרים "יהי רצון" שאחר קריאת התורה [כשחל ביום ב' או ה'] (קלא ו).

"אא"א" "ולמנצח" [כשחל ביום ב' או ה'] אומרים אא"א קודם קריאת התורה, וכן אומרים מזמור "למנצח" אחרי אשרי (שו"ע קלא ומשנ"ב שם ס"ק לה, חיי אדם שם), **והטעם:** לפי שאא"א ולמנצח שווים הם (חיי אדם שם). [ומנהג בני ספרד שאין אומרים למנצח ואא"א כתחנון].

בביהמ"ק והיו עושים זאת במשך כל תקופת הקיץ עד ט"ו באב שמת"ו ואילך תשש כוחה של חמה ואינה מייבשת העצים הכרותים מהר ונכנסים בהם תולעים ונפסלים לגבי המזבח לפיכך אותו היום שהשלימו בו את המצוה עשו אותו יום שמחה וקראוהו יום תבר מגל היינו יום שבירת המגלים הקרדומות.

הטעם שעשוהו יו"ט ביום גמר כריתת העצים: לפי שעתה יכלו להתפנות לעסוק יותר בתורה שלא יהיו טרודים יותר בכריתת העצים (רבנו גרשום מאור הגולה ב"ב קכא, ב ד"ה יום שפסקו). **טעם אחר:** לפי שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה כזאת הרי שהשלמה של מצוה שמחין עליה (רשב"ם שם קכא, ב ד"ה ברכת הטוב והמיטיב מניסן).

גדר יו"ט

יו"ט לענין שמחה והודאה ולא כיו"ט שהוא חג ואסור במלכה ומצאנו כדבר הזה יו"ט לענין שמחה והודאה בשבת (קית, ב) אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן, וכן ביומא (פרק ז משנה ד) "ויום טוב

כב, ב). ויש לי שאלה: לצבא, לחזית ולערוף, צריכים לגיס חיילים. אבל לתפילה, שיתפללו הורי הלוחמים, נשותיהם ובניהם, חסרים מתפללים? ובדור דעה, בו כולם יראים ושלמים!

אלא להורות לנו, שגם המתפללים הם לוחמים! ויותר, הם עיקר המלחמה! שמעון ולוי עלו על שכם והרגו בה כל זכר כנקמה על מעשה דינה. הלך יעקב אבינו ומסר את שכם ליוסף, כמתנה. כי שלו היא. "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (בראשית מת, כב), היא חכמתו [תורתו] ותפלתו (רש"י). הם נלחמו, ויעקב אבינו הגן עליהם בתורתו ובתפלתו. ולא שלהם היא, אלא שלו!

לא תספרו לי, אמרתי. אני יודע שיעדו את כל שדרות רוטשילד בתל אביב, ואת כל שדרות קרן קימת, כבית קברות זמני לשלושים אלף הרוגים.

מה גרם לנצחון המופלא? תורתם ותפילתם של בני הישיבות הקדושות! ירדתי מהבימה, והגבאי אמר לי: נצחת! אה, ענית, התפללתי!

(מתוך 'הגדת' אלול וראש השנה)

התפעל המושל, בקש אלף סליחות והתנצל אלף התנצלויות שהטריח את הרב בשל נרגנות שוא. קרא לתוקע המודח והוכיחו על כפיות טובתו: "לא ספרת לי שמנוך לתקוע בסיום התפילה החשובה ביותר ביום צומכם!"

הלה לא ידע האם לצחק או לבכות. ומה, האם יסביר לגוי שתקיעות ראש השנה מצוה מן התורה והתקיעה בסיום הצום אינה אלא מנהג? הגוי לא יבין זאת. בחר לענות: "אין מה להשוות! בראש השנה תוקעים מאה קולות, ובסיום יום הכפורים תקיעה אחת בלבד!" זאת, יבין גם הגוי.

"הבלים!" חתם המושל את השיחה. "השופר בידך, תקע בו כמה שתראה..."

אף אני כן, הודעתי להם. אני על הבימה והמקרופון בידי, אדבר כרצוני...

חייכו, והסכימו.

אמרתי: כשגייס משה רבינו עליו השלום לוחמים למלחמת מדין, גייס שלשת אלפים לוחמים מכל שבט. אלף למלחמה, ואלף לתפקידי עורף, שמירה על הכלים, ואלף לתפילה (במדבר רבה

לא לחנם נתפשט זה בעולם, אלא רק כדי להורות לנו חיוב ההשבה אל הלב, שאם צורה שכבר ידע ומכיר אותה, עם כל זאת כשמביט על הצורה הזאת יושרש בו השמחה ביותר, מכל שכן בדבר שלא ידע מעולם ולא הכיר מעולם, כמה צריך השבה ללב..."

•••

והמשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל (כמובא בס' שלהי דקייטא), הביע את צערו על כך שהיום נוהגים המטיילים לצלם את הנוף המרהיב המשתקף לעיניהם, במקום להביט ולהסתכל על נפלאות הבריאה. "במקום לעמוד ולהסתכל על הנוף ולהתפעל מנפלאות הקב"ה בעולמו המרהיב, מפנים את הגב לנוף ומצטלמים במצלמה..." הצטער הגר"ש וולבה זצ"ל.

כך גדול מצילום. אנו משקיעים כל כך הרבה כסף, זמן ואנרגיה בצילום. נכון, אפשר, אבל אין צורך להגזים בדבר.

וראו נא ראו מכתב נפלא, שכתב הסבא מקלם זצוק"ל, המובא בספר 'חכמה ומוסר', המבהיר לנו את עמדתו המוסרית, לפיה צילום הוא סתם "בל תשחית". ה'סבא' כותב לבנו כך: "בני יקירי וכו', שני מכתביך באו לידי במועד. התמונות של בנותיך שיחיו ששלחת, לא ידעתי מה זאת. אדמו"ר ז"ל הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל לא היה חפץ במנהג הזה, וכמדומה שהיה אומר כי ע"פ הזוהר הקדוש אין להביט עליהם. גם אני חוששני על זה שהוא בכלל שיחה נאה, וכמדומה אצלי בלא ספק שההוצאה על זה הוא בכל תשחית ואסור מן התורה."

וה'סבא מקלם' כותב כאן רעיון מוסרי נפלא: "ודע בני יקירי כי

ביום בדיקת חמץ הגיע אלי מכתב בדואר מ'דרשו' ובו נתבשרתי שזכיתי בהגרלה שנערכה בין המצטרפים החדשים

אלא... שכעבור עשרה ימים נולד לי בן בשעטו"מ, וכמובן מאליו שטירחת הלידה, הברית (שהיתה לי לראשונה), ועל כולם גם עבודות הפסח, גרמו לי לעצירה בהתקדמות בדף היומי. עד אותו מכתב... ביום בדיקת חמץ הגיע אלי מכתב בדואר מ'דרשו', ובו נתבשרתי שזכיתי בהגרלה שנערכה בין המצטרפים החדשים, בסך 50 דולר.

מאותו רגע הרגשתי בעצמי שלא בנוח... והבנתי שלא לחינם זכיתי להיות בין הזוכים בהגרלה, ואפ"י שלא מדובר בסכום כ"כ גדול, וזה נתן בי כח רצון ודירבון להמשיך במסגרת ולהשקיע יותר. בכל אותו חג הפסח השקעתי את עצמי בנסיון להדביק את הקצב, כאשר גם הוברר לי שלמחרת אסרו חג צריך להיות מבחן. הקב"ה היה בעזרי, ואחרי השקעה מרובה הצלחתי אף לעמוד במבחן זה. וכך אותו מכתב שבו נתבשרתי שזכיתי בהגרלה בסכום לא כ"כ גדול, נתן לי כח רצון וגרם לי להיות עקבי בכל הזמנים, כאשר לפעמים זה גרם לעמוד באתגרים שכלל לא פשוטים, בזמנים קשים. בכל מצב ומצב. ולזכות להגיע ליום הגדול הזה בו אני זוכה לסיים את כל מחזור הש"ס מסנהדרין ועד בבא בתרא, כולל המבחנים.

אשר על כן, אחרי ההודאה להשי"ת שזיכני לסיים הש"ס, ובתפילה שיזכני להמשיך ולסיים שוב ושוב, באתי כאן להודות למפעל החשוב 'דרשו ה' ועוזו' ולכבודו הדגול שליט"א העומד בראש מפעל קדוש זה, על שבזכותכם ובסיועכם זכיתי להגיע ליום גדול זה. ישלם ה' פעלכם ותהי משכורתכם שלימה מעם ה'. ומכיון שתפילתי ותקוותי היא להמשיך את סדר הש"ס שוב על הסדר, ואמנם יודע אני שע"פ תקנון המפעל, לא שייך להיבחן שוב (באותה מילגה) על אותם דפים שכבר נבחנתי עליהם (בלי להוסיף גם את פ"י התוס').

המסיים בהוקרה עצומה למפעל החשוב והקדוש, ובתפילה לרבונו העולמים שכשם שזיכני לסיים את הש"ס, כך אזכה ללמוד וללמד את כל התורה כולה.

במשך למעלה משבע שנים זכיתי להיות נמנה בין אלפי נבחני 'דרשו' במסגרת הדף היומי. ובימים אלו כשבתפוצות ישראל סיימו את הלימוד בדף היומי במסכת הארוכה שבש"ס - מסכת בבא בתרא, וכאשר כל נבחני 'דרשו' ואנוכי בתוכם סיימו מסכת זו, שמחת הסיום הזו, היא בשבילי שמחת סיום נוספת וגדולה פי כמה, כאשר על ידה זוכה אני בפעם הראשונה בחיי לסיים גם את הש"ס כולו, תחת המסגרת של המבחנים שע"י 'דרשו', מאז חודש אדר תש"ע.

כאשר עם ישראל שר את שירת הים, הוא לא מסתפק בלשיר את שיר ההצלה גרידא, אלא גם נכנס ומספר לפרטי פרטים את כל סיפור ההצלה בים. כך גם הדבר אצל שירת דבורה.

התורה מלמדת אותנו, שכשאדם צריך לשיר את שירו הפרטי, אין הוא צריך להסתפק בתוצאה, אלא לספר את שירו הפרטי מריש ועד גמירא.

ועל כן כשאני בא לשיר את שירי הפרטי, בעת שאני זוכה לסיים בפעם הראשונה את כל הש"ס על הסדר עם מבחנים, שמח אני לשתף אתכם בסיפור ההשגחה שהובילה אותי בתחילת הדרך לפני 7 וחצי שנים.

היה זה בליל שישי אור לכ"ח בשבט תש"ע, נתגלגל לידי עלון שיו"ל ע"י "דרשו" וחולק בבתי הכנסת, ובכותרתו היה רשום על מבצע למצטרפים חדשים במבחני הדף היומי, כיון שכל מצטרף כדי שיוכל להתחיל לקבל מילגה מלאה ללא הגרלה על המבחנים צריך קודם כל לעשות 6 מבחנים שבו ישתתף רק במילגה בהגרלה, ורק אח"ז מצטרף למילגה מלאה ללא הגרלה. כעת כיון שמתחילים מסכת סנהדרין, זמן ההמתנה יהיה רק 3 מבחנים, שלאחריהם יכנס הנבחן למילגה מלאה ללא הגרלה.

ומכיון שבהיותי בחור בישיבת חברון השתתפתי במבחני 'דרשו' על המסכת הנלמדת בישיבה, החלטתי להצטרף למערכת המבחנים בדף היומי. כאשר למבחן הראשון היה לי צורך ללמוד רק את ה-20 דף הראשונים של מס' סנהדרין ולהיבחן עליו, וברוך ה' ביי"ט באדר נבחנתי עליו ובהצלחה.

היכן ניתן להאזין לשיעור יומי מקוצר בהלכות שבת?

היכן ניתן בכמה דק' לרכוש ידיעות מקיפות בהלכה?

האזינו עכשיו לשיעורי

הרה"ג רבי אריה זילברשטיין שליט"א

כ-5 דק' ביום וזכיתם ללמוד את ה'דף היומי בהלכה'

077-2613337

הוא ללכת כל ארבע אמות בארצנו, גם מבית הכנסת הביתה, אל בית המדרש, הכולל או המרכז המסחרי, וזה למרות שצעדנו באותם המקומות אין ספור פעמים. מלבד זאת, משמעות דברי הרמב"ם (מלכים ה, יא), כפי שביאר הפאת השולחן (פ"א ס"ב בב"י סק"ב, וכ"ה במהרי"ט יו"ד כח, וע"י מנוחת אמת פ"ז ושלחי דקייטא ס"כ), הוא שלא רק הדר בארץ ישראל נחשב לבן מעלה, אלא גם מי שלא גר בא"י ורק הולך בה ארבע אמות, כבר זוכה הוא להיות מבני העולם הבא, אך אין ראייה שהמתגורר בארץ ישראל צריך ללכת בה עוד ועוד ארבע אמות.

(ייש"כ לדידנו הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א על מסירת הדברים)

(מתוך דברי שיח בין הזמנים תשע"ו)

השיב לי הגר"ח במכתב שאין עניין וצורך לכוון כך, כי צריך לכוון לשם מצות ישוב ארץ ישראל בכניסתו לארץ או בתחילת עומדו על דעתו ויודע שנמצא בארץ הקודש, ואין עניין לכוון לשם מצוה זו בכל הליכה או סיוור באתריה, עריה והריה.

ארבע אמות חדשות

העולם נוהג "לצטט" בעניין ש"כל המהלך ארבע אמות חדשות בארץ ישראל, הרי הוא בן עולם הבא", ולכן ישנם "המהדרים" בהליכה של עוד ועוד ארבע אמות חדשות ולא מוכרות בארצנו. אך לא, שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאין מאמר חז"ל כזה.

בגמרא בכתובות (קיא, א) נאמר ש"כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא", ולפיכך המצוה והעניין

ליטול בו ידו כראוי [וקילוח שני לא נחשב לכח גברא], ע"י שם. אולם כל זה נאמר דוקא לענין ברז של חבית (ומבואר שם בשו"ע), אבל בברזים שלנו, אין מועיל פתרון זה, כי הברזים שלנו מחוברים לבית, וכמו"כ ברזים שבגנים הינם מחוברים לקרקע, ואם כן, הגם יש בפתיחתם כח גברא, אין זה מועיל, כי אין עליהם שם כלי כלל, ונטילה זו פסולה אפילו בדיעבד (וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א).

עלה לגג או לחצרו באמצע האוכל

השותה או אוכל בביתו, משקין או אוכלין שאינן טעונין ברכה אחרונה במקומה [כגון שברכתו "בורא נפשות"], ובאמצע עלה לגג כדי להתאוורר - מכיוון שאין הוא תחת קורת גג אחת נחשב הדבר כאילו יצא לחצר, ולכן אם רוצה להמשיך באכילה או בשתיה הדעת נוטה לחייב לחזור ולברך ברכה ראשונה (בעל שבט הלוי זצ"ל הגר"נ קרליץ שליט"א).

מלטול בשבת

כשנוסעים למקום אחר בחופש, יש לברר אם יש שם עירוב שאפשר לסמוך עליו, ואם אין שם עירוב, אסור לטלטל שום דבר, אפילו המפתח. ויש לו להכין לפני שבת חגורה, וליתן עליו המפתח באופן שהמפתח ישמש לסגור את החגורה או להחזיק החגורה (משנ"ב סי' ש"א ס"ק מ"ה).

אם עושה עירוב בעצמו, יש לשאול רב או מומחה איך לעשותו, ובפרט אם גרים שם גויים או מומרים לחלל שבת.

נמצא במקום שאין עירוב

הנוסע למקום שאין בו עירוב [או שהוא מחמיר שלא לסמוך על העירוב], אם מתאכסן בדירה בבית משותף, אסור להוציא חפץ מדירתו לחדר המדרגות, אלא אם עשה עירוב חצרות לפני שבת. אבל להעלות או להוריד בחדר מדרגות עצמו מותר.

(מתוך עלון 'מים חיים')

ביחד עם אחרים. אבל אם מוסיף איזה תפילה לעצמו, אין צריך לאמרה בלשון רבים (שו"ע ס"ד ומשנ"ב שם).

רמקול

כשנוסעים בדרך באוטובוס, ואומרים תפילת הדרך ברמקול, יש להיזהר להוציא המילים בשפתיו, ולא לצאת ע"י שמיעה, מכיון שאינו שומע קול המברך אלא גלי הרמקול.

מסלול הליכה

העושים טיולים בהליכה ברגל יותר משיעור פרסה [4,700 מטר לחז"א ו-3850 מטר להגר"ח נאה, ע"י שיעורין של תורה ס"ק ל"ג], חייבים בתפילת הדרך מיד כשיוצאים שבעים אמה ממקום הישוב.

שאלות המצויות

מזוזה במגורי חופשה

אם שוכרים בית בחו"ל לשלושים יום או יותר חייבים ליתן שם מזוזה, ולאחר שיוצא מאחר שזהו רשות עכו"ם מותר להורידה. ובארץ ישראל כששוכר בית אפילו רק לזמן מועט יש חיוב מזוזה מיד, ואם אין חשש שהמשכיר יפסיד המזוזות אין להורידן כשיוצא (שו"ע יו"ד ס' רפ"ו).

נטילת ידים מברז

שאלה:

בימי החופשה, כאשר נוסעים לטייל למקומות רחוקים, קורה לפעמים, כשרוצים לנטול ידים לאכילת פת, שמוצאים ברז מים אך אין שם כלי לנטילה, מה עושים?

תשובה:

הנה, מבואר בשו"ע (סי' קנ"ט ס"ט) שבמקום שיש ברז ואין כלי, הרוצה לנטול ידים יכול לפתוח את הברז ולסגור בכל שפיכה ושפיכה, ופעולה זו נחשבת לכח גברא, כמו כלי. והוסיף המשנה ברורה (ס"ק ס"ד) בשם אחרונים, שצריך לסגור ולפתוח כמה פעמים בכל יד ויד, מכיון שהברז הוא דק ואין די מים בקילוח הראשון

עכשיו בקו השיעורים של דרשו

מידע **שיעורים** **עדכונים**

077-2613337

באיזו תקופה פסקה סמיכת הסנהדרין מדור לדור? והאם יתכן לחדש את הסמיכה לפני ביאת משיח

סנהדרין דף י"ד

בדורות קודמים עלתה השאלה ע"י גדולי עולם שרצו לחדש את הסמיכה ולדון בדיני הסנהדרין בזמנינו, יסוד עיקרי סמיכה שאין סמיכה אלא על ידי סמוך מפי סמוך עד משה רבינו עליו השלום, ואם כן כיצד תתחדש הסמיכה בזמן שאין לנו סמוכים, על כך נראה במאמר שלפנינו.

הנה בגמרא מובא מסירות נפש למען הסמיכה שבזמן שגזרו הרומאים שכל הסומך יהרג, הלך רבי יהודה בן בבא וסמך חמשה תנאים, ומסר את נפשו כדי שלא יתבטלו דיני קנסות מישראל, ונהרג על קדוש השם מתוך עשרת הרוגי מלכות [ויעויין קינות לתשעה באב בעשרת הרוגי מלכות (קינה כ"א)].

בזמנינו שפסקה הסמיכה ואין לנו סמוך עד משה רבינו, כתב

הרמב"ם בפיה"מ בסנהדרין (פ"א מ"ג)

שנראה לו שכשיסכימו כל החכמים למנות רב אחד לראש בארץ ישראל יהיה אותו חכם סמוך, ויוכל אח"כ לסמוך את מי שירצה, שאם לא תאמר כן אי אפשר שימצא בית דין הגדול לעולם, והקב"ה יעד שישובו הדיינים, שנאמר ואשיבה שופטיך כבראשונה יועציק כבתחילה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק,

וסיים הרמב"ם שזה יהיה בלי ספק כשיכוון השי"ת לבנות בני אדם, ותרבה תשוקתם להשם

יתברך ולתורה ויתגדל חכמתם לפני בוא המשיח עכ"ד.

וחזר ושנה דבריו בהלכות סנהדרין (פ"ד הי"א) ושם סיים שהדבר צריך הכרע, והוסיף שא"כ למה היו החכמים מצטערים על הסמיכה, כמו שמצינו שהרבי יהודה מסר נפשו על קיום הסמיכה, לפי שישאל מפוזרים וא"א שיסמכו כולם וכשיש סמוך מפי סמוך אינו צריך הסמכת כולם אלא דן דיני קנסות.

בתקופת הבית יוסף החליטו חכמי צפת בראשות רבו של הבית יוסף המהר"י בירב זצ"ל לחדש את הסמיכה ומינו את המהר"י בירב לסמוך כדי שיסמוך חכמים בישראל, וגדלה תשוקתם לקיים סמיכה ולהעמיד דיינים סמוכים כדי שיוכלו חיבי כריתות לקבל מלקות כדין תורה ובכך להפטור מן הכרת כמבואר במכות (דף כ"ג), וכתב המהר"י בירב שאף אם יתחדש הסמיכה לא יקדשו חדשים ויעברו שנים ע"פ הראייה, כיון שכבר נקבעו החדשים ע"פ חשבון ונתקדשו ע"י רבי הלל בנו של רבי יהודה נשיאה, ואין לנו לשנות מקביעותו שאין הב"ד יכול לבטל ב"ד גדול ממנו, אבל העיקר שיסד שיוכלו לחזור לדון דיני קנסות שעליהם מסר נפשו רבי יהודה בן בבא, ובסוף דבריו מודיע כי סמך ארבעה חכמים מתלמידיו. גי"א שרמן הבית יוסף נסמך על ידו.

אח"כ שלח כתב סמיכתו להמהרלב"ח שהיה מחכמי ירושלים ושלח אליו הסמכת חכמי צפת לסמוך גם את המהרלב"ח ובקש

את הסמכתו, ומהרלב"ח התנגד לסמיכה בתוקף וכתב שמאחר שהרמב"ם בפסקיו כתב שהדבר צריך הכרע, הרי שאינו מכרע להלכה שיוכלו לחדש את הסמיכה, וגם האריך להוכיח שכשיחדשו את הסמיכה יתחייבו לקדש חדשים ע"פ הראייה, שמה שמקדשים חדשים ע"פ חשבון זהו כשאין סנהדרין. אבל כשיש סמוכים צריך לקדש ע"פ הראייה, וגם מעניין המלקות כתב שלא יועיל רק לעובר במזיד ע"י עדים והתראה, וזה אינו מצוי לעבור בגלוי ובהתראה, וכתב שמאחד שאין כל חכמי ארץ ישראל מסכימים לא יוכלו לחדש את הסמיכה.

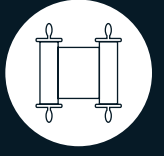
המהר"י בירב החזיק דבריו וכתב שבפיה"מ כתב הרמב"ם באופן ברור שאפשר לחדש את הסמיכה, ומש"כ בפסקיו שהדבר צריך הכרע הוא על נדון אחר אם מספיק סמוך אחד כדי לסמוך או שלשה, וגם דעתי שמספיק הסמכת רוב חכמי ארץ ישראל ככל ההלכות שהולכים אחר הרוב, ועוד הארכו בזה בקונטרס הסמיכה שנדפס בסוף שו"ת המהרלב"ח, והבאתו רק עקרי הדברים בתמצית.

הרדב"ז על הרמב"ם הלכות סנהדרין הביא שרצו חכמי צפת לחדש את הסמיכה ולא עלה בידם לפי שהחכם שהיה בירושלים לא הסכים עמהם [הוא המהרלב"ח], וכתב ששאלו אותו בהיותו במצרים ולא הסכים, וכתב שלשון הרמב"ם מורה שמש"כ שהדבר צריך הכרעה הוא על חידוש הסמיכה, ואם הוא עצמו לא פשוט לו איך נעשה מעשה, עוד כתב שצריך שיהיה הנסמך בקי בכל התורה ורוחוק בעיני שיש בדור הזה מי שראוי להורות בכל התורה כולה, ומש"כ הרמב"ם שעי"ז זה ישובו שופטינו ותחודש הסמיכה, הלא אליהו הנביא יבוא לפני המשיח והוא סמוך מפי סמוך והוא יסמוך אחרים לפני ביאת המשיח.

בראשית קום המדינה העלו גורמים שונים את הנידון לחדש את הסמיכה ולקיים סנהדרין, יעו"י שו"ת שארית ישראל (ח"מ סי' א') והחזון איש (ח"מ ליקוטים סי' א') שלל את חידוש הסמיכה, והאריך להכריע דא"א לחדש הסמיכה כיון שהרמב"ם סיים שהדבר צריך הכרעה, והכ"ס מ"פ שהכוונה על חידוש הסמיכה, וכן הברטנורא והתו"ט בסנהדרין פ"א; עוד הביא דברי הרידב"ז שכתב על זמנו שאין מי שראוי לכך, וא"כ אנו יתמי דיתמי המשא ומתן מביא לידי גיחוך, וכתב שמעדותי של הרידב"ז נלמד שגם חכמי צפת חזרו בהם מלדון דיני קנסות, ומה שסמכו את תלמידיהם היה כדרך סמיכת רב לתלמיד בזה"ז והיה בזה מעלה יתירה הואיל וסברו שיש בזה סמיכה.

והשי"ת ישיב שופטינו כבראשונה ויועדנו ויועצנו כבתחילה על ידי אליהו הנביא זכור לטוב בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

האם ניתן לשכור חדר במלון לשבת בלבד? איזה חפץ אסור להשכיר לגוי בערב שבת? והאם מצות 'שביתת בהמתו' נוהגת גם ביום טוב?

מצות 'שביתת בהמתו'

- כתוב בתורה במצות השבת: "וביום השביעי תשבית למען ינוח שורך וימורקך", ודרשו חכמינו ז"ל שאדם מצווה שכל בעלי החיים שבבעלותו ישבתו בשבת ממלאכה. ונחלקו הפוסקים אם מצוה זו נוהגת גם ביום טוב; ולמעשה, יש להחמיר.
- בהתאם לאמור, שישראל מצווה על שביתת כל בעלי החיים שבבעלותו, אסור להשכיר או להשאיל בעלי חיים לגוי למשך תקופה הכוללת את יום השבת, מחשש שיעשה מלאכה באמצעותם בשבת.

מסירת בעלי חיים לגוי למשך השבת

- ישראל שהשכיר בעלי חיים לגוי והתנה עמו שישבים לפני השבת, ובכל זאת הותיר הגוי את בעלי החיים ברשותו לשבת - צריך הישראל להפקירם לפני השבת, ולחילופין, להקנותם לגוי.
- נחלקו הפוסקים אם מותר למסור בעלי חיים לגוי לשבת, באופן שהגוי מקבל עליו אחריות לשלם עבורם במקרה של נזק או מוות, בערכם הנוכחי שבשעת ההשכרה או ההשאלה. ודעת הרמ"א להקל. ובדעת השולחן ערוך - נחלקו הפוסקים אם ניתן להקל רק כשהגוי הוא גם שותף של ממש בבעלות על בעלי החיים, או שניתן להקל בכל אופן; וראוי להחמיר. ואם קבלת האחריות נעשית בצורה של הלוואה - לכל הדעות ניתן להקל.
- בעניין מסירת בעלי חיים לגוי לשבת, ראוי לבחור בדרך המוסכמת לכל הדעות, והיא - שהישראל יקנה את בעלי החיים לגוי למשך השבת.
- היתר מסירת בעלי חיים לגוי לשבת, הוא רק לצורך עשיית מלאכתו של הגוי, אבל לצורך עשיית מלאכת ישראל בשבת, אין להקל כלל, ואף על ידי מכירה לשבת.

שותפות ישראל וגוי בבעלי חיים

- ישראל וגוי השותפים בבעלי חיים, יסכמו ביניהם בשעת יצירת השותפות כי בשבת ישתמש הגוי לבדו בבעלי החיים, וכנגד יום השבת ישתמש בהם הישראל לבדו באחד מימות החול.
- ישראל וגוי השותפים בבעלי חיים, ולא סיכמו בשעת יצירת השותפות על הוצאת השבת ויום אחד מימות החול ממסגרת השותפות, והגוי משתמש בהם בשבת - אסור לישראל לחלוק ברווחי השבת.

מסירת חפצים לגוי לפני שבת ובשבת

- אסור למכור, להשכיר, לתת במתנה או להשאיל, לגוי שום חפץ בשבת, וכן בערב שבת בשעה שכבר אין שהות להוציאו מפתח ביתו של המשאיל לפני השקיעה.
- לדעת פוסקים רבים, מותר לישראל להשכיר לגוי חפץ שעושים בעזרתו מלאכה, על אף שהגוי משתמש בו בשבת. אולם, יש אומרים שבערב שבת אסור להשכיר לגוי חפץ שעושים בעזרתו מלאכה. אולם, השאלת חפץ כזה מותרת, כיון שאין לישראל רווח בדבר. וחפץ שאין עושים בעזרתו מלאכה, מותר להשאילו לגוי אף בשבת עצמה.
- השוכר חדר במלון ליום השבת בלבד - רשאי לשלם את דמי השכירות, כיון שהתשלום כולל גם את השעות שלפני השבת והשעות שלאחריה.
- חכמינו ז"ל למדו מפסוקי התורה שאדם יכול להפקיר את נכסיו באמירה בלבד, וכל הקודם - יכול לזכות בהם. ומדרבנן, הפקר צריך להעשות בפני שלושה אנשים לכל הפחות.

גליון רס"ז
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תורה למשפחת קיימן על ידי שיר ליהודים בנתניה

סיפורי חז"ל

מעשה ברבי אלעזר שהיה מכניס אורחים. יום אחד כשחזר ר' אליעזר לביתו שאל את בני ביתו מה היה עם האורחים בזמן שלא היה בביתו? אמרו לו בני הבית, היום באו לכאן קבוצת אורחים עניים, ואכלו ושתו, וכשסיימו לאכול בירכו האורחים את בעל הבית. אמר להם ר' אליעזר אם כן, שהם בירכו אותי, אין שכרי מרובה על כך. פעם אחרת לאחר זמן כשחזר שוב לביתו ושאל את בני הבית מה היה עם האורחים? אמרו לו בני הבית היום באו קבוצת אורחים ואכלו ושתו, וכשסיימו לאכול קיללו את בעל הבית. אמר להם ר' אליעזר, אם כן שקיללו אותי עכשיו שכרי מרובה.

(ירושלמי מסכת פאה פ"ח ה"ו)

פרשת השבוע

מקום בו יוכל ללון, והבחין בחלון מואר, באחד הבתים דלק נר. בעל התניא הלך לכיון האור, נקש על הדלת, וכשנפתחה, ראה לפניו את ר' דוד הסופר. כשראה ר' דוד את האורח שמח מאד וקיבלו בכבוד רב. נכנס בעל התניא ויחד התקרבו אל השולחן, לאחר שהכין שתי חמה לאורחו החשוב, חזר ר' דוד להמשך כתיבת ספר תורה. כשראה בעל התניא את כתב הסופר, ראה שהוא כותב בדיוק באותו כתב עליו כה התייגע אמש. כיצד למד את הכתב החדש? הרי הוא לא היה במעזריטש, ניקרה השאלה במוחו של בעל התניא. מי לימד אותך לכתוב כך את האותיות? שאל בעל התניא כשהוא לא מסתיר את פליאתו הגדולה. היום אמר לי הרה"ק רבי זושא זיע"א, שהכריוו בפמליא של מעלה על צורת אותיות התואמת הן לשיטת הפוסקים והן לשיטת המקובלים. ושרטט לי במדויק את האותיות הללו. סיפר הסופר בתמימות. בעל התניא התפעל מאד מקדושתו וגדלותו של רבי זושא מהאניפולי זיע"א.

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך
(ו' - ט')

מסופר: פעם קרא המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א לתלמידו הרה"ק בעל התניא זיע"א ואמר לו, "בעולמות העליונים התעורר קטרוג, מפני שאין התאמה בין אותיות הסת"ם של הפוסקים, לאותיות הסת"ם של המקובלים, אני מטיל עליך לעיין בכתבי הפוסקים והמקובלים ולמצוא את הכתב שיתאים לשתי השיטות". זמן רב התייגע בעל התניא עד שהצליח לשרטט אותיות שיתאימו לשתי הדעות גם יחד. לאחר שסיים את עבודתו המורכבת הראה את האותיות לרבו. "ברגע זה הוכרז בפמליא של מעלה שכך צריכות האותיות להיראות" אמר המגיד בקורת רוח, לאחר שעיין במלאכת המחשבת שהוצגה לפניו. למחרת עזב בעל התניא את מעזריטש, ובדרך לביתו עבר דרך העיר האניפולי, החושך שלט ברחובות, בני העיר כבר נמו את שנתם, בעל התניא הביט סביבו, תר אחר

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 8:12 ת"א: 8:14 ר"ת: 8:50

פרשת ואתחנן-נחמו

זמני כניסת השבת
ירושלים: 6:58 ת"א: 7:13

אמירת התהילים של היהודים הפשוטים

נהוג היה אצל רבנו רבי ישראל בעל שם טוב הקדוש זיע"א, שהאורחים הבאים אליו, היו סועדים רק שתי סעודות משלושת סעודות השבת, כי סעודה אחת מיועדת רק לתלמידיו הקבועים. היה זה באחת משבתות הקיץ בשנת תקי"ג- תקט"ו. אל הבעש"ט הגיעו הרבה אורחים ובהם אנשים פשוטים בעלי מוכסין, עובדי אדמה, בעלי מלאכה, סנדלרים, חייטים, נוטעי כרמים וגנות, מגדלי בהמות ועופות, סוחרי שוק וכדומה. הבעל שם טוב הקדוש הראה להם קירוב גדול בסעודת ליל שבת קודש. לאחד נתן בכוס מעט מהיין שנשאר בכוסו מהקידוש, לשני נתן את כוסו המיוחד שיקדש עליו, לאחדים נתן פרוסת לחם מהחלות שברך עליהן ברכת המוציא. ולאחדים נתן דגים ובשר מקערתו. ועוד קירובים שונים שהפליאו את תלמידיו ה"חבריא קדישא".

האורחים בידעם שלסעודה השניה אין להם רשות להיכנס לשולחנו של הבעל שם טוב, משום שמיוחדת היא רק לתלמידיו הקבועים, התקבצו בבית הכנסת אחרי סיימו לאכול סעודת שבת, ובשל היותם אנשים פשוטים שלא ידעו מאומה, רק אמירה בלשון הקודש של חומש ותהלים, התחיל כל אחד ואחד מהם לומר תהלים. כשישב הבעל שם טוב לשולחנו בסעודה השניה, סידר את תלמידיו איש איש על מקומו בסדר מסודר כרגיל אצלו שהכל יהיה בסדר מעולה, והחל לומר תורה וה"חבריא קדישא" התענגו בנועם אלקי. הסדר בסעודת השבת היה שהיו מזמרים בשיר ובניגונים שונים, ובראות ה"חבריא קדישא" שמורם ורבים רוחו טובה עליו, היתה שמחתם ועליצות נפשם גדולה בחדווה ובטוב לבב, על כל הטוב והחסד שעשה אתם הקב"ה שזיכם להיות מתלמידיו של הבעש"ט הקדוש.

בעת ישבם כך מסביב לשולחנו של מורם ורבים, הרהרו אחדים מה"חבריא קדישא" שלעת עתה בסעודה השניה המצב הוא טוב מאד, מה שאין כן כשמתקבצים האנשים הפשוטים שאינם מבינים כלל מה שרבים אומר. ולאור מחשבות אלו, החלה שאלה לנקר במוחם, מדוע מורם ורבים מקרב את האנשים הפשוטים האלה בקירובים נעלים ונשגבים כאלה, לתת להם מיינו בכוסותיהם, ומה גם לתת את כוסו המיוחד לאחד מהאנשים הפשוטים? עודם טרודים במחשבותיהם, ראו לפני מורם ורבים נעשו רציניות והוא יושב בדביקות גדולה, ומתוך דביקותו אמר: "שלום שלום

לרחוק ולקרוב", ואמרו חז"ל "מקום שבעלי תשובה עומדין שם, צדיקים (גמורים) אינן עומדין שם" (ברכות לד, ב.). ודקדק את הנוסח "צדיקים", וביאר הבעש"ט הקדוש, שישנן שתי דרכים בעבודת ה', עבודת הצדיקים ועבודת בעלי תשובה, ועבודתם של האנשים הפשוטים היא בדרגה של בעלי תשובה, כי הם נמצאים תמיד בהכנעה ושפלות בעצמם, כעין חרטה על העבר וקבלה על העתיד. כאשר סיים הבעל שם טוב תורתו זו, התחילו לנגן שירים וניגונים שונים. התלמידים מה"חבריא קדישא" שהרהרו קודם על הקירוב הגדול שמורם ורבים מראה לאורחיו האנשים הפשוטים, הבינו היטב שהבעל שם טוב הרגיש במחשבתם והרהורם ולכן אמר תורה זו, בה ביאר מעלת עבודתם של האנשים הפשוטים, שהיא במעלה נפלאה כעין מעלת עבודתם של בעלי תשובה על מעלת עבודת הצדיקים הגמורים.

הבעל שם טוב היה בדביקות וכאשר סיימו לנגן, פתח את עיניו הקדושות, הסתכל בפניהם של תלמידיו בהסתכלות מרובה, ואמר שכל אחד מהם יתן יד ימינו על כתף חברו היושב לידו באופן שכל התלמידים היושבים סביב השולחן יהיו משולבים אלו עם אלו, כמו שישבו משני עברי השולחן הקדוש והטהור. הבעל שם טוב ישב בראש השולחן ואמר לתלמידיו לנגן איזה ניגונים כשהם יושבים משולבים, וככלותם לנגן ציוה להם שיעצמו את עיניהם ולא יפתחו עד אשר יצוה להם. וישם את ידיו הקדושות, יד ימינו על כתף התלמיד שישב מימינו ויד שמאלו על כתף התלמיד שישב משמאלו.

לפתע, שמעו התלמידים שיר זמרה נעימה וערבה, כלולה בקול תחנונים המחריד את הנפש. זה זמרה ואומר: ריבונו של עולם "אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים" (תהלים י"ב - ז') וזה זמרה ואומר: איי ריבונו של עולם "בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי" (תהלים כ"ו - ב') זה שר ואומר: אבא רחימאי "חנני אלקים חנני כי בך חסיה נפשי ובצל כנפיך אחסה עד יעבור הוות" (תהלים נ"ז - ב') וזה שר ואומר: איי געוואלד אבי שבשמים "יקום אלקים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו" (תהלים ס"ח - ב') זה צועק בקול מר ואומר: הוי אבא רחימאי "גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחיה את מזונותיה ה' צבא-ות מלכי ואלקי" (תהלים פ"ד - ד') וזה צועק בקול תחנונים ואומר: אבי אהובי רחימאי "שובנו אלקי ישענו והפר כעסך עמנו" (תהלים פ"ה - ה').

צ'ישל ונמשל

אפילו מחט אי אפשר לקחת לעולם הבא

משל לסוחר עשיר אחד שהיה קמצן מאין כמוהו. לבוש היה בבגדים בלויים, נעל נעלים מרופטות, גר בבית קטן ועלוב ואכל מאכלים פשוטים וזולים. חבל על הכסף! חברים רבים לא היו לו. פה ושם היו אנשים טובי לב שהתעניינו בשלומו והחליפו איתו מילים מספר, מתוך רחמנות על עליבותו. גם לקרובי משפחתו לא היו הרבה סיבות להתגאות בו ולשמור עימו על קשר. יום אחד נפל למשכב, מחלה קשה תקפה אותו. הרופאים לא נתנו לו תקווה, והמצב נראה נואש. שכנים ומכרים באו להיפרד. קרובי המשפחה המועטים עמדו ליד המיטה מעמידים פני כואבים, אך בתוככי ליבם קיוו כי אולי רשם משהו על שמש בצוואה. בין הבאים להיפרד היה גם בנו של החייט, שמת לא מכבר ממחלה דומה. החייט היה בין המעטים שדרשו בדרך כלל בשלומו של הסוחר העשיר, כך שהבן התקבל בידידות רבה. רוח של רגשות עברה על הסוחר החולה, והוא יבב באוזנו של בן החייט: "ראה, אני עומד למות. לא עשיתי הרבה בחיי, לא הספקתי את כל הדברים שרציתי לעשות, לא ניצלתי מספיק את עושרי..." בן החייט הנהן בראשו ואמר: "כן, אתה באמת נראה גוסס. כנראה, הינך הולך למות. אבל לפני שאתה מת, יש לי בקשה קטנה אליך, האם תהיה מוכן לעזור לי?" האיש חיבב את הבחור, ואף התרכך מעט בימי מחלתו, והוא השיב בחיוב, אף שלא ידע עדיין מה הבקשה. "אבא שלי, החייט, שמת לפני כמה חודשים, התגלה אלי אתמול בחלום הלילה והתלונן שחסרה לו שם למעלה מחט. אילו היתה בידו מחט, היה יכול לתפור שם חליפות ובגדים. הוא ביקש את עזרתך." "איך אוכל לעזור לך בעניין?" שאל העשיר. הבן הוציא מחט מכיסו, הושיט לאיש ואמר: "לא אבקש ממך הרבה, רק אם תוכל, כשאתה עולה למעלה, קח אתך את המחט הזאת ותן אותה לאבא." "בשמחה רבה!" השיב האיש. נטל את המחט ונפרד ממנו לשלום. בלילה נדדה שנתו של העשיר. המחט הטרידה את מנוחתו. "היכן אשים אותה?" חשב. בתחילה תקע אותה בדש בגדו, אבל אחר כך חשב, הרי לא יקברו אותי בבגדי, והמחט מה יהיה עליה? ככל שהפך בעניין, התבהרה לו העובדה שאין לו שום דרך לקחת איתו את המחט.

הנמשל: בשעת פטירתו של אדם אין מלואן לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, אם אין שום אפשרות לקחת מחט אחת קטנה, ודאי שאת כל הרכוש שצבר האדם בימי חייו לא יוכל לקחת עימו.

(אחד המגידים)

ה"חבריא קדישא" בשמעם קול השיר והזמרה של אמירת תהלים – חלו ורעדו. אם כי עיניהם הקדושות היו עצומות, הנה דמעותיהן ניגרות מעצמן ולבם שבור ורצון מקול תחנוני בעלי השיר והזמרה, וכל אחד מהם מתברך בלבבו שיעזרהו השי"ת שיזכה לעבוד את השם יתברך במעין עולם הבא זה. הבעל שם טוב הסיר ידיו הקדושות מעל כתפי שני התלמידים אשר ישבו מימינו ומשמאלו, ובכך הפסיקו אזניהם מלשמוע עוד את קול השירה והזמרה באמירת תהלים כבתחילה. ויצו לתלמידיו לפתוח עיניהם ולנגן ניגונים שונים.

כשמעתי את השיר והזמרה של אמירת מזמורי תהלים – סיפר הרה"ק רבי דובער הרב המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א לתלמידו הרה"ק בעל התניא זיע"א – היה לי כעין השתפכות הנפש וגעגועים גדולים באהבה בתענוגים אשר כמוהו לא זכיתי עד אז. ואף נעלי רטובות היו מזיעה ודמעות של תשובה פנימית מעומקא דליבא. כשפסק הבעל שם טוב לנגן נשתתקו כל ה"חבריא קדישא" וכעבור משך זמן שהיה בו בדביקות עצומה פתח עיני קדשו ואמר:

"השיר והזמרה אשר שמעתם, הוא השיר והזמרה של אנשים פשוטים האומרים תהלים בתמימות מקרב לב עמוק באמונה פשוטה. ואתם תלמידי קדושי עליון הביטו וראו – ומה אנחנו שאין אנו אלא שפת אמת, כי הגוף אינו אמת ורק הנשמה היא אמת, בכל זאת הנה גם אנחנו מכירים את האמת, מרגישים אותה ומתרגשים ממנה בהתפעלות עצומה, כל שכן וקל וחומר השם יתברך ויתעלה שהוא אמת לאמיתו, מכיר את האמת של אמירת תהלים של אנשים פשוטים".

ואכן דרך זו של קירוב האנשים הפשוטים, הוריש הבעל שם טוב לתלמידיו ולתלמידי תלמידיו מנהיגי תנועת החסידות לדורותיהם עד דורנו אנו, הנותנת פריה הטוב ברוממותו וחיווקו של העם הפשוט ושעזרה רבות ליציבותו של חוט השדרה של המוני העם בהשלמת תעודתם האמיתית עלי ארץ.

צ'ין אדם לחברו

כל יהודי צריך לזכות בצדקה מעשה שהיה אצל הרמ"א זיע"א שהיה הולך לעניני צדקה רק אל גבירי עירו קראקא, אך לא היה מבקש מהמוני העם. והיה בעיר שואב מים שכולם כינוהו יענקלה שיכור, כי מנהגו היה בכל יום ששי כאשר גמר את עבודתו הקשה, היה הולך וקונה בכל הכסף משקה מיוחד לכבוד שבת. ופעם בדרכו לקנות את המשקה כמנהגו ביום ו', ראתהו אשה עניה והיא לא היה בידה לקנות אף נרות לשבת, והתבטאה בקול, הנה יענקלה כבר הולך לו לקנות לשתות ואני אין לי אף כסף לנרות. כששמע יענקלה כדברים האלו, שם את צרור כספו על החלון של האישה והלך לביתו, עלה על יצועו והשיב את נשמתו לבוראו, ועוד באותו יום לפני כניסת השבת נטמן בקבר ישראל. במוצאי שבת והרמ"א יושב בביתו ולומד, נכנס אליו יענקלה ומומינו לדין תורה לפני בית דין של מעלה. הרמ"א חשב כי השיכור חמד לצון וגירשו מעל פניו. אחר כך הררה בדברים והתפלא עד מאד, משום שהדלת היתה נעולה, יצא לבית המדרש ושם סיפרו לו כי יענקלה שואב המים נפטר עוד ביום ששי. ראה כי יש דברים בגו והמתין לבואו שנית. ואמנם כאשר חזר ונשנה הדבר ויענקלה בא אל הרמ"א להומינו. שאלו הרמ"א מה זה ועל מה זה? אמר לו יענקלה כי בבית הדין של מעלה טוענים על

הרמ"א, שבורר לו ממי לקחת לצדקה, והולך רק לגבירים ואינו מזכה את כל תושבי העיר בצדקה. וסיפר יענקלה לרמ"א, כי בזכות הצדקה שעשה לפני מותו, שלחו דווקא אותו. ציוה עליו הרמ"א לומר בשמים, כי מהיום והלאה הרי הוא מתחייב לעסוק בצדקה עם כל תושבי העיר, ואמנם כך הוה והכל בא אל מקומו בשלום.

מעשה רב הכרת הטוב

מסופר על הגה"ק רבי יחזקאל לוינשטיין זיע"א, שלעת זקנתו היה צריך פעם איזה עזרה מבחור, וחיכה עד שיגיע אליו בחור פלוני, וביקש ממנו שיעזור לו. מקורביו התפלאו על כך ושאלו אותו על מה ולמה חיכה בדוקא לבחור פלוני, בו בזמן שהיה יכול לבקש זאת ממקורביו? ענה להם ר' יחזקאל, לאותו בחור אני חייב כבר הכרת טובה על עזרה שקיבלתי ממנו בעבר, ועי"ז אזכור להחזיר לו טובה על הכל ביחד, אבל אם הייתי מבקש מבחור אחר, מסופקני אם אצליח עוד להחזיר לו טובה, וקשה לי עכשיו לעת זיקנה להיות בעל חוב לאדם נוסף. והדברים נפלאים כיצד הרגישו הגדולים ענין של הכרת טובה בדיוק כמו שעבוד של החזרת חוב ממון.

הילולא דצדקיא

שבת קודש י"ג מנ"א
הרה"ק רבי נתן נטע שפירא ב"ר שלמה (ה"מגלה עמוקות" - שצ"ג)
יום ראשון י"ד מנ"א
הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא ב"ר אהרן (אך פרי תבואה - תרל"ד)
הרה"ק רבי יצחק מבהוש ב"ק שלום יוסף (תשנ"ב)
יום שני ט"ו מנ"א
הרה"ק רבי מאיר נתן ב"ר חיים האלברשטאם מצאנו (תרט"ו)
הרה"ק רבי אשר (השני) מקארלין ב"ר אהרן מסטאלין (תרל"ג)
הרה"ק רבי יעקב מראדזין ב"ר מרדכי יוסף (תרל"ח)
הרה"ק רבי דוד יוסף בידרמאן מלעלוב ב"ר שלמה יחיאל (תרנ"ז)
יום שלישי ט"ז מנ"א
הרה"ק רבי מנחם מענדל מטארנא אב"ד סטריזוב (תלמיד ה"חווה" - תקצ"א)
יום רביעי י"ח מנ"א
הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב ב"ר בנימין זאב יעקב (תקפ"ד)
הרה"ק רבי שמואל מוורקא - אפטא (תלמיד ה"חווה") ב"ר נפתלי הירש (ת"ר)
יום חמישי י"ח מנ"א
הרה"ק רבי שלמה חנוך מראדומסק ב"ר יחזקאל (תש"ב)
יום שישי י"ט מנ"א
הרה"ק מנחם נחום מבאיאן טשערנוביץ ב"ר יצחק (תרצ"ו)
הרה"ק רבי שמעון שלום קאליש מאמשינוב ב"ר מנחם (תשי"ד)
זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

הרה"ק בעל "מאור ושמש" זיע"א העיד על הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב זיע"א, (יומא דהילולא י"ז מנ"א). כי בעמדו בתפלה אצל ה"חווה" הקדוש מלובלין זיע"א, ראה כי בשעה שהזכיר את שם ה', יצא מפיו לפיד אש, וכיוון אז את הכוונה שכיוון הכהן הגדול ביום הכיפורים.

4 כָּרְכִי "שִׁבַּת טִישׁ" בְּמַתָּנָה!

פרטים בעמוד 4

גיליון מס' 241

פרשת ואתחנן, שבת נחמו, י"ג במנחם-אב תשע"ד

שִׁבַּת טִישׁ

וּקְרַאתָ לַשִּׁבַּת עֲנֵג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

בצר לך (ד, ל) - בצ"ר נוסריקון רננו צדיקים בה' ללמדך שפכל אימת שאמה שריו בצרה חלילה, העצה לך היא לרנו לה' (אמרי חיים)

ויצאך בפניו בכוה הגדל ממצרים (ד, לו) - בפני מי הוציאם? בפני יעקב אבינו, שהוא ירד למצרים והקב"ה הביאו שראה בפניו את גאלת ישראל, ונרמו בראשי התבות עד-יעבר עם-זו קניית, והם בגימטריה יעקוב. (דברי עמוס)

וידעת היום והשבת אל-לכבה (ד, לו) - היום בגימטריה ס"א, לרמוז לס"א ימי תשובה שבהם על האדם להגיע אל והשבת אל-לכבה.

והם מ' ימים מט"ו באב ועד כ"ה באולול יום בריאת העולם, ועוד כ"א יום מראש השנה ועד אחר הושענא רבה, ובהם המשת היםים שמיזם כ"ה באולול ועד ראש השנה. (לחם עני)

את-בצר במדבר (ד, מג) - בשלש ערי המקלט נרמזת התשובה שעל האדם לשוב, כרוצח הבורח לערי מקלט, ואף החוטא דומה לרוצח שהשחית נשמתו בחטא. **בצר במדבר** - ימעט ויבצר מדבור, בצ"ר נוסריקון בינונים צדיקים רשעים, שבלם זקוקים לזה, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה-טוב ולא יחטא. **בארץ המישר** - מרמז לענינה, מישר נוסריקון יחא שמה רבא מקבר, שדבורו יהיה רק בדברי תורה ותפלה. **ראמת** - אותיות ראה מנת, שיזכיר לו יום המיתה וישוב יום אחד לפני מיתתו, ונמצא עושה תשובה כלי-מיו. **גולן** - לשון גלות שהוא אחד מתנאי התשובה, וכן גול"ו נוסריקון ושא גם לקבץ גליותיני, שבזכות התשובה נזכה לנגלה. (תפוחי חיים)

כבד את-אביך (ה, יז) - כב"ד נוסריקון ברא ברעה דאביו, כי כפי שהאדם מכבד את-אביו שלו, כך וכבודו אותו בניו שלו. (ויקח משה)

שמע ישראל (ד, יז) - שמ"ע נוסריקון שאו מרום עיניכם, שדי מלך עולם. ואימתי קוראים אותה? שחרית מנחה ערבית. וכל העושה בן מקבל עליו על מלכות שמים. (אוצר חיים)

ושננתם לבניו ודברתם בהם (ו, ז) - התבות הן בגימטריה תלמוד בבלי וירושלמי והלכה ואגדות, עקר התורה שבכל-פה. (אל וצבי)

ספורים בפרשה

ונשמרתם מאד לנפשתיכם (ד, טו)

רבי ישראל סלנטר חלה פעם ואשפוז בבית-רפואה להחלמה, תחת פקוחו של פרופסור נודע. חלה התרשם מאצילותו, וביחוד מהקפדתו על כללי הבריאות מדיו ונשמרתם, ואמר בהשתאונו: "כאלף חולים נמצאים תחת השקחת, ואף אחד מהם אינו נשמע להוראותי בעניני הרפואה, אלא מתרשלים ומתחמקים מהם. אך אחד נמצא פאן ושמו ליפקין, שממלא אתר כל אזרחותי בדיק נמרץ בלי להחסיר מאומה". וכך מספר על ה'חפץ חיים', שבצעירותו חלה מרב התמדה, עד שנאלץ להפסיק את למודו כליל במשך שנה תמימה, לפי פקדת הרופאים. מאז היה מזכיר תמיד את השנה הזו, שהתבטל במהלכה מלמוד התורה, והביאה פדגמה על חשיבות שמירת הבריאות. "מיהו מתמיד"? הסיק מן ה'חפץ חיים', "מי שאוכל בזמן אכילה, ישן בזמן שנה, לומד בלמוד, ופונה למנוחה בעת הצורך".

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו, ד)

נוהג היה החת"ם סופר, שבאשר היה לומד עם תלמידיו את פרשת בא ופרשת ואתחנן, בהן מוזכרת פרשת שמע, היה מתעטר בתפלין, כדי שלא יהיה פקודא קריאת שמע בלא תפלין, שהוא כמעיד עדות שקר בעצמו.

יהודי חפשי שהתרחק מתורה ומצוות, תמה פעם בפני החדושי הרי"מ: "הרי בקריאת שמע נאמר, 'השמרו לכם פרופתה ללבכם, ועצר את-השמים, ואם-כן, מדוע צדיקים יושבים בצעה, ואני שחפשי אני, נהנה מכל-טוב שבועולם"? אמר לו הרבי: "מכך שאתה שואל מקריאת שמע, למד אני שבדאי קראת קריאת שמע לפחות פעם אחת בחיך", וכשהלה השיב בחיבו, אמר לו הרבי: "אם כך, בעד אמירה אחת של קריאת שמע, כל מה שיש לך הוא מעט מדי, ומגיע לך שגר פכול ומכפל על-כך..."

והיו לטטפת בין עיניך (ו, ח)

אל רבי אברהם יהושע השיל מסקווירא, הגיע פעם איש אביון, ובכה לפניו את עניותו הגדולה, עד שאין ידו משגת אפלו לרכש תפלין פשרות בעבור בנו שהגיע למצות. עודם מדברים, ועל-פניהם עבר יהודי חשוך בנים, והרבי הציע לו לרכש את התפלין, ובשכר המצוה יזכה לבן זכר. חלה מלא כמוכן מיד את הבקשה, ולתקופת השנה נושע. היה הדבר לפלא וכאשר הגיע המארע לאזניו של אביו רבי יצחק מסקווירא, שאל את-בנו לפשר הענין, ונענה: "והרי מקרא מלא דבר הכתוב, שנאמר ויהיו לטטפת בין עיניך, אל תקרי בין, אלא בן, אם תזכה והודים בטוטפות אז והיו לבן..."

לאיתמרת להם ברית ולא תחנם (ו, א)

בשכנות ה'שר שלום' מקלו התגורר סנדלר נכרי, ואליו היה שולח את מנעליו לתקון. עברו ימים, ובמקום השתקע סנדלר יהודי. שמח הרבי והחל לשגר אליו את המנעלים. לפליאת מקרביו "ולשמחה מה-זה עשה"? הסביר: "מאז ומתמיד, כאשר מסרתי מנעלים לאמן הנכרי, נקפני לפי, שהרי נצטוינו על אסור לא תחנם, ואם תובע הוא מחיר גבוה מדי, הריני עובר על לאו זה בהוסיפי על-שכרו, ועכשו שאנה הקב"ה סנדלר יהודי לעירי, ולנביו לא יהיה כל חשש של תשלום גבוה משכרו, לא אשמח!"

היה היה

אז יבדיל משה שלש ערים

בן חמשים ושנים שנה היה החת"ם סופר, בשעה שנולד לו בנו הראשון רבי שמואל בנימין, ה"כתב סופר". היה זה לאחר שאשתו הראשונה, עמה חי עשרות בשנים, נפטרה עליו בלי בנים, והקים את ביתו בשנייה עם בתו של גאון ישראל רבי עקיבא איגר, וממנה נולדו ילדיו, ארבעה בנים ושבע בנות. מילדותו התבלט הבן בכשרונותיו המיוחדים, ואביו הרבה עליו תפלות ותחנונים להצלחתו בתורה. לימים, כאשר רבי מאיר איזנשטטר התארח בביתו של החת"ם סופר, והשתאה על בקיאותו של הבן שהיה אז פחות מכן עשרים, אמר לו האב: "אמין לי כבודו, כמה מדות של דמעות שפכת פנים למען תורת בני. ותהלה לה, שפמה פעמים קראתיו בשם מפיבשת, כפי שאמרו חז"ל בברכות שהיה מביש את דוד המלך בהלכה, וכך ארע לי עם בני שנצחני בדבריו..."

הבן הקטן הלך וגדל לשמחת הוריו, אולם בהגיעו לגיל שש ארע אסון פבד. בעיר שררה אז מגפה קשה, שהפילה למשכב את כל בני המשפחה של החת"ם סופר, אולם בעקר פגעה המפלה בילד הקטן. הוא הלך ונחלש, והרופאים שהזעקו למטתו אמרו נואש. לשמו של הילד שמואל בנימין, נוסף גם השם אברהם כסגלה, ובני העיר שאהבו את רבם הנערץ אהבו בלי מצרים, קרעו שערי שמים להחלמת בנו האהוב. אלא שהיה נראה כי השערים נעולים והתפלות שבות ריקם. המצב הלך והחמיר, עד שהרופאים נבאו שחרות והסיקו כי אלו שעוותיו האחרונות של הילד הקטן. אל המקום הזעקו אנשי החברה קדישא של העיר פרשבורג, והלכו התגברו על צערם הפבד, והחלו בהכנותיהם הרגילות. למראשותיו של הילד הדלקו נרות אחדים, והחברים החלו באמירת תפלות ותחנונות פנהוג בעת עליית הנשמה, כשקולם נבלע באנחותיהם ובכיותיהם של בני הבית.

כל אותו זמן, עמד החת"ם סופר מן הצד, כשהוא שקוע בשדעפיו, ועל פניו נסובה עננה של תוגה ודאגה. והנה פונים הרופאים אליו ואומרים: "ראבין קדוש, הרי ידוע לכל כי אלקים קדוש אתה וקרוב אתה לאלקיד. אך אם בתפלותיך ובקשתיך אין אתה יכול להחיש ישועה ומזור לבנך אהובך, הרי שאפסה מאתנו בלי תקנה ואין לו בלימוצא ותוחלת". הדברים הנחרצים כמו הרעידו את החת"ם סופר, וללא אמר ודברים פנה אל ירבתי החדר, שם עמד ארון ספרים עתיק, ובו נצברו כתבי הרמב"ם המלאים חדושים מזן אליון בכל מקצועות התורה. חרש-חרש, עמד האב הגדול בתפלה ותחנונים, ויחל משה את-פניו ה' אלקיו, ושפך צקון לחש לרפואת בנו אהובו. הבן מצדו עקב בעיניו אחר דמותו הפבירה של אביו, ואף הוא התאזר בכוחותיו האחרונים כדי להתדבק בתפלתו ולבקע רקיעים, ובקול לא-לו, החל לזעק את הפסוק "שמע ישראל", עד שהמקום היה לתודת אלקים. והנה ארע הנס המיוחד. אט-אט החל הצבע לחזור אל פניו החיוות של הילד, נשימותיו החלו נעשות סדירות יותר, והוא שקע בשנה עמקה ובריאה. הרופאים עמדו המומים אל מול הנס הפביר שהתרחש מול עיניהם, והמאורע הותיר עליהם רשם עז שלא נשכח מהם כל-חייהם. במהירות פנו לטפל בילד שגלה סמני חיים, אנשי החברה קדישא פבו פמוכן את גרותיהם ויצאו פלעמת שבא, ובני העיר שמעו בהקלה את הבשורה הטובה. חדי-און ספרו, כי הצליחו לשמע ביצד החת"ם סופר לוחש בדבקות לאחר סיום תפלתו היוקדת: "פעלתי בעבורו לעוד יובל שנים", ואמנם לאחר חמשים שנה, ב"ט בטבת תרל"ב, נפטר ה"כתב סופר" לבית עולמו.

עברו ימים ושנים, וכאשר הגיע הזער לגיל מצות, נעמד במקהלות עם לברך אלקים, ונשא דרשה בנויה לתלפיות, שהפליאה את המסבים ומצאה חן בעיניהם. פנהוג, העניקו לו הנאספים תשורות ומתנות, אולם מפלן בלטה קפסת-בסף צרה וארפה, ששבתה את עיניו של-הנער. בסקנות פתח את הקפסה, ונדהם לראות בפנים כמה נרות שנוה, שנפר היה כי פבר נעשה בהם שמוש מה לפני שנים. פליאתו של הנער גברה, והוא נחפו לברר אצל האישי שהעניק לו את התשורה לפשר הדבר. "נרות אלו דלקו למראשותיך בשעה ששבתך על ערש-דיוי", ספר לו האישי, שהיה אחד מחברי החברה קדישא בפרשבורג. "בזכות התפלות הנלהבות של אביך הגדול, נהפך ה'נר' ל'רו', בך-יחד פוכבי בקר, נר אלקים טרם יכבה, ואתה עתיד להאיר את העולם פכוכבי בקר".

לימים, עמדו רבים ותמהו, מדוע המתין החת"ם סופר בעת חלי בנו, עד שאפסה בלי תקנה, ורק אז נעמד להתפלל מעמק לבו, ומדוע לא עשה פן מיד עם נפילתו למשכב? אולם תשובה עלי-פך נמצאת בחדושותיו של הילד עצמו, בספרו "כתב סופר". הוא מזכיר שם מדרש פליאה עלי-הפסוק "אז יבדיל משה שלש ערים" - "בין שאמר לו הקב"ה הפרש ערי מקלט, תמה משה עלי-פך, והקב"ה אמר לו שאם יהא אדם הורג בשוגג יהא בורח לשם. אמר משה, שירה אני חיב לומר שהרגתי את-המצרי. ויבדל משה אינו אומר, אלא אז יבדיל משה, ואין אז אלא לשון שירה שצאמר אז ישיר". ובאר ה"כתב סופר", כי אף שהאדם צריך לבטח פקונו, אסור לו לסמך עלי-הנס. והא ראה, שיש להבין ערי מקלט כדי לנס שמה פל-רוצח, ואין הרוצח סומך עלי-הנס שהקב"ה יצילו מיד גואל הדם. ומכאן שמחתו של משה, שהבין כי טוב עשה בך שברח מהמצרי ולא סמך עלי-הנס. ומכאן אפוא הנחנת החת"ם סופר, שהמתין עד יאוש הרופאים מרפוי בנו בדרך הטבע, ורק אז פנה לבקש לו רפואה בדרך נס. כי כל עוד יש מקום לטבע, אין מקום להתפלל על הנס.

מאורות

ה"מורדכי בנט מניקלשבורג" ו"ליום ההולא" י"ג מנחם-אב תכפ"ט

מגדולי דורו, אב"ד ניקלשבורג ורבה המולל של מורביה. צאצא למשפחת אשכנזי נכדי החכם צבי, ומצד אמו מגזע ה'סמיכת חקמים', ונקרא בשם המשפחה בנט פיון שגדל אצל סבתו מילדותו. למד מפי גדולי דורו, ובבחרותו נסע לפרג והיה תלמידו של ה'נוצדע ביהודה'. לאחר נשאיו למד מפי רבי שמלקא מניקלשבורג, והתמנה שם לרין. בהן פרבנות קהלות ב'ישראל ובבטירת רבו התמנה על מקומו למשך ארבעים שנה, והרביץ תורה בישיבתו מה למדו פארבע מאות תלמידים. נפטר בקרלסבד ונקבר על תנאי, ולאחר מכן העבר לניקלשבורג בהוצאת החת"ם סופר. לאחר פטירתו נמצאו שקים אותם היה רגיל ללבש תחת מלבושיו לסגוף, והם נמכרו במחיר גבוה לאלו שרכשו אותם כסגולה ובקשו להקבר בהם בהגיע זמנם. ממכירת השקים נאסף הון רב שהספיק לפרנסת נכדיו היתומים ולנשואיהם. פעם נכנס לעשיר אהד, ובקש להתרמו לצרכי צדקה. אותו עשיר היה קמצן מפלג, ורננו אחריו שבפטר הוא עובר בשאט-נפש על מצות התורה והולך אחר תאות לבו. התחמק העשיר מבקשתו של הרב, ולא נתן לידו אפלו פרוטה אחת. "נוהג אני לתת צדקה בצניעה, משום מתן פסתר, בלי שידעו הגריות שאני נוהג ולא יחלקו לי פבדו בחנם", אמר בהצטרקות מעשה. ונענה: "מוזר הדבר מאד, העברות שאתה עובר בפטר, גליות וידועות לכל בני העיר. ואלו הצדקה שאתה נוהג בפטר, נסתרת היא מעין הגריות ואין איש יודעה..."

יוסיה דעת

"הגניזס היהודי" - הכישרון וכוח היוצר של העם היהודי, היא עובדה ידועה. מבין 804 זכ"ל 'פרס נובל', 176 מתוכם הם יהודים, דהיינו כ-22%, שהם פי 100 מיחסם באוכלוסייה, כ-14.5 מיליון כ" מתוך כ-7.5 מיליארד באנושות כולה. רובם זכו בפרסים על תגליות ריאליות ומדעיות, ולא על שלום מדומה. 30% מזוכי הפרסים על מחקרים ותגליות בעולם הרפואה הם יהודים, וכן 51% מזוכי פרס נובלצר לספרות, ו-55% מאלופי השחמט בעולם כיום הם יהודים. התופעה בלטה גם בעבר, לדוגמה במחקר שנערך על התפתחות המדע עד לפני כ-600 שנה עולה, כי קרוב ל-20% מחכמי המדע בעולם היו יהודים, למרות שחלקם באוכלוסייה היה אחוז אחד. בספרד היו למעלה מ-40% מדענים יהודים, וחלקם היחסי במדינה היה פחות מ-3%. ממחקרים שנערכו עולה, כי ממוצע האריקו אצל יהודים גבוה מאוכלוסיות אחרות, ובעלי כשרון מצויים אצלם פי 6 מאחרים. החוקרים תולים את הסיבה בכך שעם ישראל הצטיין תמיד בשקידה על לימודי התורה מילדות. העברת המסורת מדור לדור, היותו העם היחיד שבכל התקופות ידעו כל בניו קרוא וכתוב, לעומת עמים אחרים שרובם היו אנאלפבתיים, ודווקא הרדיפות שעבר עמנו וההסתגרות בקהילות, תרמו לחיזוק הידע והחכמה, אך לצד זאת גם להגברת שנאת עשו ליעקב. או לא זקוקים למחקרים אלו ולמסקנותיהם, וכבר התנבא עלינו משה רבנו: "ושמרתם ועשיתם, כי הוא חממתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעו את פלי-החקים האלה. ואמר וך עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה". מן העניין להזכיר את התבטאותו של המלומד היהודי הנועד אלברט איינשטיין, שהיה יהודי מאמין, במכתבו למערכת ה'טיימס': "כעת, לאחר שהוכחה אמיתות תורת היחסות של, תוען גרמניה שאינו מלומד גרמניה, וצרפת שהגני אלו, תהפוך אילו נתבררה תורתה. היתה צרפת טוענת שאני גרמני, וגרמניה היתה אומרת שאני יהודי שניצרי..."

כבוד את־אביך ואת־אמך

איש תורה וחנוף מכהק היה רבי אליהו פינקס פרדס, רבה הראשי של רמתגן ולאחר מכן בירושלים, עושה חסד ומרביץ תורה. בראשית ימיו לפני פינוס פרדס, נסע למצרים ולבנון, שם הרביץ תורה ונשא את משא חנוף בני המקום על־כתפיו, ורבים מהם חבו לו את חייהם הרוחניים. לימים חזר לארץ־הקודש, ובמשך למעלה מעשור שנים, בין השנים תר"צ - תשי"ב, עמד בראש בית־החנוף שבשכונת אהל־משה בירושלים, ועמד במסירות על משמר החנוף הטהור והמקורתי.

מסירותו של הרב פרדס לעבודת החנוף, היתה לסמל ודגמה. בלם ראו ביצד הוא משליך הצדה את כל טרדותיו ועסוקיו למען חנוף ילדי ישראל, ואין לו לנגד עיניו אלא הצלחתם של התלמידים ועלייתם בתורה מתוך יראת שמים צרופה. מדי בקר היה מתניב בתפקידו כחיל הדרוף על משמרתו, יום ולילה לא ישבתו, ודיקנותו הפכה לשם־דבר. אולם למרות דקותו הנפלאה בעבודת החנוף, היתה לו מסירות נעלית מזו למצות כבוד אב. אביו, רבי ברוך ציון נסים פאריזיס, היה איש נעלה וחשוב, מקבל ודרשו, ובכולו הערב היה מנעים בפיוטים שחלקם חבר בעצמו, ומרנן לכבוד ה'. ממשפחה ותיקה ומחסת היה, ושרשיה הגיעו משוב בשם 'פרדס דה נאבה' שבצפון־מערב ספרד, ולאחר גרושם עלו ארצה, ותקעו בה יתד עד היום. רבי ברוך ציון נסים הפליג בזקנה למעלה מגבורות שנים, והבן רבי אליהו היה מכבוד ביותרת הכבוד באופן שעורר השתאות בקרב סובביו. ומנהג של קבע עשה לו הבן, שהיה יחיד להוריו לבד משלש אחיותיו, כאשר מדי בקר בשעה קבועה, היה פונה מבית־החנוף שבשכונת אהל־משה, ופונה לבית אביו שבקרבת מקום כדי לדרש בשלום האב הזקן. בזריזות וביד אמונה היה הבן שופת את־הקומקום על־האש, מכין לאביו כוס חמין בלוי מיני תרמיא, ולאחר שישב לידו מעט ודרש בשלמו, היה אץ לסבלותיו בבית־החנוף.

והנה לבש בית־החנוף חג. המקום בלו היה אחוז קדחתנות ופעילות נמרצת, והבנון בלו המה כבונת דבורים. בלם היו דרוכים ואחוזי צפיה, שכן בקור חשוב עתיד להתקיים היום במקום. הנציב העליון ליהודה, סיר הרברט סמואל, המדינאי היהודי, נציגה של ממשלת בריטניה, מתעתד לבקר בבית־החנוף ולעמד מקרוב על סדרי הלמוד והנהול במקום. וכאן ארע לרבי אליהו פרדס דבר שלא ארע לו מימיו. הוא שכח לבקר בשעת בקר בהרגלו את אביו הזקן, כיון שהיה נתון בלו בקדחת ההכנות לקראת הבקור החשוב. בית־הכנסת ששכן בבנין, הוכן כראוי לקראת האורח הנכבד, הבנון בלו נקה וצחצח למשעי, והתלמידים התבוננו אף הם בהתרגשות לקראת המעמד הגדול, ותדרכו לקדש שם שמים בהליכותיהם ובהתנהגותם. והנה מתקרבת השעה היעודה בה עתידה הפמליה המקבדת להכנס בשערי בית־החנוף, ולפתע נראתה בשער דמות שחוזקה מרב ימים, הפוסעת בכבדות פנימה. היה זה האב הישיש רבי ברוך ציון נסים, שהתנהל לאטו מרב זקנותו, אף פניו היו מלאים דאגה. "היכן היית?" פנה אל־בנו בהרדה, "מדוע לא באת לבקרני בדרך יום־יום?" תמה, "שמה אינך חש בטוב?" הבן חרד אל־אביו, ומרה לפיוסו. "החליה וחס! שרוי אני בקו הגריאות תהלה לקל, אלא שתקלה ארעה לי היום ושכחתי לבוא אליך בהרגלי ולכבדך פראווי". מדי לאחר מכן, פנה אל סגנו ר' מרדכי כהן, ואמר לו במהירות: "אני פונה עם אבי אל ביתו כדי לכבדו ולשהות מעט במחצתו, ובטוחני כי תדע לקבל את פני האורחים הנכבדים בכבוד הראוי להם". הסגן נדהם בלו. "חרי מדבר על בקור חשוב ורם־דרג, והאורחים אמורים להופיע בכל־רגע. שמה תבקש מאביך להמתין לך, ואתה תקבל בעצמך את פני האורחים?" אולם רבי אליהו לא שת לבו לדבריו, המשיך לצעד עם אביו הזקן, בשהוא תומך בו במסירות ונאמנות, ובהנף־יד הבהיר לסגנו, כי מצדו כל הבקור המקלתי אינו שונה אפלו כקלפת השנים, לעמת מצות כבוד אב שהוא זוכה עתה לקיים.

אף יצאו השנים מהשער, והנה הגיעה הפמליה הכבודה. מנהל בית־החנוף שרוי עתה בבית אביו, יושב לצדו בניחותא באחד שענותיו בידיו, והוא משוחח עם אביו על־דא ועל־הא כדי להשיב את־רוחו ולשמחו. הסגן היה זה שקבל את פני הנציב העליון ובני לויתו, ולאחר שהציג את הצוות החנוכי ואת תלמידי המקום, ספר במבוכה כי המנהל נאלץ להעדר מהמפגש המיוחד, והוא זה שממלא את־מקומו. הדבר הפליא מאד את הנציב, והוא תמה לפשר העדרותו של המנהל, והלה נאלץ לספר את־האמת. "אב זקן יש לו למנהל שלנו, ומדי בקר הוא יושב במחצתו, מכין לו כוס חמין ויושב עמו זמן־מה כדי לשמחו. היום, נשכח הדבר מלבו מרב הכנות לקראת בקורו, ואף זה מקרוב יצא לבית אביו לאחר שזה בא אליו לדרש בשלמו". עודם מדברים, ורבי אליהו נכנס בשער ומתקרב אל הנציב, שקומתו התמירה התבלטה גבוה מעל ראשי העומדים. "סלח נא לי על אחריו", אמר, ובשבש להוסיף מלות התנצלות נוספות, אחז הנציב בכתפיו, חקקו בהם ואמר: "אשרינו שיש לנו יהודים יקרים פמוך, אשר מכבדים את־הוריהם פראוי וזוכים לקיים את מצות התורה. אל לך להתנצל". הבקור היה מצלח ופורח, והנציב יצא מהמקום מקסם ממראה עיניו. "דברים רבים למדנו מאבינו", מספרים צאצאיו של רבי אליהו פרדס, "ואחד החשובים בהם - כבוד הזרים מהו!"

יש להעיר, כי הרברט סמואל כהן בתפקידו פנציב העליון משנת תר"פ עד שנת תרפ"ה בלבד, דיחקו שהמעשה ארע עם נציב אחר, או בעת בקור פרטי שלו בארץ ישראל לאחר סינם תפקידו. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אעברה־נא וארא (ג. כה) - עוד יתבאר על־דרך אומנם ז"ל, כי הגאון המקנה לטעם המקנים הוא משה עצמו, ובספר הילור גסיכו רמוזה בספסוק מהי־שהיה הוא שיהיה, והן הנביא משה ידע הדברים כי גלה ה' סודו אל עבדו נאמן ביתו שיבוא זמן אחר שיעבר את־החודן אל הארץ וגומר, לזה דקדק בתפלתו כי מה ששואל הוא שיעבר עתה, והוא אומר אעברה־נא בזמן זה:

וידעת היום (ו. לו) - יתבאר על־דרך אומנם ז"ל שקול שבת כנגד כל־התורה כלה, והנה לפי שיבוא היצר ויאמר לאדם מה כףך בי תיחל לקים כלי־התורה כלה שהיא שלמות האדם, ומה גם אדם שעברוהו רעות רבות ורחיקוהו היצר, מה תוכל לתקן את אשר פעלו ידיו מהרעות, לזה אמר משה וידעת היום, אותו שפיתוב בו היום שהוא השבת דכתיב כי שבת היום, תן דעתך עליו ובו תשיב אל־לכבדך כי הוא שקול כנגד כל־התורה, וזה יועיל לכתר שתי טענות בין לתקן מה שעברוהו מהמדרים בין להשלמת הנפש, שעל ידי שמירתו חרי הוא כאלו קים תר"ג מצות:

וזכרת וגו' (ה. טו) - הם דברי משה, והכונה כי יום השבת של בו גסיכו הערה לאדם לזכר יציאת מצרים, כשהוא שובת בלא שעבוד רישי כי ה' הוא המניח לעמו מפליציהם ויתן לבו לקבל גזרות המוציא מעבדות, ורבותינו ז"ל אמרו מאכן שצריך להזכיר בקדוש היום יציאת מצרים. ואם תאמר למה השמט טעם השבת שאמר ה' בדרות ראשונות כי ששת היום, וגו', טעם זה הוא טעם המצוה מעקרא לא טעם החיוב, ומשה אמר טעם חיוב אומנות טעם המצוה וכו', והוא מה שדרש וזכרת וגו' ויצאך וגו' ביד חזקה ובזרע נטויה, ושם ראית כי הוא אדון הכל, וזהו יתאמת לך טעם האמור בדרות ראשונות כי ששת ימים וגו'.

דברי הימים

בשבת ואתחנן נחמו תר"ג, ארע בירושלים מאורע היסטורי נדיר. היה זה כשנתיים לאחר תום מלחמת העולם הראשונה, כאשר הממשל הבריטי הודיע על מינויו של היהודי הרברט סמואל כנציב העליון. השמחה היתה גדולה ורבים ראו בכך את פעמי הגאולה, ואף מצאו רמזים שונים לשמו ומעמדו. בשבת התארח הנציב במלון אמדורסקי שבעיר העתיקה, ובדרכו לבית הכנסת שחורבת רבי יהודה חסיד בליווי משמר כבד, התניו עליו מירודים והמונים נהרו אל המקום. בבית־הכנסת התכבד במפטר, וכשעלה לתורה, עמד כל הקהל על רגליו, ואחרי קריאת התורה קרא את הפטרת 'נחמו נחמו עמי', וכשהגיע לברכה 'עלי־כסאו לא ישב זר', עבר רעד בקהל, כהתרשמותו של סופר בימים ההם. לא ארכו שלושה חודשים, ורבים מאלו שראו בנציב גיבור ישראל, התבדו ונחלו אכזבה. השלטון הבריטי הקשה את עולו על היישוב היהודי, הגביל את מסכת העולים ארצה ותמך בערביי הארץ. אנקדוטה מעניינת מבקור זה, מספר שמש החורבה ר' שלמה פריימן בוכרונותיו: "כידוע שני מנהג בבית הכנסת, שבעת שהכהנים עולים לדוכן לברכת כהנים, השמש קורא 'כהנים' לפני הברכה. בא אחד הכהנים ואמר לי, שהוא כבר העמיד אחד שיכריז כהנים, וכמוכן שאני לא נתתי לו רשות לזה. כיום שבא הנציב ביקשתי מעשרות אנשים שיצעקו 'כהנים' לפני ברכת כהנים, ובאמת לפני ברכת כהנים צעקו כמה עשרות אנשים 'כהנים כהנים...' אז אמרתי לגבאי הנ"ל, עוד הפעם כי תשנה מנהג מה ששייך לשמש..." מעניין לציין, כי את לוח ארץ ישראל הנועד, החל הר"מ טוקצ'ניסקי לערוך לברכת אשת הנציב, שביקשה לדעת את מועדי הדלכת נרות השבת בירושלים, ומאז הוא ממשיך עד היום.

מנהגו של רבי חיים מבריסק היה, לשבת בפניסה לביתו, ושם קבע את מקום למודו בכל שעות היום. הסגה לדבר היתה, שכל המבקש לחלות את-פניו ולבקש עצה ותושיה, יוכל לעשות זאת על-נקלה, ולא יצטרך לטרוח להקנס אל פנים הבית. אולם בכל-פעם שהיה בנו רבי יצחק זאב נקנס לבית, היה אביו קם לכבודו מלוא קומתו, שכן סבר כי לבנו יש דין של תלמיד-חכם ועליו לכבדו כמו בפני ספר-התורה. הדבר צער מאד את-הבן, ולשואו היו כל הפצרותיו בפני אביו שלא יקום לכבודו. לבסוף נפל רעיון במחוז של הגר"ז, ומאז החל להקנס לבית אביו דרך החלון...

ה'דברי חיים' מצנו היה מספר על רבו הרבי ר' אלימלך מליז'נסק, שהיה אומר כי כאשר האדם שב בתשובה, חייב הוא לשוב לאחוריו אל העברה הראשונה שגררה אחריה את העברות הנאות. משום עברה גוררת עברה, ועליו לתקן את הראשונה ואת הנאות אחריה. פעם השכים רבי אלימלך בתצות הלילה, והרהר בלבו מהו החטא הראשון שחטא בימי חייו, שבעקבותיו הפך להיות 'בעל-עברה' פה גדול. לאחר שהרהר רבות הגיע למסקנה, כי חטאו הראשון היה בכך שהיה מכה את אמו בקטנותו, ובתשובת המשקל על-כך שרף את פדיונו בנר שדלק על-שלתו.

מעשה ביהודי שומר תורה ומצוות, שנפל כססו בניו ובין הוריו בענינים משפחתיים, ובתוצאה מהמריבה גדל הבן לדבר עמם. הגיעו הדברים לידי כך, שאף שהיה מתגורר בסמוך לביתם, לא היה מברכם לשלום כאשר נתקל בהם בדרכו, ואפילו בשבתות וימים טובים לא היה פורס בשלומם. הדבר נודע לרבי סולימן מצפי, והוא הוכיח את-האיש פעמים רבות על-הדבר, אך לשון היתה תוכחהו, ודבריו נכלו על אזנים ערלות. לאחר שעברו ימים רבים והבן נותר במריו, פקעה סבלנותם של הוריו, והם שלחו אל רבי סולימן בבקשה שיבדור על-לבו של בנם, כי הדבר הוא למעלה ממהם, כאשר הבן אינו משיב אפלו על ברכת 'שבת שלום' שהם מברכים אותו. היה זה ביום חמישי בשבת, ורבי סולימן התישב והעתיק קטעי מוסר ותוכחה מהספרים 'ראשית חקמו' ו'שבת מוסר', הנוגעים למצות כבוד אב ואם, ולאחר מכן הלך לביתו של האיש. "אם אינך שומע לדברי", פנה אליו בקול נוקב, "לפחות שמע לדבריהם של גדולי ישראל", והראה לו את הירושם פפתק שבנדון, אך הלה נותר בלבו הערל ולא שת לבו גם לדבר הזה. עקשנותו צערה מאד את רבי סולימן, עד שהיה אפו וקרא אליו בתוכחה מנוגה: "דע לך, כי מי שמבזה את-אביו ואת-אמו, ועובר על השבת לקדשו", כי אלו ואלו נתנו למשה רבנו בסיני, ואלו ואלו כתובים על לוחות הברית. ואל תחשב בלךך, כי אם תקים את תשעת הדברות, אי תצצל מדינה שלי-גיהנם על חסרון הדבר של 'כבוד את אביו'. אולם גם דבריו אלו היו לריק, והבן הסורר המשיך לעמד על-שלו וסרב להקנע. איראז פנה אליו רבי סולימן ואמר בקול תקיף: "הריני להודיעך, כי בית-דין שלי-מעלה אינם מענישים אלא אס"ר מזהירים תחלה. ובכן, הנני שליח של בית-דין זה, והריני מזהירך שאם לא תתקן תודך שלשה ימים את המעגות, חוששני ממה שעתידי לבוא עליך". עברו שלשה ימים מעת לעת, וכשהגיע היום שלישי בדיקן באותו זמן בו נבא רבי סולימן את עתידו המר, נסה שוב לפנות אליו במוצא אחרון, אלא שהלה היה עסוק בעניני מסחרו וכמה אנשים עמדו לפניו. יצא רבי סולימן מהבית, וכאשר שב לאחר קרוב שעה, ראה לתורתו כי אמבולנס יוצא מהצד הבית בקול צופר מרעיש, ובפנים שובכ האיש ללא רוח חיים. תמו ימי השבועה, ואחד מקרובי המנוח ראהו בחלומו אובד מבלי לבוש ואין כסות לאביו, והנה הוא דורך בשאט-נפש על שני לוחות הברית אותם השליך מידו. האיש התעורר בבהלה משנתו, אך זכר את החלום במלואו. על-אתר פנה לביתו של רבי סולימן וספר לו על חלומו הנורא, והוא הזמין את ידידו רבי נסים פדורי אל חדרו שבבית-הבנקות וספר לו את המאורע בלו. "מהיךן שאבת אמן ועו פדי לומר דברים פה נוקבים?" תמה הדיד רבי נסים, ורבי סולימן אמר: "לא הרהרתי בדברך, כי אם מר-השמים שמו את הדברים בפי, וכיון שחשתי כי קצו קרב, פקשתי להצילו מרדת שחת, אך הוא התעקש על-שלו". וכדי לערוך תקון לנפשו, פנסו שני הצדיקים עשרה תלמידי-חקמים שקלמו כ"ד שעות לעלוי נשמת המנוח, ובקשו בעדו מחילה וסליחה. לאחר מכן, בקש רבי נסים מיידו לספר את הדבר בצניעה, ולצוות של-אחר מלאות ימיו ושנותיו יספרו את-הדבר גריבים, למען ידעו כלם את ענש הדין הנורא בפי שמוקלז בכבוד אביו ואמו.

החזון א"ש בקר פעם בתלמוד-תורה, והעמיד את התלמידים בכור המבנה על תלמודם. באמצע הבחינה הצביע אחד התלמידים במבקש לשאל שאלה, אך המלמד שלו ספן לו להוריד את אצבעו, כדי שלא להטריד את גדול הדור. הדבר לא נעלם מעיני החזון א"ש, ולאחר שפסם את הבחינה פנה אל אותו תלמיד, ואמר: "מה רצית לשאל בשעה שהימת ידך?" והתלמיד אמר בתמימות: "רציתי לשאל את-התורה, בזכות מה זכה לגדל ולהפך להיות החזון א"ש?" במקום השתררה דממה, והמלמד לא ידע את-נפשו. אולם החזון א"ש הקשיב בסבלנות לשאלת התלמיד, חשב מעט, ולאחר מכן אמר: "חושבני שזה בזכות מצות כבוד אב ואם שקימת". ובהזדמנות אחרת אמר החזון א"ש, כי אפשר לכדק ולהבחין את מדת יראת השמים הספונה באדם, בפי מדת התמסרותו ובכבודו את הוריו הקנים, וכפי שמתמסר למענם - כך גדולה יראתו.

מטעים

והפיץ ה' אתכם בעמים (ד. כז)
בטעמי דרנא תביר, לרמו שכל מטרת ההפצה והפזור בין האמות, כדי לשבר זאונם ולהורידם מדרגתם, וכן מטעמות התבות שבהמשך אשר ניתג ה' אתכם שמה בדרנא תביר. (דרושי הרמב"א)

להוריש גוים וגו' ממה מפניך (ד. לה)
מפרש רש"י, פוסהו ודרשהו. להוריש מפניך גוים גדולים ועצומים ממה. ואף טעמי המקרא מוכיחים כן, שהרי תבת ממה מטעמת בטפחה שהוא טעם מפסיק, ומכאן שהיא מוסכת על תבת להוריש שבתחלת הפסוק, ולא על ממה. (דיוקים)

לנס שמה רוצח (ד. סב)
בקדמא ואולא, שעל הרוצח להקדים וללכת לעיר מקלט, טרם ישגו גואל הדם ויהרגנו. (זה העשר)

חקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוה (ד. סג)
תבת מצוה בטעם סגל, שעל-ידי קיום המצות הופך עם ישראל להיות לו לעם סגולה. (דברי יחיאל)

ובתים מלאים כל-טוב (ד. סד)
שבחי הבתים שהם מלאים כל-טוב, לעמת הבורות שלא הצבת ברמים וזיתים שלא נטעת, לרפם שהבתים עומדים להריסה כדי שימצאו את האוצרות שהקבאי בהם, ולכן תבת ובתים בקדמא ואולא, שמה שהקדימו לבנות יהרס. (נמצ הצבי)

מדגש

רבים מתחבטים בשם 'עשרת הדברות', שמה הוא בלשון נקבה ואס"ר צריך לומר עשר הדברות, ואם הוא בלשון זכר כיצד מחלקים אותו לדברים אחרים. בתורה נאמר עשרת הדברים, ובלשון זכ"ל עשרת הדברות, והאמת שהוא בלשון זכר, והיחיד שלו הוא דבר' ולא 'דברה' כפי השגות בטעות בפי הבריות, ומכאן שצריך לומר הדבר הראשון, הדבר השני, וכן על-זה הדרך. מקור הדבר ברמיה 'והנביאים יהיו לרוח והדבר אין בהם', ומפרש רש"י 'והדבר של קדשה שהם אומרים לנו בשם הקב"ה - אינו בהם', ומכאן שדבור השם בפי הנביא נקרא 'דבר'. דומה לכך בשם כפא שהוא בלשון זכר, וברבים כפאות, ולא כפאות כפי השגות, ופסוק מפרש הוא 'כי שמה ישבו כפאות למשפט, כפאות לבית דויד'. ומכאן נסח התפלה במוסף ראש השנה 'ודברות קדשך מפתבות-איש'.

ממלה

"יודעים אתם פשר מנהגו שלי-עולם", אמר פעם עני מרנפש, "מדוע העשירים עושים מה שלכם הפץ ואין איש גוער בהם, ואילו העני אך מהין בנפשו לעשות דבריהם, וכבר גוערים בו בהמרה? משום שבאשר השליך משה את הלוחות מינו, נעשו הללו שבירים ורסיסים גדולים וקטנים, אלו שחטפו התיבה גדולה מהאגן הקדש נעשו עשירים מפלגים, ואלו שחטפו רסים קטן נותרו בעניותם. וראה זה פלא, ברסיסים הגדולים מה נאמר בהם? 'תרחצו' 'תגבו' 'תנאו'. ומה בתוך ברסיסים הקטנים 'לא', 'לא', 'לא', ומאז מתר לעשירים הכלל, ולעניים - לא, לא, לא!"

4 כרכי שבת טיש במתנה!!!
לקראת הופעת הכרך הרביעי בסדרת "שבת טיש" בערות ה' ויתברך אנו מציעים לכם שיתול שותפות בהוצאת הספר באמצעות הנצחת אחת הפרשות או המועדים לעילוי נשמות וקירובים או לזכות, יחד עם שיתוב תמונת השבת טיש - שולחן השבת שבביתכם בפרשה או המועד שבחרתם להנצחת.

השותפים יקבלו כשוי הוקרה את ארבעת כרכי "שבת טיש"
(או 4 עותקים מכרך אחד לפי בחירתכם)
המבצע מוגבל וקצוב לשבועות הקרובים בע"ה
חלק מהפרשות והמועדים כבר הונצחו בידי קוראים נאמנים של "שבת טיש".
חדדו אמוז גם אתם להיות שותפים בזיכוי הרבים והכניסו ברכה לביתכם!
להצטרפות נא שילחו מייל לכתובת בית "שבת טיש": 5806777@gmail.com
טלפונים: 052-5806777, 052-7634546

"ועשיתם לכם פסל תמונת כל" - פסוק זה מרמז על אותם אנשים צבועים, שהם מציגים עצמם כ'תמונת כל', ובכל-מקום משוים עצמם כאחד מן-התבונה. כאן הוא חסיד, כאן הוא גאון, כאן הוא רב, וכאן הוא סוחר, הכל לפי המקום והזמן, והריהו דומה לפסל בעל תמונת כל... (ילקוט הגרשוני)

פְּרִשְׁת וְאַתְחַנֵּן | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוּמַר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

פְּרִשְׁת וְאַתְחַנֵּן עֵינַי חַמְדָּה

יִצְחָק לְאָקוּר ע"י בֵּית דִּבְכַסְיַת שְׁכֻנַּת עֵינַי חַמְדָּה - אֲבִשְׂרַת צִיּוֹן

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרִשְׁת וְאַתְחַנֵּן - פְּרִישׁוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה

"בְּעֵלְתֵי הַהֶרָה לְקַחַת לִוְחַת הָאֲבָנִים לִוְחַת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם וְאַשְׁבֵּ בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם וְאֲרָבָעִים לַיְלָה לָחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי" (דברים ט, ט)

בכינוי "איש האלקים" אשר מופיע במספר מקומות- (יהושע יד, ו) (דברים לג, א), וגם בתהלים: "תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים (תהלים צ, א)."

משה רבינו כל כך זיכר את החומר שלו בעולם הזה - עד שהיה רוחני לחלוטין, וכשלעצמו יכול היה להסתדר כל חייו מבלי אכילה ושתיה.

וכן מצינו שעשה כן בהיותו במרום- אז לא אכל ולא שתה במשך ארבעים יום וארבעים לילה (כפי שהעיד על עצמו: "וְאַשְׁבֵּ בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם וְאֲרָבָעִים לַיְלָה לָחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי" (דברים ט, ט)).

אלא מאחר ששאר בני האדם אוכלים ושותים כדי לקיים את גופם- לא רצה משה רבינו להיות שונה מהם, ואף הוא אכל מעט כשיעור הנחוץ לקיום גופו של אדם מן השורה.

אכן, במנהג זה של הקפדה על הנהגה כהנהגות בני אדם- נהג משה רבינו רק בהיותו בארץ. לעומת זאת, כאשר משה רבינו עלה למרום במשך ארבעים יום וארבעים לילה, שם היה מוקף במלאכים, שאף הם אינם אוכלים מאומה - שם הוא הרשה לעצמו לשנות מאותו "מנהג" שנהג בו בחייו. מכאן, למדו חז"ל, כי לעולם אל ישנה אדם מן המנהג.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

מובא בגמרא (בבא-מציעא דף פ"ו ע"ב): אמר רבי תנחום בר חנילאי, לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם - מלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם.

מקשה הרב 'מקדש הלוי': לכאורה כיצד ניתן ללמוד מכך, שמשה רבינו לא אכל בשמים - לכך שאין לשנות מן המנהג?

הרי הסיבה, שבני אדם אוכלים אינה מחמת "מנהג" אלא מכורח המציאים, שאינם יכולים להתקיים מבלי אכילה ושתיה. בעוד המלאכים שהם רוחניים במהותם - אינם זקוקים כלל למזון, ועל כן הם אינם אוכלים, ולא משום שיש להם איזה "מנהג"?

אילו היו המלאכים אוכלים, אלא שהיו מתענים בה"ב (ימים שני-חמישי-שני) ושובבי"ם (ימים שני וחמישי של פרשות שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו ומשפטים ובשנה מעוברת גם פרשות תרומה-תצווה), ומשה רבינו היה נוהג כמותם ניתן היה לומר, שנוהג כאנשי המקום.

אולם כיוון שאצל המלאכים כלל לא שייך המושג אכילה, ואין זה "מנהג" שלהם, הרי שאין לומר, שמשה נמנע מלאכול בהיותו בשמים מחמת "מנהג" המקום, שהרי האכילה או היעדרה אינם נוגעים כלל למנהגים כלשהם!

וכתב לתרץ, שלא בכדי זכה משה רבינו

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.י.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

ציווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה
אילן בן ג'וליאט

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סימן בת אסתר
נועה בת מזל טוב
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרחת- בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת גושפארין שירה שילת בת אורלי
תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
שלו בן מזל פתימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה
מישא אסתר בת זוהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון ר' אליעזר בן עטיה

05/08/2017		י"ג אב תשע"ז	
פרשת ואתחנן			
הפטרה: נחמו נחמו"- ישעיה מ מוצאי ט' באב			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ב
21:01	20:09	18:58	
20:58	20:07	19:16	ת"א
21:01	20:09	19:19	חגיגה
20:58	20:07	19:16	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר ולידל אלחנן רפאל בן איריס ולידל אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות אימנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
--	---	--	--

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

האם יש איסור של בישולי גוים בקפה ותה?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחס, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

מותר לקנות אבקת קפה, העשויה מפולים, שקלה גוי וטחן אותם, אם אין חשש תערובת איסור, כיוון שהאבקה כמות שהיא אינה עולה על שולחן מלכים. **הערה:** לכן פולי קפה המגיעים מברזיל/קולומביה אין חשש אף שגוי קלה אותם. וע"ע כף החיים (יו"ד סימן קיג ס"ק כג), דרכי תשובה (שם סק"ב). ראה עוד קובץ בית הלל (כסלו תשס"ו עמוד קכח) מאמרו של הרב רובין. ולעניין אבקת נס קפה של גוים, מותר, אם אין בה חשש תערובת איסור - נוסף על הקפה עצמו. כן העלה בשו"ת שבט הלוי ח"ה (סימן צג). וכיוון שאין ידוע רכיבים שלו, יש לקנות בכשרות בלבד.

מותר לשתות קפה או תה שהכין גוי, אם אין בו חשש איסור אחר, כיוון שהעיקר בתערובת הוא המים, והקפה בטל אליו ומותר אף בבית הגוי לשתות. **מקורות:** שו"ת יחווה דעת ח"ד (סימן מב). ומוכח מדברי האחרונים, שלא חששו לביטול איסור לכתחילה, היות שהוא מדרבנן. וכן פסק בשו"ת תשובות והנהגות ח"ד (סימן קצג) ובפרט כאשר היהודי נותן את הסוכר דהוי גמר מלאכה על ידי ישראל. ושוב ראיתי בשו"ת שאלו לברוך- טולדאנו (חיו"ד סימן מז) שבמשקה תה אין משום בישולי גוים היות, והרוב הוא המים, ואין בישול גוי במים. ע"ש. וכאשר אבקת הקפה עבר תהליך קליה או בישול בבית החרושת [כפי שעושים חברת "עלית"], מה שהגוי נותן את המים, אין בו איסור כלל של בישול גוי, היות שאין בישול אחר בישול.

מכל מקום, לא ישתה בקביעות משקאות חמים אצל גוי שבישלו, אלא דרך עראי מישום מושב לצים. **מקורות:** בן איש חי (חוקת ש"ש אות טז). וכן לא ישתה בבתי קפה שלהם. וכן דעת הראש"ל הגר"מ אליהו זצ"ל הובא בשו"ת עמא דבר ח"א (עמוד קעד) וכתב, מוטב, שהיהודי ידרוש, שיביאו לו את המים הרתוחים בנפרד, והקפה או התה בנפרד, וישמם בכוס יחד עם הסוכר ואח"כ ימזוג עליהם את המים הרתוחים, ונמצא שהוא בעצמו בישל, וגם כן הוא בודק את מה ששותה.

כְּחָה שֶׁל תְּפִלָּה

עד כמה גדולה כוחה של תפילה - אין אנו מסוגלים להבין. משה רבינו התפלל כידוע 515 תפילות! (כמניין 'ואתחנן') לפני מי שאמר והיה העולם, כאשר בורא העולם כבר נשבע שלא יאפשר למשה להיכנס לארץ ישראל. אם כן, מה הטעם להתפלל? הרי כאן הייתה שבועה של בורא עולם, שמשה ואהרון לא יכנסו לארץ ישראל!

אולם משה רבינו לא מתייאש, ואנו מבינים, עד כמה התפילה יכולה לשנות אפילו גזר דין, שהרי הבורא מבקש ממה שלא ימשיך בתפילותיו. להלן סיפור מפי בעל המעשה ובו ניתן ללמוד על מוטיב זה: הכל החל, כאשר פצע קטן באצבע צץ משום מקום. לצערי הרב, הדבר הצליח לשבש את יומי ואף פעולות פשוטות שאנו עושים מדי יום ביומו - לא ניתן היה לבצע. ניסיתי לכתוב, אולם כאב חד גרם לי לוותר על כך. יתר על כן, כל מכה, ואפילו הקלה ביותר, גרמה לי לחוש כאבים עזים! נאלצתי לפנות לפנות לרופא המשפחה, אשר טיפל בי ונתן לי הוראות להמשך טיפול בימים הקרובים ואכן הפצע נעלם כלא היה.

שבועיים לאחר מכן הפצע צץ בדיוק באותו מקום, ושוב נאלצתי לפנות לרופא המשפחה ולקבל טיפול רפואי. **כאשר הפצע צץ בפעם השלישית באותו מקום**, חשש רופא המשפחה מכך ושלח אותי לבדיקה אצל רופא בכיר מחשש שמדובר בגידול. הרופא הבכיר אכן אישר את הממצאים והפנה אותי לבדיקות מקיפות נוספות ואולי אפילו הסרת הממצאים בנייתוח. **התור הפנוי שנקבע היה רק לאחר מספר חודשים!**

אחד מחבריי המליץ לי על רופא בכיר, המשמש בבית-חולים אחר. התקשרתי, ולהפתעתי, קיבלתי זימון כבר ליום המחרת. הרופא בדק את ידי והסביר, כי מדובר בתהליך פשוט להסרת הגידול וניתן לבצעו כבר למחרת היום. **אולם, עלי להביא הפניה מקופ"ח. ולא, הטיפול יעלה לי 4,000 ש"ח מכיסי הפרטי.**

כשניגשתי לקופ"ח כדי לקבל את ההפניה המיוחלת התאכזבתי קשות. הפקידה סירבה בכל תוקף, בטענה שקופ"ח אינם עובדים עם בתי חולים מחוץ לאיזור מגוריי. הפעלתי את כל הקשרים העומדים לרשותי- לצערי הרב התשובה נשארה שלילית. מאחר ולא עמדו ברשותי 4,000 ש"ח נאלצתי להמתין לתורי בסבלנות **כשאני מנצל את הזמן להתפלל בפני מי שאמר והיה העולם ומבקש ממנו רפואה שלימה**. לאחר כחודשיים הגעתי לפרופסור לצורך ביצוע ניתוח ובדיקת מקור הגידול. הגשתי את אצבעי החבושה לרופא. הלה הסיר את התחבושת, ולאחר מבט קל ביקש לראות גם את ידי השניה. הוא הביט בשתי ידי לסירוגין. התחלתי להילחץ ושאלתי אותו: **"האם, חלילה, המצב כה גרוע?!"**

הרופא הביט בי בתימהון רב ושאל: **"אמור נא לי, האם באת לכאן כדי לצחוק עליי? היכן הפצע שדיברת עליו. אני לא רואה אותו?!"**. הסתבר, שהגידול נעלם לגמרי ללא כל התערבות חיצונית. הלה קרא לרופא נוסף כדי לאשש את טענותיו ושניהם אמרו באופן חד משמעי: **"בשפה הרפואית קוראים לזה נס רפואי! שכן בבדיקות המקדימות ראו בפירוש, כי מדובר בגידול!"**

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון חנם ב-email: PNineEH@gmail.com מידי שבוע, שלח את כתובתך אלי:	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, חיג הגון, חזרה בתשובה וכו"- נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	נא לפנות לרב אליהו חיים פנחס, בטל" 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)
2/4	פניני עין חמד	פרשת ואתחנן י"ג אב תשע"ז גיליון 649

האדמו"ר הרב צבי הירש הלברשטאם זצ"ל - נולד בשנת ה'תרי" (1850) ברודניק כבן שני לאביו. נקרא ע"ש ה'חכם צבי'. בהיותו כבן שש שנים עבר אל בעל 'יטב לב' (סבא מצד האם) לדראהביטש ואביו העתיק את מקומו לצאנז כדי להיות סמוך לאביו ורבינו במשך 4 שנים למד מסבו (ר' יקותיאל יהודה). בשנת ה'תר"ך (1860) בהיותו כבן עשר אביו התעטר בכתר הרבנות בעיר רודניק ורבינו נשלח ללמוד בעיר אוליינוב בגלילות רודניק אצל ת"ח מופלגים. בהיותו כבן 14 נישא לראשונה וישב כשלוש שנים על שולחן חותנו בבארנוב. לאחר מכן עבר לצאנז ורבינו עלה ונתעלה ולמד מסבו השני (ר' חיים).

עשרה ילדים נולדו לרבינו בזה אחר זה וכולם חיו רק תקופה קצרה ונסתלקו על פניו עד שנולד בנו נפתלי. בשנת ה'תרל"ה (1874) כשנה לפני פטירת סבו ר' חיים מצאנז נסע בהוראתו לסבו השני ר' יקותיאל יהודה מסיגט. שם השתלם בש"ס ופוסקים עד שעטרוהו בכתר ההוראה. בהיותו כבן 28 שנה התמנה כרבה של קרטשנוף, שם כיהן למעלה מעשור שנים. בשנת ה'תרמ"ז (1886) התמנה אביו לרב בגורליץ ורבינו משנת ה'תרס"ו (1905) לאחר פטירת אביו מילא את מקומו באדמורו"ת ברודניק. בין השנים תרע"ד-תרע"ח (1914-1918) כשרעדו עולם ומלואו בפרוץ מלחמת העולם הראשונה עבר לרודניק. בשנת ה'תרע"ה (1915) עבר לקליינוארדיין. **בעל רוח-הקודש. רבים פנו אליו ונושעו.** נפטר ב-ט"ו באב ה'תרע"ח (1918). חי כ-68 שנים. ציונו בגארליץ.

סבא (מצד האב): האדמו"ר ר' חיים (אב"ד צאנז בעל ה'דברי חיים'). **סבא (מצד האם):** האדמו"ר ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים (בעל 'יטב לב' מסיגט). **אביו:** האדמו"ר ר' ברוך מגארליץ. **אמו:** מרת פסיל. **נשותיו:** מרת הדס (בת ר' ישראל הורוביץ מבארנוב -זיווג ראשון. נישא בהיותו כבן 14), חיה מינדל (בת ר' מאיר משולם שפירא מלצהוט- זיווג שני). **מרבתי:** סבא, ר' חיים והסבא ר' יקותיאל יהודה. **ילדיו (מזווג ראשון):** ר' נפתלי (רבה של רודניק, חתן ר' ישעיה צבי הלר, רב בפרמפלה). **חתניו (מזיווג ראשון):** ר' אברהם דוד הורביץ (רבה של שטרסבורג וחבר הבד"צ של העדה החרדית). **ילדיו (מזיווג שני):** מרת פסיל (נישאה לר' משה הלברשטאם בזיווג ראשון), ר' שלום שפירא מפשיטיק (חתן ר' דוד הלברשטאם מקשאנוב), ר' אברהם הי"ד (אב"ד רודניק - נרצח בשואה), ר' צבי הירש (האדמו"ר מרודניק בלוס אנג'לס), ר' יקותיאל יהודה (האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג). **מספריו:** **יציאת תפארה- שו"ת**, מנהגים, נוסחאות בתפילה ודברי תורתו.

חורף ה'תרע"ח (1917). מחיר הדמים הנורא של מלחמת העולם הראשונה לא פסח על היהודים. רבים מהם אולצו להשתתף במלחמה. לא אחת יהודים מצאו את עצמם בחזית, נלחמים באחיהם ממדינה אחרת. מצבן של הקהילות היהודיות אחרי המלחמה היה בכי רע. רבים איבדו קרובי משפחה, ואחרים נאלצו לגלות למקומות זרים כשהם חסרי כול. העוני והרעב היו נחלת הכול.

רבינו החליט לצאת למסע חיזוק ועידוד. על אף מצבו הבריאותי הרעוע לא נמנע מלצאת לדרך בימי החורף הקשים. עוד כוונה, נסתרת, עמדה מאחורי המסע. רבינו ביקש לערוך ביקור פרידה אצל חסידיו בטרם יסתלק מהעולם. בכמה עיירות אף ציין זאת במפורש. רוב תושבי יריצ'וב היהודים היו חסידים. ארשת פניהם הייתה קודרת. איש-איש וסאת צרותיו. רבים צבאו על הבית שבו התארח, עם פתקאות שנכתבו בדם ליבם, וביקשו ישועה בעבורם ובעבור יקיריהם. הרבי נאנח עמם בכאבם, האזין למצוקותיהם, ניחמם וברכם.

בין הבאים היה יהודי ושמו ר' משה-ליבר אופר, שנמנה עם חסידי טריסק. כאשר הגיש את בקשת הברכה פרץ בבכי מר. "רבי, הושיעני!", קרא בזעקה. "הירגע נא!", השיב הרבי. הלה הסדיר את נשימותיו והחל לספר. הוא התגורר בקראסנובורד, שהייתה בקו החזית. הרוסים תקפו את העיר באש ארטילרית, גרמו לשרפת בתי העיירה וכבשו אותה במתקפת בזק. אנדרלמוסיה השתררה.

"מאז אבדו עקבותיהם של רעייתי ושלושתי בניי". הוא עצמו נמלט מפני הצבא הרוסי, שכן גליציה השתייכה לקיסרות האוסטרו-הונגרית ואל אזרחיה התייחסו כאל אזרחי אויב. בחלוף הזמן שב הצבא האוסטרי וכבש את העיר. הוא חזר לעיר עם עוד פליטים יהודים, ומיד פתח בחיפוש אחר משפחתו. "כבר שנה שלימה אני מחפש אחריהם!", בכה, "והעליתי חרס ביד! פניתי לארגוני סיוע בין-לאומיים, ניסיתי את כל הכיוונים האפשריים - ואין בדל של מידע על אודותיהם. אנא רבי, אמור לי, האם אזכה לראות אי-פעם את בני ביתי?". דממה מתוחה שררה בחדר. הצדיק השעין את ראשו על ידיו, אחוז שרעפים ושקוע במחשבותיו. עשר דקות תמימות חלפו. בעיניו של ר' משה-ליבר נדמו הדקות לנצח. לפתע התנער הצדיק, הרים את ראשו והביט בעיניים יוקדות בר' משה-ליבר. "איש צעיר!", קרא בקול, "אין לך סיבה לדאגה! ראיתי את בני משפחתך, את אשתך ואת ארבעת ילדיך - בינתיים נולדה לך בת - והם בריאים ושלמים!".

עיניו נפערו לרווחה, והוא התקשה לעכל את משמעות הדברים. האומנם שמעו אוזניו נכונה? לדברים מפורשים מאלה לא יחל בחלומותיו הוורודים ביותר. הוא פנה לצדיק בדמעות תקווה: "רבי, אנא אמור לי מתי אזכה לראות אותם!". **"בעוד שלושה ימים!"**, נקב הרבי במועד מפורש. "אשתך וילדיך יבואו לעיר הזאת, ותתאחדו מתוך שמחה, בריאים ושלמים!". שלוש יממות של המתנה נרגשת חלפו על מיועדנו. לא היה לו צל של ספק כי הבטחת הרבי תתממש. ואכן, דבר מדבריו לא נפל ארצה: **בדיוק כעבור שלושה ימים, באו לעיר אשתו וארבעת ילדיה - ובהם תינוקת שנולדה במרוצת הזמן ושאותה לא הכיר כלל.**

בחלוף ההתרגשות הראשונית סיפרו על המאורעות שעברו עליהם בתקופת הנתק. האישה סיפרה כי הם נפלו בשבי הרוסים כשכבשו את העיר, וכשהחריפה המלחמה אסרו עליהם הרוסים לשוב לשטח אוסטריה. "רק לפני שלושה ימים", הוסיפה בהתרגשות, "קיבלנו אישור לחצות את הגבול לאזור שנכבש בידי הצבא האוסטרי, ויכולנו להגיע לכאן!". "לפני שלושה ימים!", חזר אחריה בעלה, נרעש ומשתאה, "הלוא זה היה בדיוק בשעה שבה הייתי בחדרו של הצדיק! עיניו הצופיות למרחקים חזו הכול בבהירות!". (מעובד מתוך צבי תפארה)

ממך, אל תסתיר ממני דבר, שכן ברור שיש דברים בגו-מדוע עזבת את התור בפתאומיות והחזרת את המוצרים, שביקשת לרכוש?"

המשכתי להקשות, "הרי בדיוק הגיע תורך, אחרי שחכית כל כך הרבה זמן, ומדוע דווקא אז יצאת מן החנות? אנא גלה לי את פשר מעשיך."

מיודענו הרכין את ראשו בענווה ואמר: "היות ששאלת - אסביר לך מדוע כך נהגתי. רעייתי הבחינה, כי חסרים בבית מטרנה וטיטולים לתינוק הקטן שלנו."

"לפיכך היא ביקשה ממני, שארד אל המכולת ואביא כעת את המוצרים, כדי שלא ניתקע בלילה ללא אותם מוצרים הכרחיים."

"איני יודע אם הבחנת, אבל באותו הרגע, שבו הגיע תורי להעביר את החפצים בקופה, הודיעה הקופאית לאחראי המשמרת באותה שעה, כי היא סיימה את עבודתה להיום, והמשמרת שלה הסתיימה, והיא ממחרת לשוב לביתה לאחר יום מעייף."

"לפיכך היא קמה ממקומה ויצאה מן החנות, ובמקומה ביקש אחראי המשמרת מאחת העובדות שתתפקד כקופאית במקומה. עובדת זו היא תושבת שכונתנו, והיא יושבת כעת בקופה וחכיתה, שאעביר את מה שרכשתי."

"אך דא עקא, כי אותה אישה ידועה לכל בשכונתנו כאחת אשר שנים רבות כבר לא זכתה לילדים. (יהי רצון ובורא עולם יפקוד את כל העקרות). הבית שלה ריק מילדים, וכבר שנים רבות שהיא מפצירה, בוכה ומתפללת לבורא עולם, שיזכה אותה בפרי בטן."

"יתר על כך, בבתי-הכנסת ובאמירת התהילים בשכונה ובשיעורי התורה מזכירים את שמה בכל פעם, שתזכה היא ובעלה לחבוק בן, אך עם כל זאת, היא עדיין לא זכתה לכך."

"מיד כשראיתי אותה, הבנתי וידעתי, כי בעת שאעביר לידה את המטרנה והטיטולים בקופה, צער גדול ימלא את ליבה ויעלה עד לשמיים. אין לי צל צלו של ספק, שלהחזיק טיטולים ומטרנה בידיים, כשאינן לך ילדים, ואת כמהה עד עמקי נשמתך לכך- זהו הכאב המר ביותר!"

"על כן עזבתי מיד את הקופה והנחתי את הדברים בצד, כדי שהיא לא תבחין בדבר, ובלבד שלא לגרום צער לאותה אישה. את הטיטולים והמטרנה - אקנה במקום אחר."

עד כמה עלינו להיזהר שלא לפגוע ברגשות הזולת. להלן סיפור מופלא אותו סיפר הרב אהרון מרגלית שליט"א ובו ניתן ללמוד עד כמה היהודים רגישים למצבו של הזולת ומשתדלים ככל יכולתם שלא לפגוע חלילה בו גם כאשר זה יבוא על חשבונם. ומעשה שהיה - כך היה:

היה זה לפני מספר חודשים. התבקשתי לרכוש מספר מוצרים שהיו חסרים בבית, לפיכך ירדתי למכולת השכונתית.

נכנסתי למכולת, עברתי בין המדפים ומילאתי את העגלה עם הפריטים הנדרשים, כשאני מוודא, שלא שכחתי דבר. כשסיימתי לקחת את כל המוצרים המופיעים ברשימת הקניות, צעדתי לכיוון הקופה.

מאחר ומדובר במכולת שכונתית, באותה שעה הייתה שם קופאית אחת בלבד והתור לא היה קצר כלל ועיקר. על אף שמהרתי מעט באותה שעה, לא הייתה לי ברירה אחרת, ולפיכך תפסתי את מקומי בתור והמתנתי בסבלנות, עד שיגיע תורי.

לפניי נעמד יהודי בן תורה עם שקית קטנה, בה הכניס מספר מוצרים בודדים. התור התקדם לאט, וכולנו המתנו דקות ארוכות.

ואז כאשר סוף כל סוף הגיע תורו של אותו יהודי שעמד לפניי להעביר את חפציו בקופה- הוא עזב לפתע את התור במהירות, הניח את השקית עם המוצרים, שאותם ביקש לרכוש בצד ויצא מהמכולת.

אף אחד מהקונים שנכחו בחנות לא הבין, לפשר מעשיו, הרי הוא המתין כמונו דקות ארוכות, ומדוע דווקא, כשהגיע לבסוף תורו, הוא החזיר את הדברים ויצא מהמקום?

מעשהו היה חידה בעיני כולם, ואף אחד לא הבין לפשר מעשיו, אך מאחר שאותו אחד ויתר על תורו, לפיכך הגיע תורי, ואני התחלתי בהוצאת המוצרים מתוך העגלה והעברתם בקופה. לאחר קבלת החשבון שילמתי על הקנייה ויצאתי מהמכולת.

והנה, ביציאה מהמכולת רואה אני את אותו יהודי עומד וממתין בחוץ. אני מביט בו ומסתקרן כולי להבין למעשיו התמוהים.

לבסוף לא יכולתי יותר להתאפק, ניגשתי אליו ושאלתי אותו: "רבי יהודי, אוכל לשאול אותך בבקשה שאלה אחת קטנה?". "בבקשה", השיב הלה.

"אבקשך, שתשיב לי תשובה על מעשיך התמוהים. אנא

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שבתי בן אסתר איטון זצ"ל הרב יחיא בן יוסף ז"ל
 סעידה בת תופחה ע"ה מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברוק דב ז"ל
 אביבה בת אירון ע"ה גאולה בת טובה ע"ה שרה בת נרקיס ע"ה
 אברהם בן יונה ז"ל עמירם בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל
 יצחק בן חביבה ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל מסעוד בן יקוט ז"ל
 אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל מזל בת שמעון ע"ה
 חי יזיי בן קלרה ז"ל דב בן יצחק ז"ל יוסף בן מרים מוסרת ז"ל
 יוסף בן סעדה ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה
 אסתר בת נעמי ע"ה סלים בן פרחא ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל
 יעקב בן סלימה ז"ל לטיף בן פרחא ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל
 ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה דניאל רפאל בן חגית ז"ל זילפה בת רנדא ע"ה
 מישא אסתר בת דהרה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל אביבה לוי ע"ה
 אברהם בן דינה ז"ל אברם בת השמת ע"ה עפאת בת השמת ע"ה כל נשמות עם ישראל

לע"נ

תנצב"ה

<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותון ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יהודה בן טובה זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>
--	---

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ואתחנן תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

אעברה נא (ג, כה)

משה רבינו את עם ישראל "ויתעבר ה' בי למענכם" בסיבה שלא יכול להיכנס לארץ ישראל? הרי בין כה וכה לא יכול לחיות יותר ממאה ועשרים שנה? ויש לתרץ שמאה ועשרים שנה זה אכן לפי מדת "עין בינונית" של אחד מחמישים, אבל "עין יפה" זה אחד מארבעים ואחד ממ' מששת אלפים זה יוצא מאה וחמישים שנה. ולכן נענש משה כשהכה את הסלע, שאם היה מדבר אל הסלע היה הנס יותר גדול וב"עין יפה", ואז היה חי מאה וחמישים שנה, אבל כיון שהכה את הסלע היה הנס רק משהו "בינוני", לכן חירק כמדת "עין בינונית" מאה ועשרים שנה. וזה מרומז בפסוק זה "אל תוסף דבר" אל"י א - ל"י דהיינו אחד ממ', שאמר לו הקב"ה שלא יוסיף לבקש שיחשבו את שנותיו במידת עין יפה. (בן איש חי) ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ד' אלוקי לעשות כן בקרב הארץ. (ד, ה)

מבאר בספר הקדוש "תפארת שלמה" וכן הוא בספר "בן איש חי", שמשנה רבינו הוכיחם כאן שילמדו ממנו, שכשמשנה רבינו למד מפי הקב"ה לא השאיר לעצמו שום דבר בשביל להתפאר בו שרק הוא יודע סודם של דברים וכדומ', אלא העביר ולימד את בניו כל מה ששמע מיד. ועוד, שהעבירים באותו צורה ששמע מפי הקב"ה, כן אמר משה לבניו גם אתם תראו ללמד את כל מה שזכיתם להבין. וזה מה שרמזו כאן בפסוק: "ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציווני ד' אלוקי" שלא השארתי אצלי כלום, כן גם אתם תלמדו ממני "לעשות כן בקרב הארץ".

כעין דרך זו ביאר פעם בעל "עטרת משה" ממאקאווא זצ"ל, (עטרת משה - שבועות) את מאחז"ל הידוע שדימו את הרב והתלמיד "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק רוצה הפרה להניק", ויש להבין למה דימו חז"ל עניין זה דייקא לעגל ופרה, למה לא יכלו לדמות לאם ותינוק שרוצה לינוק? וביאר, שלכן לא רצו לדמות לאם ותינוק שכן האם יש לה לפעמים חשבונות: אם להניק יותר מאוחר או יותר מוקדם, בתחילת הלילה או באמצע הלילה וכדומ', אבל הפרה אין לה שום חשבונות ובכל עת ובכל זמן שהעגל בא לינוק היא מניקה אותו, וזה לימוד גדול בדרך לימוד הרב עם התלמיד, שכן יש לפעמים שלרב יש איזה חידוש, והוא נמנע מלאמרו תיכף לתלמידיו כיוון שרוצה לשמרו להזדמנות מיוחדת או לאיזה "שיעור כללי" וכדומ', ועל זה באו חז"ל ולמדונו שכמו שהפרה לא עושה חשבונות לעגל, כנ"ל, כן הרב שלא ישמור כלום ולא יעשה שום חשבונות אלא כל חידוש שיש לו תיכף ומיד יזכה בזה את תלמידיו. (ציוני תורה)

כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כד' אלוקינו בכל קראנו אליו (דברים ד, ז). הקב"ה מאזין לכל תפלתו, ואם רואים שלא נענים הרי זה משום שלא היה בכוונה מספקת. המפרשים מביאים יסוד זה גם מריש פרשה זו שאמר הקב"ה למשה: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", דהנה אחד שהוא חלש באופיו אוי כשמאן דהוא מתחנן אליו, ויודע שלא יוכל לעמוד בהפצרותו, מבקש הוא ממנו שלא יפציר בו, אבל מי שהוא חזק בטבעו אומר למתחנן הזה: לא יעזור לך שום דבר, כמה שרק תבכה, אתה לא תקבלו... וא"כ נשאלת השאלה למה הוצרך כביכול הקב"ה לומר למשה: "אל תוסף דבר וכו'", ציאר לו "כמה שתבקש לא יעזור לך שכבר נזרה גזירה", רואים מכאן יסוד עצום, שהתפילה כביכול מכריחה את הקב"ה למלאות הבקשה, עד שהוצרך כביכול לומר למשה שיפסיק לבקש כי אם ימשיך לבקש לא יוכל כביכול הקב"ה לסרב לתפילתו. וזה דבר נורא בכח התפילה.

ישנו זוהר חדש פלאי זה לשונו: "בגין דאיהו חד לית כאן וי"ו, הדא הוא דכתיב קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". בביאור הדבר מביא בספר שמחת ישראל, שפעם נכנס הגאון רבי עזריאל ה"ראש הברזל" אל הרבי רבי בונים מפשיסחא ושאלו פשט בזוהר זה, אמר לו, שבכל הפסוקים באשרי יש' באמצע הפסוק כגון: בכל יום אברככה ואהללה שמך וכו', גדול ד' ומהולל מאוד ולגדולתו וכו' והפסוק היחיד שאין ו' זהו פסוק זה של "קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ולמה באמת אין ו', כי סוף הפסוק מחובר לתחילת הפסוק כדאינא במדרש רבה פר' מצורע (ז, א) "קרוב ד' לכל קוראיו, יכול לכל' ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת", שד' קרוב רק למי שקורא לו באמת, וזה הפשט בזוהר חדש "בגין דאיהו חדא" בגלל שכל הפסוק הזה הוא מקשה אחת שתחילתו נעוץ בסופו כנ"ל "לית כאן ו" לכן אין ו' באמצע פסוק זה.

שמור את יום השבת לקדשו... לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך וגו' (י, יב-יג)

מסופר על החפץ חיים זצ"ל שנסע פעם ברכבת, ויחד עמו היו חתנו ורבי זלמן סורוצקין זצ"ל.

בדרכם עברו ליד עיירה אחת, כשעצרה הרכבת בתחנה ניגש יהודי אל רבי זלמן ואמר לו: "יש כאן יהודי שכבר הרבה זמן חולה מאוד, וברצונו לבקש ברכה מהחפץ חיים. רבה פר' מצורע (ז, א) "קרוב ד' לכל קוראיו, יכול לכל' ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת", שד' קרוב רק למי שקורא לו באמת, וזה הפשט בזוהר חדש "בגין דאיהו חדא" בגלל שכל הפסוק הזה הוא מקשה אחת שתחילתו נעוץ בסופו כנ"ל "לית כאן ו" לכן אין ו' באמצע פסוק זה.

בגמ' סוטה (יד, א) "דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא, כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם". שואלים המפרשים, וכי משה רבינו קיים המצוות "אלא לקבל עליהם שכר"? והרי המשנה אומרת (אבות א, ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס!?

בספר עלי ורדים הביא תירוץ בשם הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל בפירושו "רוח חיים" על פרקי אבות (א, ג), דהנה עיקר כוונת הבריאה שהקב"ה ברא את העולם הוא כדי להיטיב עם בראיו, וא"כ לפ"ז יתכן כי מן הראוי יותר לקיים המצוות על מנת לקבל שכר, כי אז עובד ע"מ שייטיב לו ויגיע מזה נחת רוח להקב"ה. אולם כ"ז שראוי לעשות ע"מ לקבל שכר זהו דוקא אם כל כוונתו בקבלת השכר רק לשם שמים לעשות נחת רוח להקב"ה, אבל אם מכוין להנאתו אין בזה כל מצוה. ומזה הזהיר התנא במשנה שלא לעבוד ע"מ לקבל פרס דהיינו שלא יהיה הרצון העצמי של האדם לקבל שכר.

ומה הסימן והמודד אם האדם ברצונו את השכר מתכוון לשם שמים או לא? המבחן הוא אם האדם מוכן לעשות את המצוה על מנת שחירו יקבל את השכר ולא הוא עצמו, כי גם בזה הרי יהיה להקב"ה את אותה נחת רוח שמיטיב לברואיו, והיה אם אז לא יחפץ האדם בעשיית המצוה כשחבירו מקבל את השכר, זהו אות שכל כוונתו בשכר המצוות אינה כי אם לטובת עצמו ולא למלאות בזה את רצון ה', אבל אם יצא לעשות המצוה כדי שייטיב לחבירו ויבא מזה נחת רוח להש"ת אם חסיד כזה יעבוד ע"מ לקבל שכר זוהי המעלה הגדולה ביותר העולה היא למעלה כי זה תכלית הבריאה להיטיב לברואים.

והנה משה רבינו לאחר חטא העגל שהקב"ה אמר לו "הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול" היה מוכן למחוק עצמו משני העולמות שנאמר (שמות לב, לב) "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" וכל זה על מנת שיהיה טוב לעם ישראל, והיינו שמשנה"ל הגיע למדרגה גבוהה זו שכל שאיפתו היתה שרצון ה' יתקיים בעולם להיטיב, גם אם הוא עצמו לא יהיה באותו שכר, ממילא ברור שאצל משרע"ה הרצון לקבל שכר אינו אלא כדי לקיים את רצון הקב"ה לתת שכר, וע"כ א"ל הקב"ה שאם רצונו לעשות לו נחת רוח ולקבל שכר יקבל אותו.

יש מעשה מרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שבשנה אחת לא מצא אתרוג בשום אופן, והנה בערב החג מצאו נוסע אחד שעבר בעיר בארדיטשוב ובכוונתו להמשיך לנסוע לביתו לחג הסוכות, והוא היה לו אתרוג, בקשו לו אנשי העיר בארדיטשוב שישיאר לחג הראשון אצלם בעיר, כדי שאנשי העיר יוכלו לברך על האתרוג שלו, אבל לא הסכים להישאר בשום אופן שם לחג. הביאו אותו אל הרב, והרב ביקשו ג"כ שיואיל בטובו להישאר איתם חג ויזכה את כל אנשי העיר במצוות ארבעת המינים, אבל הוא התעקש שלא להישאר, עד שפתח ואמר לרב שבאם הרב יבטיח לו הרב חלק עוה"ב אזי מוכן הוא להישאר שם לחג, ויתן את האתרוג. אמר הרב שהוא מסכים לזה והבטיח לו עוה"ב. בלילה, עם התקדש ליל החג, נתן הרב הוראה לכל אנשי העיר שאף אחד לא יתן לאורח הזה להיכנס אל הסוכה בשום פנים ואופן. אחרי התפילה חיכה האורח שמאן דהוא יזמין לאכילת הכזית של מצוה בסוכה, והנה אף אחד אינו מזמין, הלך האורח והתחיל לסובב על פתחי הסוכות, בבקשה שיתנו לאכול כזית של דאורייתא בסוכה, אבל אף אחד לא הסכים. ראה האורח שכלתה איליו הרעה, והלך ובא אל סוכת הרב מבארדיטשוב, והתחיל לבכות שברצונו לאכול כזית בסוכה, אמר לו הרב, שהוא מוכן לתת לו להיכנס רק בתנאי שיוותר על ההבטחה של עוה"ב! שמע האורח, שקל את הדברים, ואמר לרב, אני מוכן לוותר על עוה"ב בשביל קיום המצווה! נתן לו הרב להיכנס. אחרי הסעודה אמר לו הרב, תדע לך שתקבל את מה שהבטחתי לך, רק פשוט לא רציתי שתקבל את זה בחינם, וכעת שהראית שאתה מוכן להפסיד את כל עוה"ב בשביל קיום המצווה הרי שבדין הוא שתטול את שכרך. (ציוני תורה)

ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (ג, כו)

כתב בספר תפארת הגרשוני, שהטעם שמשנה רבינו חי מאה ועשרים שנה, הוא כיוון שהעולם קיים ששת אלפים שנה, ומשה רבינו הוא התרומה של העולם, ובתורמה עין בינונית זה אחד מחמישים, לפי זה כשנחשב שניים ממאה מתוך ששת אלפים הרי זה מאה ועשרים שנה. אלא, שלפי זה נשאלת השאלה למה אם כן אמר הקב"ה למשה שלא יכנס לאר"י יען אשר לא קידש את שמו במי מריבה, והרי סוף כל סוף לא יכול משה לחיות יותר ממאה ועשרים שנים? וכן למה האשים

בשמירת השבת של כל בני העיר. עליך לספר זאת לחפץ חיים, כדי שיתנה את ברכתו בכך שהבן יפסיק לחלל שבת.

רבי זלמן אמר לחתנו של החפץ חיים שצריכים לומר זאת לרב, והם נגשו אליו ביחד, אך ראו שאחרו את המועד. היהודי הוא כבר מדבר עם הרב. נעמדו, איפה, שניהם והקשיבו לשיחה.

הם שומעים שהיהודי מספר לרב שהוא חולה הרבה זמן, ובלילה באה אליו אמו בחלום ואמרה לו שלמחרת יעבור בעיר צדיק גדול, ושילך לבקש ממנו ברכה, אז הנה הוא בא כעת לבקש ברכה.

אומר לו החפץ חיים: "ממני לקבל ברכה? מי אני בכלל, ישראל מאיר יכול לברך? השבת הקדושה – היא מקור הברכה, תבקש ממנה!"

"אומר לך משהו" – המשיך החפץ חיים – "שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לך. אם השבת לא תזעק כי מחללים אותה – הרפואה תהיה קרובה לבוא!"

אמר היהודי: "אני, ברוך ה', שומר שבת."

"כן", אמר החפץ חיים, "אבל בודאי זוכר אתה מה כתוב בפסוק: "אתה ובנך ובתך" – כולכם צריכים לשמור את השבת. אם אתה ובנך לא תחללו את השבת – השבת לא תזעק, וממילא הרפואה תהיה קרובה לבוא. (ומתוך האור – שבת קודש)

את ה' אלקיך תירא (ו, יג)

כתב בעל הטורים "תירא בגימטרי" תלמידי חכמים, ובגמ' פסחים (כב, ב) "שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש, אמרו לו תלמידי: רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים."

מן הראוי להביא כאן סיפור מופלא אותו מספר הרב שלמה ליינשטיין: רבי אליהו מן סיפר לי כך: יום אחד מתקשר אלי יהודי מאמריקה ואומר לי שבנו בן השש חלה, והוא עשה חשבון נפש למה זה קרה לו, והגיע למסקנה, שהיות והוא מלמד, והרבה פעמים, כדי לעודד את התלמידים החלשים הוא אומר להם שבשביל לגדול תלמיד חכם לא צריך להיות "בעל כשרון", והראי' שהנה רבי חיים קנייבסקי בצעירותו לא היה בעל כשרון ואפי' ככה נהיה גדול הדור. אמר אותו יהודי לרבי אליהו מן, "חוששני שאולי בגלל דברים אלו שאולי יש בהם משהו פגיעה בכבוד רבי חיים, הגיעני כל זאת" וביקש מרבי אליהו מן שישכנס אל רבי חיים ויבקש ממנו מחילה משמו. אמר לו רבי אליהו מן שלא נעים לו להגיד לרב בפה את הדברים האלו "שהרב לא היה בעל כשרון", לכן ביקש מאותו מלמד שיעלה את הדברים על הכתב ויפקס לו את זה והוא כבר יכניס את זה אל הגר"ח.

אותו יהודי אכן כתב את כל הדברים, ורבי אליהו מן הגיש את זה לרבי חיים אחרי תפילת שחרית. רבי חיים קרא את המכתב, והתחיל לצחוק. אומר רבי חיים לר' אליהו מן, יש ספר שהיה של אבי הסטייפלר ושם בספר כתוב על החזון איש שהוא לא היה בעל כשרון בצעירותו, ואבי הסטייפלר הגיה "זה שקר והוצאת שם רע", כי החזון איש כן היה בעל כשרון, "אבל כאן" אומר הגר"ח "זה הרי נכון. אני באמת לא הייתי בעל כשרון, מה שכן, אותו מלמד אומר שרק לא הייתי בעל כשרון בעבר וכאילו שהיום אני כבר כן בעל כשרון, אבל האמת היא שגם היום אני לא בעל כשרון... אז אולי על זה הוא צריך תיקון..."

עד כאן הקפה א'. ממשיך ר' אליהו מן לספר, באותו יום הזדמנתי אל הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ, וכפי שאתם יודעים שר' מיכל יהודה בצעירותו שימש כר"מ בתפארת ציון ושם למדו אצלו הגר"ח והגר"ח קרליץ, אומר ר"א מן שאלתי את ר' מיכל יהודה האם זה נכון שר' חיים לא היה בעל כשרון? אמר לי: "ממש לא!". רבי חיים היה בעל כשרון והיה אהוב על כולם, והוסיף שההוא צריך לבקש מחילה. שאל ר"א מן את הגמ"ל "האם אני יכול לומר לגר"ח את מה שהראש ישיבה אומר?" אמר לו הגמ"ל "כן, תגיד לו את זה בשמי". חזר ר"א מן אל הגר"ח ואמר לו "הראש ישיבה אמר שהרב כן היה בעל כשרון והיה אהוב על כולם", מיד נענה רבי חיים "אני מוחל אני מוחל" וכמובן שאותו ילד אכן הבריא.

בן בחר ה' אלוקיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים (ז, ו)

עם ישראל נקרא העם הנבחר נהרות של דם נשפכו על ענין "אתה בחרתנו". תמיד הגויים קנאו בנו על היותנו עמו הנבחר של הקב"ה.

שכן, "אתה בחרתנו" אין הכוונה רק שהקב"ה בחר בנו ואז נעשינו עמו, אלא הקב"ה בחר בני אדם כאלו הראויים להיבחר.

הבה ונתבונן: אם לפני ששת אלפים שנה הקב"ה היה שואל בני אדם האם כדאי לברוא את העולם ומדוע, מה היו עונים?

אחד היה אומר: כדאי לברוא את העולם כדי שתהיה לאנשים פרנסה. השני יאמר: כדאי כדי שמיציאו את הטכנולוגיות המתקדמות שישנן כיום, ועוד תשובות מעין אלו.

כל זה הוא שטות, שכן רק אחרי שיש עולם צריך פרנסה או טכנולוגיה, וללא שיש עולם אין שום צורך וטעם בהם, איננו מחפשים מעלה יחסית אלא מעלה בעצם, שהיא תהיה סיבה לברוא את העולם.

לעם ישראל יש מעלות כל כך עצומות, שלמענן ראוי וצריך לברוא את העולם. יש לכך אינספור דוגמאות, ונביא מעשה אחד מופלא על הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל:

פעם הוא נסע במכונית עם אברך. כשהגיעו למחוז חפצם אמר ר' משה לנהג שימתין רגע, ואחרי שהלך משם אותו אברך, ביקש מהנהג שיפתח לו את הדלת כי ידו היתה תפוסה בדלת מחמת שהאברך סגר עליו. (!!!)

תמה הנהג: מדוע כבוד הרב לא צעק קודם לכן שנשחרר לו את היד מהדלת? ענה ר' משה: לא רציתי לבייש את אותו אברך שסגר את הדלת על ידי.

נגדיר מה מונח במעשהו של גדול הדור. לפעמים אדם יודע שהוא עומד לעבור יסורים או ניתוח וכדומה, והוא מתכוון, פיזית ונפשית, לקראתם. אבל במעשה זה,

תגובתו של ר' משה היתה ספונטאנית, ללא כל הכנה מוקדמת. באופן טבעי הוא סבל את היסורים והמתין עד שהאברך ילך, והכל כדי שלא לביישו.

עבור אדם בר מעלה כזה כדאי היה לברוא את העולם! (תפארת תורה)

מאוצרות המגידים

"ואהבת את ה' אלקיך" בין אם נוהג עמך במדת הרחמים הרמוזה בשם הוי"ה, בין אם נוהג עמך במדת הדין הרמוזה בשם אלקים, "בכל מאוודך", הכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד. (ברכות נד, א).

זהו שאמר דוד: "באלקים אהלל דבר, בה' אהלל דבר" (תהלים נו, יא), אם במדת הדין ואם במדת הרחמים, אהלל –

"חסד ומשפט, אשירה" (שם קא, א), אם חסד אשירה ואם משפט אשירה – "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" (שם קטז, ד)!

הלא נראה, שספרו בגמרא (סנהדרין צב, א) שכאשר ראה נבוכדנצר הרשע שחנניה מישאל ועזריה ניצלו מכבשן האש ויחזקאל החיה מתים בבקעת דורא פתח פיו לשבח לקדוש ברוך הוא, ואלמלא בא מלאך וסתר על פיו היה מאפיל על כל השירות והשבחות שאמר דוד בספר תהלים –

ותמוה –

הלא העולם הזה עולם הבחירה הוא, ואם בקש נבוכדנצר לומר שירה שלא נשמעה כמותה ולהאפיל אף על דוד המלך, למה מנעוהו?!

ובאר הרבי מקוצק זצ"ל שאכן לא מנעוהו!

ולמה סתרזה? כי אמרו לו: דוד המלך שורר בין בעת רווחתו ובין בעת צרתו. אתה, נבוכדנצר, משורר בעת גדולתך ורווחתך, אין זו רבנות. נסתור לך, ונראה איך תשורר –

ואז, נדם...

ובענין זה שמעתי אמרה בשם הצדיק רבי יששכר דוב מבעלז זצ"ל, ויש בה עומק כה רב! תשאלו: מהיכן הגיע אלי ווארט של הרבי מבעלז? הו, זה סיפור ארוך –

לאחר מלחמת העולם השנייה שוחררנו מסיביר, והתגלגלתי לאוונקיסטאן שבמזרח דרום רוסיה. השטיינער רב, ה"דובב מישרים" זצ"ל, מגדולי הדור, עם רבנים חשובים, נשארו בסיביר. נעשו מאמצים רבים לחלץ את הרב מטשיבין והשלטונות לא אפשרו בשום פנים ואופן להגר מגן העדן הקומוניסטי, לכל יתגלה אלו פנים יש לגן עדן זה...

מובן שהשלטונות, שהכפירה במלכות שמים היתה מעקרי שיטתם, לא הרשו להתכנס בבתי כנסת, וכל התכנסות נחשבה בעיניהם כחתרנות ופעילות נגד המפקחה שלהם. בסכנת נפשית ארגנו מנין בחדר ולמדנו תורה.

יום אחד הופיעו במנין שלושה יהודים מזוקנים, והודיעו בשמחה שהאמצים נשארו פירות, השאה הפרסי בעצמו התקשר לסטאלין, ורודן ברית המועצות, שיאפשר לרב מטשיבין לעבור לארצו, ומשם הדרך פתוחה לארץ ישראל. יש רק בעיה אחת: את אישור היציאה עבורו אפשר להשיג אך ורק במוסקבה. אין אפשרות לעלות לרכבת ולנסוע למוסקבה בלי אישור מסע מהשלטונות, והם לא יפיקו אשרת מסע לצורך זה. אדרבה, המבקש מסתכן במעצר: מאין לך המידע? מצוי אתה בקשרים עם חוץ לארץ – הרי זו סיבה מספקת להיאסר בעון ריגול...

הצעד הראשון שהתבקש היה לוודא שהסיפור נכון. פניתי אליהם ושאלתי מנין להם המידע, כל היה חושש שאילו שוטרי חרש, קומוניסטים יהודים פעילי הייבסקיה, המבקשים להפיל את אחיהם. ענו שהם בקשר עם הרב מטשיבין ועם פעילי החילוץ, אלא שקצרה ידם להגיע למוסקבה.

אמרתי להם: "הרב מטשיבין כולו תורה. אם אתם בקשר עמו, ודאי שמעתם מפיו דבר תורה" –

אמרו: "אכן, גם את מצבו הגדיר בדבר תורה. אמר אימרה ששמע מפי הרבי במעלז זצ"ל, בפסוק: 'קול ה' יחיל מדבר, יחיל ה' מדבר קדש' (תהלים כט, ח). לאמור: ידע שהעולם נחלק לשליש ישוב, שלשי ים, ושליש מדבר (תוספות פסחים צד, א). הים אינו מקומם של בני אדם (נדרים ל, ב), אבל המדבר הוא חלק מהיבשה. והמדבר בא בטענה: רבונו של עולם, למה אגרע? מדוע בישוב נשמע קול תורה ותפילה, דבורי קודש, ואילו אני מקום חיות רעות וגודדי ליסטים! וזהו שנאמר: 'קול ה', יחיל מדבר'. יחולו וכיסופיו של המדבר, שישמע גם בו קול ה'. ובאמת זהו גם יחולו של הקדוש ברוך הוא, שהמדבר יתקדש: 'יחיל ה', מדבר קדש'!"

ואמר הרב מטשיבין: לכל אדם יש בחייו תקופות "ישוב" ותקופות "מדבר". בעת הטובה, אין זו רבנות שהוא לומד ומתפלל כדבעי. אבל עליו לראות שתקופת המדבר שלו לא תהיה מקום חיות רעות וגודדי ליסטים, שממה ותוהו, אלא: "מדבר קדש"!

איי, ומי כרב מטשיבין הפך את תקופת המדבר, גלותו בסיביר, ל"מדבר קדש", וכתב את שפעת חידושיו על פיסות נייר אריזה שליקט בשקידה...

ידעתי איפוא שאינם סוכני חרש המבקשים להפילנו, וקיבלתי על עצמי לנסוע למוסקבה ולהשיג את אישור היציאה. הכיכד? נפלאות ההשגחה הפרטית: באונקיסטאן נשאתי את אשתי, ילידת מוסקבה. לשם כך נצרכו אישורים ממשרם התושבים שם. החלטנו לוותר עליהם, די לנו בסיפור קידושין, לא נהיה רשומים כנשואים. עתה היה בידי נימוק מצויין לנסיעה למוסקבה: לקבלת האישורים לצורך רישום הנישואין. היו עוד עיכובים שנפתרו בניסים, ואין כאן מקומם.

סוף דבר העניין סודר, ובערב הפסח תש"ו היה הרב מטשיבין בארץ ישראל.

כשהגעתי לארץ ישראל ועליתי לבקרו, קם למזוג לי כוס קפה, באמרו: "אני חייב לך הכרת הטוב".

תשאלו איך הסכמתי שגדול הדור ישרתני? כך למדוני: אם מישהו חש צורך להביע לך תודה, החסד שאתה יכול לעשות עימו כעת הוא לקבל את הבעת התודה. גם זה בכלל "הוה רך כקנה" (תענית כ, א) לבטל רצונך מפני רצונו.

על כל פנים, זו האימרה וזה לקחה – לעבוד את ה', בכל מצב!

"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"

ידוע פרושו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע ("קדושת לוי" פרשת אמור) בביאור: "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (דברים ד, ט) כלומר ש"בשמים", בענייני הרוחניים, "ממעל", שא עיניך וראה שיש גבוהים ממך ותשתדל להעפיל לדרגתם, בבחינת "קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כא, א). וידועים דברי רבינו יונה (אבות פ"ב מ"ז) "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש". כי "אנשים" הם החשובים והנעלים (רש"י במדבר יג, ג). במקום שיש גדולים ממך ודאי תשאף להגיע למדרגתם. אבל גם במקום שאתה הגדול, ולכאורה הגעת לפסגה, גם אז השתדל להיות "איש", נעלה ומרומם עוד יותר. הכיצד? "תראה עמך קטלו בדרך חכמי התלמוד אתה, ועימהם במקום אחד. וגם אם תשיג למעלתו, לחשוב כאילו אתה עומד עם הנביאים, ועם משה רבינו עליו השלום, ומתי תשיג לחכמתם! ובוזה, לא תתרשל לעולם מללמוד, ותהיה כמעייני המתגבר!" איזו תביעה!

"הפחץ חיים" זצ"ל היה מספר על אותו "ידען" בכפר, שהיה לו סידור עם הלכות "דרך החיים" וידע לפסוק מתי אין אומרים "אב הרחמים". גם לוח שנה היה לו, וידע לומר מתי ראש חודש ומתי חל המולד. והיו מכבדים אותו במנין שבכפר, וקוראים אותו "רבי".

פעם נקלע ללילנה, ועלה לבית המדרש של הגר"א. מצא את הלומדים מתנצחים בהלכה חמורה ותמה על המחזה. פנה אליהם לפשוט להם ספיקם, שהרי "רבי" הוא. על מה רבים כאן, שאל.

סחו לו בקצרה: מה יהי הדין במקרה פלוני, לשיטת הרמב"ם בסוגיא פלונית. על הרמב"ם שמע, על הסוגיא לא...

כך, אמר ה"פחץ חיים", כאן מכבדים אותנו וקוראים לנו "רבי", כשנעלה למרום הרי לא נדע על מה מדברים שם, במתיבתא דרביעא!...

וזהו: "בשמים ממעל". בענייני הרוחניים שא עיניך לאלו שמעליך, ותשתדל להעפיל למדרגתם.

ברם, "ועל הארץ", בענייני הארציים, "מתחת". תראה שיש פחותים ממך, ותשמח בחלקך. לא בכדי "השמח בחלקו" הוא מקנייני התורה (אבות פ"ו מ"ו)!

נלמד קטע גמרא (נדרים נ, א), ונסה להבינו: רבי עקיבא, התקדשה לו בתו של כלבא שבוע, מעשירי ירושלים. שמע אביה, והדירה מכל נכסיו. התגוררו במתבן, וכל בוקר היו מלקטים את התבן שהסתבך בשערם. אמר לה: "אילו היה לי, הייתי קונה לך 'ירושלים' של זהב [תכשיט זהב, וירושלים מגולפת בו (ר"ן)]. שכן ראוי לנחם ולפייס (עירובין ק, א), ולבסוף אכן העניק לה תכשיט זה (שבת ק, ב).

בא אליהו, נדמה להם כאדם וקרא על הפתח: "תנו לי מעט תבן, שאשתי ילדה ואין לי דבר להניח על הארץ עבורה ועבור התינוק!"

אמר רבי עקיבא לאשתו: "ראי אדם, שאפילו תבן אין לו!" כמה עלינו לשמוח בחלקנו, תבן יש לנו!

אמרה ליה: "זיל הוי ביה רב", לך ותלמד תורה.

הלך ולמד שתיים עשרה שנה לפני רבי אליעזר ורבי יהושע, ולאחר עוד שתיים עשרה שנה חזר בראש עשרים וארבעה אלף תלמידים ואמר להם: "שלי ושלכם, שלה הוא".

ידוע.

יש לי שאלה: הן לא פחות מכך, ידוע המדרש אודות "איש חסיד היה, בלי מזון ומחיה", שיצא להביא טרף לביתו והנה אליהו הנביא לקראתו, נמכר עבורו לעבד תמורת שמונה מאות אלף זהובים, גייס מלאכי מרום שיעזרוהו לבנות ארמון בין לילה, ושוחחר למחרת. ובמדרשים נוספים גילה אליהו מטמוניות והנחיל עושר. מדוע כאן לא בנה להם ארמון ולא העשירים?

ההתשובה, שאילו היה מעשירים היו נחלצים מענים, אבל היינו מפסידים את רבי עקיבא! יש לו מנה רוצה מאתיים, ויש לו ארמון רוצה שבעתיים. מה שעשה אליהו הנביא, השריש בהם את ה"על הארץ, מתחת", וברגע שהתרחשה ההכרה מיד שחלתו ללמוד תורה! להעפיל אל "השמים, ממעל"!

כמה נפלאים דברי החידושי הרי"ם מגור זצ"ל, שכאשר קטרגה הלבנה שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד והקדוש ברוך הוא מיעטה, הירבה צבאה בכוכבים להפיס את דעתה (רש"י בראשית א, ט"ז). ואינו מובן: גדולה היתה, והתמעטה. במה יפייסו הכוכבים את דעתה?

וענה: תתנחם בכך שיש קטנים ממנה. "על הארץ – מתחת"!

וכאשר נרכוש נקודת מבט זו, ונהיה שבעי רצון בחלקנו בגשמיות, נוכל להפנות המבט להתעלות ברוחניות: "בשמים – ממעל"!

(והגדת)

"ונושנתם"

"כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשתתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני ה' אלקיך להכעיסו, העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכן ימים עליה כי השמד תשמדון. והפיץ ה' אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה" (דברים ד, כה-כז). במילים אלו פותחת קריאת התורה בתשעה באב, יום החורבן, אותו צפה ומפניו הזהיר הקדוש ברוך הוא, "קורא הדורות מראש" (ישעיה מא, ד).

יש לי שאלה: מתי שמחים יותר, בערב ראש חודש אב, או בערב ראש חודש אדר? נתבונן: "משנכנס אדר מרבין בשמחה" (תענית כט, א). מרבין ומרבים ומרבים, עוד ועוד, באדר ובניסן באייר ובסיון, ממשכיכם להרבות בתמוז מגיעים לפסגה,

ואז: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" (שם). ממעטים וממעטים, עד שמגיעים לשפל בערב ראש חודש אדר...

מובן שאני אומר זאת בדרך צחות, בהלצה. אבל בכל זאת, תשעה באב קרוי "מועד", "קרא עלי מועד [לשבור בחוריי" רחמנא לצלן] (איכה א, טו), ואין אומרים בו תחנו (ארח חיים תקנט) ולא צידוק הדין על המת (בית נוסף יור"ד תא). וכתה "ה' פרשת דרכים" (דרוש לג) "ולא ידעתי מועד זה מה כוונתו. וראיתי במרדכי במועד קטן שאין אומרים תחנון בתשעה באב משום דכתיב "קרא עלי מועד", ולא ידעתי למה נהפך יום זה מאבל ליום טוב מיגון לשמחה".

והתשובה כתובה ברש"י על הפסוק "ויכי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ", ומקורה בגמרא (גיטין פח, א): רמז להם שיגלו מארצם לסוף שמונה מאות חמישים והקדים שנתים שנה כמנין "ונושנתם" הוא הקדים והיגלם לסוף שמונה מאות וחמישים, והקדים שנתים ל"ונושנתם", כדי שלא יתקיים בהם "כי אבוד תאבדון". וזהו שנאמר "וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק הוא ה' אלוקינו (דניאל ט, יד), צדקה עשה עמנו שמייהר להביא הרעה שנתיים קודם זמנה.

נחשוב: מה חשבו בני ישראל כשהגיע החורבן, כשניתך זעם ה', "בהיעטף עולל ויונק ברחובות קריה, שכבו לארץ חוצות נער וזקן, בתולותי ובחורי נפלו בחרב, ידי נשים רחמניות בשלו ידיהן" כל מגילת איכה –

ולמעשה, "צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים שנתיים ול"ונושנתם" (גיטין פח, א), ו"מועד" הוא! שאלו היו חוסכים צרות אלו, מגיעים היו חלילה ל"אבוד תאבדון" והשמד תשמדון" רחמנא לצלן!

ובענין זה, סיפור –

בשעתו, כבש הקיסר נפוליאון את כל אירופה בסערה, ופלש לרוסיה. צר על עיר אחת, ולא נכבשה. הנצורים השיבו מלחמה שערה, ולא נכנעו. המצור עכב את התקדמות הצבא ונתן לגדודי הצאר הרוסי שנסוגו בבהלה שהות להתארגן לבלימה.

אזר אחד המצביאים הצרפתים עוז, ופנה למלכו. הציע להשאיר חיל מצב שימשיך את המצור, והצבא יאגף את העיר וישמיד ברדיפה אחר צבא הרוסי הנמלט, לכתשו הדק. אין טעם בהמשך המצור ועצירת ההתקדמות.

שאלו נפוליאון: "אתה יודע רוסיית, אמת?"

אישר המצביא.

הורהו נפוליאון: "לבש מדי אחד הקצינים הרוסיים שנפלו בשבי ואמץ את זהותו. קח אותי כמשרתך, ונתגנב אל העיר. נעמוד על הלך הרוח בה, ונדע לכלכל את צעדינו".

לא הועילו המחאות, שאסור לנפוליאון לטכן את עצמו. הסכנות היו לחם חוקו. לא קיבל את ההצעה שהמצביא ילך לבדו. לבש נפוליאון בגדי משרת, והתלוה אל המצביא. השמיעו את הסיסמא, ונתנום לעבור. הגיעו לעיר הנצורה ועלו לפונדק. בקש המצביא כוס שיכר, והמשרת יושב לצידו בהכנעה.

שמעו חיילים מתאוננים באזני מפקדם: אינם אוכלים לשבעה, הם חסרי כח. אם תהיה מתקפה לא יחזיקו מעמד. במיוחד, שהאגף הדרומי אינו מתוחזק כראוי ורבות בו הפרצות.

הסיכון היה איפא כדאי, שמעו מה שקיוו לשמוע.

לפתע נדרך אחד החיילים. פניו קדרו ואמר למפקדו: "כמדומני, שמשרתו של הקצין שם הוא נפוליאון, הקיסר הצרפתי!"

רעמי צחוק נשמעו, אך הלה עמד על דעתו: "ראיתי פעם, סוקר מסדר צבאי. הוא האיש!"

"מה אתה מדבר", גער בו המפקד, "האינך רואה שהוא משרתו של הקצין?"

"אולי גם הקצין מתחזה. מה איכפת לך, דרוש מהם להזהות!"

המפקד קם, ובאותו רגע התעשת הקצין המתחזה. "קום" ציוה בקול רועם על משרתו, "הבא לי כוס נוספת!"

נפוליאון קם בחרדה, כעבד הנכנע לאדוניו, נטל את הכוס – והשתטח ארצה. הכוס התנפצה. הקצין תפסו בגסות בצווארוננו, הקימו על רגליו וסטר לו אחת ושתיים. המפקד שב אל חייליו: "הלא ראיתם, הקצין אחד משלנו, ואיך סתר למשרתו!" בינתיים קם הקצין והטיל מטבע זהב לשולחו. עזב את השולחן בזקיפות קומה, ומשרתו הולך אחריו בהכנעה.

יצאו מן העיר, השמיעו את הסיסמא וחזרו למחנה. בדרך, אמר המצביא בהכנעה: "אדוני הקיסר, לא אסלח לעצמי לעולם – סטרתי לך פעמיים!"

"סטירותך הצילוני" השיבו הקיסר. "אילו לא היית סותר לי, הייתי תלוי עתה על העץ הגבוה ביותר בעיר!"

היש לנו מושג, כמה היצולנו הסטירות שקיבלנו?!

בין הזמנים - רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

כמדומה לי, כי אם נתעמק במאמר דלהלן נוכל לדעת היכן מעמדנו בחיים.

חז"ל אומרים בחולין דף קכז: "כל בעלי החיים שיש ביבשה – כנגדם יש בים, חוץ מחולדה. לכן אנו נקראים 'יושבי חלד' כי מעלת יושבי היבשה על הים, היא החולדה האחת... 'יושבי חלד'."

עוד הורו חז"ל כי בעלי החיים הטהורים שביבשה כנגדם בים – טמאים, וכל הטמאים שביבשה – טהורים בים, חוץ מכלב הים, שהוא טמא בין ביבשה ובין בים. הכלב יוצא מן הכלל, כיוון שכאשר הציידים מנסים לצוד אותו הוא בורח ליבשה, א"כ אינו נחשב כחיה של ים. נכון, שכל ימות השנה הוא שוחה עמוק בים, כך כולם מכירים אותו – כלב הים, אך המוודד והמבחן הם בשעה שרודפים אותו להיכן הוא בורח.

"י' עוזי ומעוזי" מה כור המבחן האם ד' הוא עוזי ומעוזי? "ומנוסי ביום צרה" להיכן שאני נמלט ביום צרה.

חז"ל הקדושים אמרו בעירובין דף סה "בשלשה דברים האדם ניכר - בכוסו, בכיסו ובכעסו" היינו? ברגעים קשים.

כלב הים בשעה שלוחצים אותו לאן בורח.

אתם. תלמידי ישיבת בין הזמנים מראים להקב"ה - לאן אנו בורחים. אשריכם.

הנכם מליצי יושר על העיר כולה. כי על ידיכם ומחמתכם אפשר לבוא לריבונו של עולם ולומר לו - תראה את הבנים שלך, הם יכולים לנטוע לשם ולשם, והם נשארים בבית מדרש קשורים איתך, נמלטו לכאן. ואין לנו זכות גדולה מזה.

הרבי מקוצק ז"ע אמר פעם: מפני מה זכה הרב מביאלה לבן כמו האבני נזר ז"ע? מפני שלמד ביום פורים, בזמנים שהולכים לאיבוד.

באזני שמעתי מיהודי ששמע מהחפץ חיים זצוק"ל, כי שעה אחת לימוד בבין הזמנים נחשבת בשמים כחמש שעות, איך החשבון אינני מבין אבל כך הוא אמר. נסיים בווארט חדש ממרן החפץ חיים זצוק"ל ישנן שתי שאלות על חזקיה המלך.

בשעה שסנחריב צר על ירושלים ועמו אלף ראשי גייסות (כלומר בכזו כמות רבה של חיילים) מה עושים? נעץ חזקיהו חרב בבית המדרש ואמר כי "כל מי שלא יעסוק בתורה ידקר בחרב!".

ראשית כל, לא מובן מהיכן הוא למד את ההלכה שמי שממאן לעסוק בתורה חייב מיתה? שאלה שניה, מדוע נעץ חרב בבית המדרש שינעץ חרב בפתח הקולנוע (שהם יזכו לקיים את הירגו ולא יעבור) שיגיד להם: לכו לבתי מדרשות ומי שיישאר כאן ידקר בחרב?! שאלה.

מרן החפץ חיים הסביר בהזדמנויות רבות כי אנו עומדים בעיצומה של מלחמה עם היצר הרע. הוא לוחם מלחמת הישרדות. כי כיון שהיצר מתקרב לקראת איבודו מן העולם, בימות המשיח, הוא מנסה להתחזק במאמץ רב, כמו נר העומד לכבות. המלחמה קשה ועקובה מדם. ובשעת מלחמה הקשר האלוטי הוא החשוב ביותר, השונא משקיע את המאמץ הגדול ביותר לנתק את הקשר הטלפוני ולבלבל את השרדים האלוטיים.

מהו הקשר האלוטי, כביכול, בין עם ישראל לאביהם שבשמים, מהו הטלפון? "קודשא בריך הוא ישראל ואורייתא חד הוא" התורה מקשרת בין ישראל היודעים שאין להם להישען אלא על אבינו שבשמים.

לכן כאשר חזקיה ראה את עוצמת הסכנה בה שרוי היה אז עם ישראל, כאשר מסביב שורר יאוש, אובדן תקוה, ידע המלך כי נותר דבר אחד: הידוק הקשר הישיר האלוטי בין ישראל לבורא העולם. ולכן הכריז כי המנתק או מחבל בקשר זה - ידקר בחרב.

מי שבתוך בית המדרש ואינו עוסק בתורה, זה ענין של פיקוח נפש! יש לו דין של 'רודף' הללו היושבים בבתי קירקסאות אינם ממונים על הקשר האלוטי.

ישיבת בין הזמנים היא הנשק המוצלח ביותר בימים קשים אלו כאשר השונאים ממיקים אותנו מכל עבר. ואשר בן תורה ממלא את עצמו על גדותיו הוא משפיע ממילא על הסובבים אותו ומקדש שם שמים "ואהבת את ד' אלוך" - שיהא שם שמים מתאבה על ידך, הינו החייל הטוב ביותר להגן על אבא ואמא על האחים והאחיות ועל כל יושבי העיר הזאת. אמנן כן יהי רצון. (להגיד)

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (ד' טז) כשמדברים על נושא התפילה, לא שייך שלא להזכיר את הסיפור שסיפר ההייליגער בריסקער רב זצ"ל, ששמע אותו מה'בית הלוי', והוא מגיע עד רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל:

בזמנו של רבי חיים מוולוז'ין היה יהודי בשם רבי חיים זלאטעס, שהיה ידוע כי תפילותיו מתקבלות. התפילה שלו היתה תפילה! בעת שהתפלל, לא היה זו ממקומו, לא התנועע, ללא שום חיצוניות, רק פנימיות. הוא היה כל כך דבוק בה' עד שלא הרגיש כלום מכל הנעשה סביבו, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תפילה פ"ה ה"ד) "ולא עיניו למטה, כאילו מבט לארץ, ויהיה ליבו פנוי למעלה, כאילו הוא עומד בשמים... ועומד כעבד לפני רבו באימה ביראה ופחד".

רבי חיים היה עובד בבית חרושת שהיה בבעלותו של גוי. כל יום היתה הפסקת צהריים שנמשכה שעה, והפועלים היו יוצאים מבית החרושת, איש איש לענייניו. בית החרושת היה נותר ריק מאדם. יום אחד הולית רבי חיים להתפלל בשעה זו תפילת מנחה. בידעו כי לא אמור לבא לשם איש. הוא נעל את דלת בית החרושת מבפנים, ונעמד להתפלל.

דא עקא, בדיוק באותו יום צריך היה בעל הבית להיכנס, ובידעו כי רבי חיים נשאר בפנים, הוא דפק על הדלת הנועלה, וביקש ממנו שיפתח.

אין קול ואין עונה. הוא הגביר את עוצמת הדפיקות, ועדיין, ואין קול ואין עונה.

בדרך הדרוש

אני ד' אלקיך "אני ולא יהי לך דבירוב אחד נאמרו". קשה למה דוקא אלו שני דברים דבירוב אחד נאמרו. ולתריז הדמיושים הקשו למה אמר הקב"ה אני ד' אלקיך אשר הוצאתך מארץ מצרים ולא אמר אשר בראתך שהוא יותר חידוש וחי' משום דאיתא נבמרא נוח לו לאדם שלא נברא ממשנברא ופי' מהמרה"א מושווה דהם רמ"ח מצות עשה ושם"ה מלת"ר ועל מצות עשה עבר עליו אין לו שכר ואין לו עונש ואם עבר על ל"ת יש לו עונש והם מרובים על מצות עשה לכן נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, איתא בגמ' מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה

המה מרובים והשתא אתי שפיר אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתך מארץ מצרים וקשה למה לא אמר אשר בראתך וצ"ל דנח לו לאדם שלא נברא כדפי' מהרש"א דל"ת המה מרובים אבל קשה הלא מחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה וממילא הוי מ"ע מרובים מלא תעשה לוי"א לא יהי לך אלקים אחרים ממילא מוכח שאפילו על המחשבה של עבירה הקב"ה מצרפה למעשה ממילא הוי מלת"ר מרובים מעשה וק"ל. (מדרש יהונתן)

אעברה נא איתא במדרש וזה לשונו אמר הקב"ה למשה אם אעברה נא אתה מבקש אם כן בטל פלח נא וכי' עד כאן. ותמוה מה ענין יש לי לה. וכדי ליישב נקדים מה דאיתא במדרש ב' פירושים על הפסוק ויחן שם ישראל נגד ההר דכתב בלשון יחיד חד אמר דקאי על ישראל סבא שגם יעקב היה שם בשעת קבלת התורה, וחד אמר שכל ישראל היו שם בלב אחד כאיש אחד לכן נקרא בלשון יחיד עד כאן. והנה איתא גם כן במדרש דמשה היה מלמד סגנוניא על ישראל לאחר מעשה העגל וטעון אנכי ה' אלקיך כתיב בלשון יחיד לי ציות ולא להם. והנה ואת ניהא דוקא

אם נאמר כפירוש הראשון הנוכח לעיל על הפסוק ויחן שם ישראל. אבל אם נאמר כפירוש הב' הנוכח לעיל דכל ישראל היו נקראים או בלשון יחיד אם כן מליצית משה לאו מליצה היא דאנכי ה' אלקיך לכל ישראל נאמר. והנה איתא במדרש דבשעה שהיה משה מבקש לכנס לארץ ישראל אמר לו הקב"ה אברהם יצחק ועקב למה לא באו והשיב על כל אחד ואחד ועל מצות עשה עבר עליו אין לו שכר ואין לו עונש ואם עבר לעיל אבל א' אמרתי כפירוש הראשון דקאי על ישראל סבא אם כן גם יעקב היה בשעת קבלת התורה ואם כן התירוץ של משה לאו כלום הוא. והשתא אתי שפיר דברי המדרש הנוכח לעיל שהתחלנו בו. אם אעברה אתה מבקש יקשה מדוע לא בא יעקב. ואין לומר שהוא לא היה בשעת קבלת התורה. הא כפי הפירוש הראשון של יחן מוכח שגם יעקב היה שם. אלא על כרחך צריך לומר דסברת כפירוש הב' דקאי על כל ישראל דנקראים בלשון יחיד, אם כן בטל פלח נא דמליציתך לאו כלום הוא דאנכי ולא יהיה לך לכל ישראל אמרתי דהא נקראים בלשון יחיד:

(תוכנת התורה)

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל המאמינים

פרשת ואתחנן

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמונים

אמנם תפלותיו לא התקבלו בעבורו, אך בכל עת שיהודי נכסף להגיע לארץ הקדש ונגרמים בדרך קשיים ועוכבים, יכול הוא להתגבר עליהם ולעלות ארצה בכת תפלותיו של משה".

תולדות בעל ויחי יוסף מפפא"ח"ב עמ' 20

"אל תוסף דבר" - שלא אערת

"רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (גכז)

באר רבי הלל ליכטנשטיין מקולומיא:

מכאן שהקדים הקדוש ברוך הוא ובקש משה: "אל תוסף דבר אלי", ולא בשר לו מיד: "כי לא תעבר את הירדן הזה", נזכר לקבל משה על גדל מעלתו של משה, שאלו היה ממשיך לבקש היה נענה. ועל כן אמר לו הקדוש ברוך הוא: "רב לך" - פניו שחשיבותך רבה בעיני, "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", כדי שלא אצטרך להעטר לבקשתך.

לכך רמז אף הפסוק (ביוצרות לשחרית של שמחת תורה) במנותו בין שבחיו של משה: "טהור ענהו רב לך, אל תוסף דבר"; כי כאמור שבח הוא למשה שבקשו הקדוש ברוך הוא: "אל תוסף דבר" ולא דחה את בשותו.

אבנת רז"ל כ"ב ב' פ"ט יב

תפלה עושה מחצה

"עלה ראש הפסוק... וראה בעיניך" (גכז)

פרש רבי זלמן סורוצקין: ידוע הוא מאמר חכמינו (ויק"ר י ה): "תפלה עושה מחצה", ואף כאן נענתה תפלתו של משה לחצאיו; על שתיים בקש (פס"ה): "אעברה נא ואראה", ועל אחת נענה: "וראה בעיניך".

אזנים לתורה

שתי דרכים לאהבת ה'

"ואהבת את ה' אלקיך" (וה)

אמר הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א ראש ישיבת ק"ף החיים:

המעין בכתבי רבותינו ימצא כי מנו שתי דרכים שבאמצעותן ניתן להגיע לאהבת ה': הראשונה על ידי העסוק בתורה, כדברי רש"י בפסוק הסמוך, והשנייה על ידי התבוננות בגלגלות הבריאה, כפי שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (בא).

נראה כי לשתי דרכים אלו כוונת אנשי כנסת הגדולה, כשתקנו להקדים לסדר קריאת שמע, שבה אנו אומרים את פרשת 'ואהבת' את ברכות 'וצר המאורות' ו'אהבה רבה בשחרית, וברכות 'המעריב ערבים' ו'אהבת עולם' בערבית; משום שבברכות 'וצר המאורות' והמעריב ערבים' עוסקות בתאור גלגלות הבריאה, ואלו ברכות 'אהבה רבה' ו'אהבת עולם' עוסקות בשבח התורה הקדושה.

הדר יעקב ח"ג סי' מב

ש"עשו הינו ז'זכיר'.

לכך רמז משה רבנו עליו השלום בתפלתו: רבוננו של עולם, "אתה החלוט" זה מכבר, "להראות את עבדך את גדלך...". את שלוש עשרה מדות הרחמים שהן הסמל לגדלתה, "אשר", העבדה כי "מי א-ל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך..." מוכיחה שדי בהזבחתך כדי לזכות בישועה, ועל כן אני מזכירן בתפילתי ומבקש כי בזכותך תעתר לתפילתי ותאפשר לי להכנס לארץ.

זקוט הגר"ש

לאכל כדי לברך

"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" (גכה)

"וכי לאכל מפריה הוא צריך? או לשבע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כלן על ידי" (סוטה ד א).

הטור (או"ח רח) הביא בשם הסמ"ג, שיש שהוסיפו בברכת מעין שלוש את בקשת: "ונאכל מפריה ונשבע מטובה", אף תמה על כך על פי האמור: שהרי משה רבנו למדנו שלא ראי לחמד את הארץ כדי לאכל מפריה ולשבע מטובה, אלא כדי לקיים את המצוות התלויות בה.

לישובם של דברים כתב הבית יוסף (שם), כי את בקשת "ונאכל מפריה ונשבע מטובה" יש לקרא בנפרד עם בקשת: "ונברכה עליה בקדשה ובטוהרה", לאמור: מבקשים אנו לאכל ולשבע מפרותיה, כדי שבכך נזכה לברך לפנינו ולאחריהם.

אמן - חזיק האמונה

"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו"

(ד לה)

סופי התבות: "הוא האלקים אין" הנם 'אמן', ומסמיכותן לתבות: "אין עוד מלבדו" נזכר ללמד, כי בעניית אמן מקבל האדם על עצמו על מלכות שמים ומעיד בנפשו כי אין עוד מלבדו יתברך, כדברי הגמרא (שבת קט"ב): "מאי אמן?... א-ל מלך נאמן", ופרש רש"י שבאמירת 'אמן' מעיד האדם על בוראו כי הוא א-ל מלך נאמן.

יועבר יחזיק שבת קט"ב ב

להגיע לארץ בכת תפלותיו של משה

"ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי" (גכז)

בשנת תש"ט הפליג בעל ויחי יוסף מפפא, מניו יורק עיר מגוריו לבקור בארץ הקדש. בעמדו על ספון האניה שהובילה אותו לארץ פתח ואמר בהתרגשות לחסידים שסביבה: "תקט"ו תפלות התפלה משה רבנו עליו השלום שזכה להכנס לארץ ישראל ולא נענה. דעו לכם, אין תפלה החוזרת ורקנס!

'מי שברך' לרפואת החולה

"ואתחנן אל ה'" (גכג)

כתב רבנו אביגדור צרפתי מבעלי התוספות:

לא נאמר כאן 'והתחננתי', אלא 'ואתחנן', ללמד שמושה רבנו לא הסתפק בתפלתו על עצמו, אלא בקש מהרבים שיבקשו עליו רחמים. מכאן נזכר ללמד עד כמה גדול כח תפלת הרבים. ועל כן אם יש לאדם חליה, חולה בתוך ביתו, יאמר בריבים 'מי שברך' לרפואתו, וכך שיצטרפו הקהל לתפלתו בעניית אמן, תהפך תפלתו לתפלת רבים.

פרושים ופוסקים לרבנו אביגדור צרפתי פסק שיש

התפלה האחרונה בחיים

"ואתחנן אל ה' בעת שהוא לאמר" (גכג)

הגאון רבי מרדכי אלרייך מרבי קרשנוב דרש על פסוק זה:

"ואתחנן אל ה'" - בגשת האדם לעמד בתפלה לפני ה', דמה בנפשו כאלו תפלה זו היא התפלה האחרונה בחייו, ולא תהיה לו הזדמנות נוספת לומר מלבד "בעת ההוא".

כך העידו אף על הגאון רבי צבי הירש קניסטיילר רבה של הרמנשטט, כי לפני כל תפלה היה לוחש לעצמו בדחילו ורחימו: "צבי הירש, תן לך לנצל כראוי את התפלה האחרונה שנתורה לך להתפלל טרם יציאתך מן העולם...", והדבר היה מעוררו לתפלה בכונה בהתעוררות נפלאה.

אזבי שפתי צדיקים מלך ד עמ' טו: מפי ספרים וסופרים ראה, הערה לו

משה בקש על הקדמת הגאולה

"ואתחנן אל ה' בעת שהוא לאמר" (גכג)

בדרך דרוש אמר רבי מנחם מנדל שפירא רבה של זרנובירסק כי בפסוק זה בקש משה רבנו על הקדמת הגאולה העתידה:

"ואתחנן אל ה'" - כשיצאו בני ישראל לגלות, אנו האדם והחש להם את נבואת "בעת ההוא" שהבטחת להם על ידי נביאך "לאמר" (ענינה ג): "בעת ההוא אביא אתכם ובעת קצבי אתכם... בשובי את שבותכם לעיניכם אמר ה'".

מאזני צדק

'לעשות' פסדו הזה

"אשר מי א-ל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך" (גכד)

אמר הגאון רבי מרדכי בנעט אב"ד ניקלשבורג:

יש להניח כי בעת שהתפלל משה שזכה להכנס לארץ הקדושה, הזכיר את שלוש עשרה מדות הרחמים שזכה להן הבטחנו מפי הגבורה (ר"ה ז"ב): "כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני פסדו הזה ואני מוחל להם".

ונהי, היה מקום לזיק מלשון "עשו" כי שולתו של י"ג המדות תלויה בעשייתו בפעל, אף העבדה כי המדה הראשונה - א-ל איה נמתן לקיים על ידי בן תמותה, מכריחה אותנו לפרש

ברכות השחר בקול < בכונה > בחברותא

בשבת פרשת ואתחנן י"ג לחדש מנחם אב יחול דהולוא של רבן של ישראל רבנו מרדכי בנעט זצוק"ל, על אודותיו העיד בנו רבי יעקב:

"בכל בקר היה הוא מקפיד לשמע מכל אחד ואחד מבני ביתו את ברכות השחר כדי לענות אמן עליהן, ואחרי כן היה נעמד לומר בפניהם בעצמו את ברכות השחר בקול נעים ובכונה."

תולדות רבי מרדכי בנעט עמ' 16

תענה אמונים

ברכת אהבה רבה (ד)

לזכות בתורה נצרכים לרחמים ללא גבול

בברכת אהבה רבה מוצאים אנו לשונות בקשה ותחנון אשר דגומתן אין בנמצא בשום ברכה: "אהבה רבה אהבתנו... חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו, אבינו מלכנו... ושוב: "אבינו האב הרחמן, המרחם רחם עלינו..."

על אף צרף מצרכי הגוף איננו מבקשים בלשון כה מפיצרה ומתחננת, רק על התורה הקדושה. זאת משום שפני שכבר התבאר במאמר הקודם, התורה היא סוד קיים החיים: "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג יח). היא זו שמפכה יורד שפע לעולם, ורק בזכותה העולם מתקיים. כנאמר (ירמיה לג ה): "אם לא בריתי יומם וילילה חקות שמים וארץ לא שמת". ומצא שאין לה בקשה לעולם להשתנות בצרכיה על זכותה, כי היא כל האדם. ומכאן מובן מדוע שופכים אנו את לבנו כדי לזכות בה (רא"י סלמון מתקוב, הקדמה לנתיבות הקדש).

כה חשובה היא תפלה זו, עד שהעיד על עצמו, מרן היחזן איש וצ"ל, כי יותר ממה שהתנגע בעינו בסוגיות החמורות בש"ס, התנגע הוא בתפלה לפני ה' שיאיר את עינו במאור תורתו. רבים מאלו שהתפללו במחצתו העידו כי כל גופו היה רועד באמירת ברכת אהבה רבה (מעשה איש ח"א עמ קטא; ח"ה עמ טו).

הלכה למעשה כתב הוא באגרותיו (ח"ג ס"א קמא): "והנה אמרו - מיזם שחבר בית המדרש על השערים נגעלו, חוץ משערי דמעות; אם יזכה האדם להרגיש את הרע והנמאס בהעדר ידעתה העולה, עד שיפסל לבבו בכדי לפני המקום ברוך הוא, הנה ידע האדם כי כבר זכה הרבה ואשר חלקו, וכבר מבטח הוא שתפלתו נשמעת".

רחמי אב על בנו

בברכה זו מעוררים אנו במיוחד את רחמי ה' באמירת: "אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו". את הסבה לכך נוכל להבין על פי דברי הפעל שם טוב:

כמה מיני רחמים קיימים בעולם הזה, והנעלה מביניהם הוא רחמנות האב על בנו. שהרי אפילו אם יש לבן כל צרכו, ורק חסר לו איזה צורך קטן ביותר, דואג אביו למלא את חסרונו, וזאת משום שרחמי האב הם תמידיים ואינם פוסקים לרגע.

אף רחמי אבינו אב הרחמן אינם פוסקים לרגע מעלינו, עמו ישראל, אולם כפרט מתגברים הם בעת עסקנו בתורה. וזאת משום שכפי שבין אב לבנו, כאשר הבן קורא לאביו בתארו מתגברים רחמיו ביותר, כך כשאנו הוגים בתורת ה', שכל קלה היא שמוחית של הקדוש ברוך הוא (והר פשת אח"י דף ע"א, מ' ע"א) מיעוררם אנו בכך רחמים גדולים מלפני אבינו שבשמים (בעל שם טוב) והתחנן אותנו כב).

המרחם אף כאשר איננו ראוים לרחמי

את הסבה שאנו כופלים לתאר את הקדוש ברוך הוא בתאר: 'הרחמן המרחם' בארו המפרשים (עיני תפלה, איש ישראל, ע"פ שפתי חיים - דבת חיים):

אף מי שהוא רחמן מצד עצם מהותו, יתקשה עד מאד להוציא את רחמיו אל הפעל כאשר קמת סבה המונעת זאת מפניו. כדגמת אב המבקש לרחם על בנו ולסייע בידו, אף הבן אינו פוסק מלהכעיסו.

הקדוש ברוך הוא, לעמת זאת, מלבד שהוא תמיד 'הרחמן' מצד אהבתו לעמו, מוסיף הוא להיות 'המרחם' אף כאשר אנו מצדנו חוטאים כלפיו וכביכול מונעים מרחמיו לצאת אל הפעל. כפי שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ר"ה י"ב ע"פ ר"ש" שם), שפתי המדות הראשונות מ"ג מדות הרחמים ה' ה", משמנתן: "אני מרחם קדם שיחטא, ואני מרחם אחר שיחטא, אם ישוב".

באר נוסף לכפילות לשון זו כתב המשגיח הנוהג רבי אביגדור מילר זצ"ל (אור עולם ח"ד עמ' 226):

בתאר 'המרחם' אנו מביעים את הכרתנו בכך שהבורא יתברך הוא נקדח המוצא של כל רגשות הרחמים והחמלה המביאים עלי אדמות. כאשר האדם מתחמץ על בנה, או הרב על תלמידו, הרי הם בקביעת מלצר המונע להעיד מינו של בעל הבית. על הנהגה מן הטובה שהשיפע עליו חברו ברחמיו, הודות לחברו על כך, אולם בד בבד לזכר בלבו כי מקור הטובה הוא הבורא יתברך, וכפתגם שאמרו רבותינו (ב"מ צ"ב ב): "המרא למריה, טיבותא לשינתיה!" - הינו שיה' לבעליו, האם יש להחזיק טובה רק למוזג שהשקחה ממנו?

לידיעה זו ישנה חשיבות רבה, באשר לא פעם מפתח האדם תלות במיטיבו, וכאשר חדל הלה להיטיב לו נופל הוא לדכדוך. אפן, עליו לדעת כי אף כאשר היטיב לו חברו, הנה הוא רק שליח של בעל הטובה האמתית - הוא הבורא יתברך, ועל פן תמיד יכול הוא לפנות למקור ולבקשו שישיפע עליו באופן ישיר, וכפי שאמרו דוד המלך עליו השלום בתהלים (כו י): "כי אבי ואמי עזבוני - וה' יאספני".

מעשה אמונים

תפלה שהובילה למחילה

ליותר מקף לא היה הוא זקוק. הוא נפרד מרבו, ובו ביום פתח במסע הפושטם קדחניו אחר ישראל מאיר. אלא שהמשימה שאמורה היתה להיות קלה ופשוטה, התבררה בקשה עד מאד לבצוע.

מסתבר כי ישראל מאיר עבר לאחר נשואיו להתגורר לצד חמיו באחת מארצות הגולה, ושם משפחתו הנפוץ הקשה על שלום ההתחלות אחר עקבותיו. כשהצליח לבסוף להשיג בשלפון, הוא לא הסכים להחליף עמו ולו מלה אחת. מה שהעצים את דכדוכו של שלום לאין ערו.

מקביל למאמציו הרבה שלום לבקש בתפלותיו לפני ה' שינתו בלבו של ישראל מאיר להעביר על מדותיו ולאפשר לו לתמוך את אשר עות.

קדשים רבים חלפו מאז. בבקרו של יום ל"ג בעומר מצא שלום את עצמו מטפס במעלה הר מירון, יחד עם המוני עמק בית ישראל, בואנה קברו של רשב"י הקדוש. בכך בקש לקרע שערי שמים בתפלות לישועה, לסליחה ולמחילה. סביבו התהלכו אבות וננים, מה שלא תרם לשפור מצב רוחו השפוף.

כשהגיע סוף סוף לעולו הכביש האחרון שלפני הצינו נתקלו עיניו של שלום ביהודי בעל חזות אמריקאית שעמד בצד הדרך עם ילדיו. ששהו בפניו של האיש היה קצר לו, אך הוא לא הגליח להיכר מהיכו.

שלום נעץ בו מבט ארך באיש, מה שגרם לאיש לזוע באי-נוחות, ובד בבד לחשף את זהותו. הצליעה הבולטת הזכירה לשלום נשפחות. לא יאמר, כמעט ונקרא בקול, אלא שמדי הבין כי ההתלהבות, במקרה זה, עלולה להיאלץ לו.

הוא המתין אפוא בפנה נסתר, וכשהגיעה שעת הכשר פנה בחשך לאותו אדם ותהה: "האם שמך ישראל מאיר?"

במקום תשובה קבל שלום משיכת כתף אדישה. בנגוד אליו, ישראל מאיר זכה אותו מיד וסרב להחליף עמו מלה.

וזו נפרץ סכר דמעותיו. שלום מצא עצמו פורץ בכבי מר שלא בכה מאז זמן רב. בכי שנגזר אליו צער, כאב והרטה פנה, "האם אינך מרחם עלי? הלווא בידך המפתח להפוך את חיי מחיים של סבל לחיי אשר. אנא סלח לי ומהל לי על אשר עייתו וקטאתי בלדותי. הייתי משלם עתה כל שבגרותי כדי להשיב את הגלגל לאחור. מתחרט אני בכל לבי, אנא מקוף סלח לי".

ישראל מאיר השפיל את מבטו, הוא לא יכול היה לעמד בפני בכיו של האיש המבגד שלפניו, אולם מאידך הפגיעה עדין צרבה בבלבו והוא התקשה עד מאד למחל. ולפתע עלה בו רעיון.

הוא פנה לשלום וזקמו לו: "האמת היא ששקשה לי מאד לסלח לך. לא שכחתי ולו ליום אחד את פגיעתך הקשה שאף בקשי הצלחתי לשלם את חיי אחריה, בסיעתא דשמיא ובזכותם של הורי היקרים שלא מוענו מפני שום דפול שיכול היה להעלותני על דרך המלך.

ובכל זאת, גם אמה סבלת מספיק. אני חש שבקשת הסליחה שלך אינה נאמרת מן השפה ולחוץ. הבה נגש אפוא אל הצינו הקדוש: אני באקש בעבורי, שיעמך, ואמה תבקש בעבורי, שאצליח למחל לך בלב שלם".

ההצעה מצאה חן בעיני שלום. הם נפרדו כשדק של תקנה בעיניהם, ופנו להדחק בין קהל ההמונים הנוזשים את מבואות הצינו הקדוש, תוך שהם מסמכים ביניהם לשוב ולהפגש בשנית בעוד קשעה.

בדקות שפורח שהצליחו לשהות בחדר הצינו שפכו השנים תפלה איש על רעהו, וכששבו ונפגשו דומים היו לשני ידיים קרובים. התפלה שנשא מעמק לבו לטובת האיש שאלי חש טינה במשך שנים רבות כל כך, המסה את לבו של ישראל מאיר, וקרמה לו למחל בלב שלם.

הם נפרדו כידידים ותקיים. שלום הבטיח לדחך לידידו כששבתא השיגעה, וזו אכן לא חתרה לבוד. פחות משנה לאחר אותו מעשה זכה שלום לחבק בידיו בן למחל טוב. שמו נקרא, אף לא, שמעון, על שם מי שזכותו עמדה להשיבו שלום ולמשך שיעמך...

מרה' יצא הדבר עמ' 814

shay עיניו

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו.

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יג אב תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 6:58 תל-אביב: 7:13 חיפה: 7:06 מוצאי שבת: ירושלים: 8:12 תל-אביב: 8:14 חיפה: 8:15 ר"ת: 8:49

פרשת ואתחנן תפלה על הזולת

להתפלל ולבקש רחמים על הזקוקים לישועה! נלמד מהפסוק: "ואתחנן אל ה'... לאמר" (פרק ג-כג)

ואמרו חז"ל (במד"ר) מהו לאמר? אמר רבי עזריה לאמר לדורות שיהיו מתפללין בשעת הצרה שהרי משה אעפ"י שנאמר לו, לא תעבור את הירדן הזה התחיל מתחנן. ובמדרש תנחומא מובא: לימד משה את באי עולם שלא יאמר אדם הואיל וחולי שלי מסוכן ועשה דייתיקי וחילק כל אשר לו, לא יאמר הואיל שעשה דייתיקי לא יתפלל עוד, אלא יתפלל, שאין הקב"ה פוסל תפלת כל בריה וכו'.

לכאורה יש לתמוה על עצם זה שתתכן מציאות כזו של תפלה בקשה ותחינה להש"ת שחוזרים ונשנים עוד ועוד. ולא רק שאין זה חסרון כלפי שמיא מה שמטריח ומפציר בכיכול נגד רצונו יתברך, אלא אדרבה, למדים אנו שזו מעלה גדולה ויש בכח זה להשפיע ולשנות, כביכול, מגזירת הש"ת, כפי שמצינו כאן שאחרי בקשות כמנין "ואתחנן" אמר הקב"ה למשה "אל תוסף דבר אלי"... שאם היה מוסיף היה נכנס לארץ. וכך גם הורו לנו חז"ל (ברכות לב) וכן מצינו אצל האבות הקדושים שהרבו והפצירו בתפלה ומכח זה נשעו. וכן מצינו הרבה בכל הדורות ויקצר המקום לפרטם. וצ"ע.

וכעין זה כבר הקשה המבי"ט (בספרו בית אלוקים שער התפלה פ"ב) בלשון זו: "בלתי הגון ונאה לשאול שאלה אחת כמה פעמים, כי לפני מלך בשר ודם, אם ישאלו ממנו דבר אחד פעמיים או שלוש יחרה אפו על השואל, כי אם היה רוצה המלך להשלים לו שאלתו בפעם הראשונה או השניה היה משלים חפצו. וא"כ ההפצר הוא דבר מיותר ומזיק לשאלה, ואנחנו מתפללים בכל יום ערב ובוקר וצהרים" וכו'. עכ"ל.

זאת ועוד: הרי הקב"ה טוב ומטיב ויודע כל מה שחסר לנו ונותן לנו כל מה שאנו צריכים וכל מה שטוב לנו, וכמו שמברך כל אדם "שעשה לי כל צרכי". וא"כ, מן התימה הוא שאנו צריכים לפרט לו בתפלותינו כל מה שחסר לנו ולבקש על זה כאילו ח"ו אינו יודע, והרי הוא יודע טוב מאיתנו מה טוב וראוי לנו ומה לא, ואינו כמלך בשר ודם שצריכים לגלות לו מה חסרנו!

ומה עוד שפעמים, הבקשה עצמה אינה ראויה. פעמים שמבקש אדם דבר שלא טוב עבורו ואינו יודע, ופעמים לא מבקש אדם דבר שהוא חיוני עבורו שהיה צריך לבקשו, ואינו מודע לכך, ועם זאת הקב"ה נותן לאדם כל מה שמגיעו, ומונע ממנו מה שלא ראוי לו, וא"כ לשם מה נצרכת בקשתנו?

ויתרה מזו: היאך אפשר בכח התפלה לשנות ממה שגזר הקב"ה. וכפי שכתב רבינו בחיי זצ"ל ובפני עה"ת- (עקב) "כי כח התפלה גדול אפילו לשנות הטבע, ולהנצל מן הסכנה ולבטל הנגזר" הרי רק אצל בשר ודם שייך שישנה דעתו ויחזור בו, אך מה שייך זה אצל הקב"ה שהכל גלוי וידוע לפניו?

התשובה לכל השאלות הללו היא אחת, ופשוטה בתכלית: כל התפלות הרבות ופירוט הבקשות לא נועדו אלא בשבילנו. שעיי"כ נחזיר להכרתנו יותר ויותר כי בלי רחמי וחסדי הש"ת עלינו, איננו יכולים להשיג מכוחינו מאומה. ובוודאי הקב"ה לא צריך לא את הריבוי וההפצרה ולא את הפירוט כדי לתת. אך ככל שמשליך אדם יתנו ותלותו רק בהקב"ה, כך הוא זכאי לקבל. והריבוי וההפצרה בתפלה הם רק סימן לתלות הזו.

נמצא שריבוי ההפצרה, הוא גדר ושיעור עד כמה תלותו בה'. ומראה בזה כי אין מבלעדי ה' מי שיכול לעזור ולתת לו ולכן לא פוסק מלהפציר. וכך גם כשמרבה לפרט בקשותיו, מראה שכל דבר קטן כגדול הכל מאת ה' ולא יוכל לקבל דבר ממישהו זולתו. וכשעולה לדרגה נשגבה כזו, נעשה כאדם אחר לגמרי שלא עליו נגזרה הגזירה, ומיושבות כל הקושיות.

"אשפוך לפניו שיחי"...

סיפר רבי יהושע הלוי: יום אחד נתליתי אל הרב מפוניבז' - הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, כאשר יצא לתל אביב, לסדר ענינים כספים של ישיבתו. המצב בקופה היה רע והוא לא ידע מאין יעזר ולהיכן יפנה.

כאשר הגענו לתל אביב, ביקש לעצור סמוך לבית הכנסת הגדול ונכנס יחידי לאולם שהיה ריק מאדם. כאן נעמד בפניה והסב פניו אל הקיר, וקרא פרקי תהלים מתוך כבי ודמעות שליש, ככתוב "אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד".

הוא התפלל בנעימה של הפצרות, ותחנונים שהמיסה את הלב, התפלה נמשכה כרבע שעה בערך. ראו עליו שמשים נפשו בכפו. אח"כ יצא לפועל בפנים מאוששות ומשמשים הצליחו את דרכו באופן פלאי. **הרב מפוניבז'**

הפציר והרבה בתפלה...

פעם אירע שאחד מתלמידין של הצדיק רבי סלמאן מוצפי זצ"ל, שהיה ממונה על צרכי ציבור ואחראי על אירגון השעורים, חלה אנושות, והרופאים לא מצאו מזור לחוליו.

ערך רבי סלמאן לימוד מיוחד לרפואתו במשך כל הלילה. בחצות פתח את שערי ההיכל, ובמשך שעות ארוכות התפלל וייחד יחודים והרבה בבקשות עד עלות השחר. באותו שבוע קם החולה ממיטתו לפליאת הכל. **עולמו של צדיק**

עלון "איש לרעהו" השבוע - פרשת ואתחנן מוקדש
האשה החשובה והצדקנית
מרת חיה פריימן ע"ה בת הרה"ח ר' יהושע מרדכי זצ"ל
שיום היאהרעייט חל ביום יד' מנחם אב
ת . נ . צ . ב . ה .

עלון "איש לרעהו" השבוע - פרשת ואתחנן מוקדש
לעילוי נשמת הרב החסיד
רבי דוב בער בן ר' אברהם אליעזרוב זצ"ל
שיום היאהרעייט חל ביום יח' מנחם אב
ת . נ . צ . ב . ה .

מצוה המורה זו של כיבוד אב ואם, נלמדת מהפסוק: "כבד את אביך ואת אמך כאשר ציוך ה' אלוקיך למען יאריכון ימיך ולמען יטב לך" (פרק ה-טז)!

ואמרו חז"ל: כיבוד אב ואם הוא אחד מן הדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, דכתיב ביה למען יאריכון ימיך ולמען יטב לך (קידושין מ.).

בדברות השניות שבפרשתנו נאמר "כבד את אביך ואת אמך כאשר ציוך ה' אלוקיך"... וטעון ביאור: מה פשר ההוספה הזו "כאשר ציוך ה' אלוקיך" שלא נאמרה בדיברות הראשונות שבפרשת יתרו! ישנם מספר תרוצים על כך ונביא אחדים מהם:

(א) המלבי"ם מבאר: אחרי שהובטח מתן שכר על מצוה זו, בא הכתוב להזהירנו שנעשה המצוה מפני שכך "ציוך ה' אלוקיך" ולא על מנת לקבל שכר.

(ב) באופן אחר יש לומר, שבא הכתוב ללמדנו בזה, שלא נקיים המצוה מצד הגיון השכל ורגש המוסר, כפי שמצוי אצל שאר אומות העולם [וכפי שמסופר בגמרא על כיבוד אב של דמא בן נתניה], אלא נקיים המצוה רק מפני ש"כך ציוך ה' אלוקיך".

הבדל גדול ישנו בין אם מקיימים המצוה מצד השכל והרגש, או מצד ציווי ה'. בדיוק כמו ההבדל שישנו בין "גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה"... ולכן אין פלא מה שמצינו אישים באומות העולם שהחזיקו והטיבו במצוה של כיבוד אב ואם יותר מאשר ישראל. משום שלא היה להם את הקושי הנוסף והמיוחד הזה של השטן המערים קשיים על זה שמצווה.

(ג) עוד יש לתרץ, לפי מה שקיימא לן לדינא, שאסור לבן לשמוע לאביו כאשר מצווהו לעבור על דברי תורה, ח"ו. וטעם הדבר משום ש"כולכם חייבים בכבודי" כדרשת חז"ל בגמרא (יבמות ה:). וזה מה שלימדנו הכתוב שקיום מצוות "כבד את אביך" הוא רק בתנאי שאינו סותר את ה"כאשר ציוך ה' אלוקיך".

(ד) בדרך נוספת נוכל לבאר את פשר התוספת "כאשר ציוך ה' אלוקיך" עפ"י מה שנסתפק **במנחת חינוך** (מצוה לג) האם מצוות "כיבוד אב" היא מצוה שבין אדם למקום או מצוה שבין אדם לחברו, והנפקא מינה: שאם היא מצוה שבין אדם לחברו, הלא אין יום כיפור מכפר עד שיפייסנו. [וישנן ראיות לכאן ולכאן].

מעתה, אם נימא ש"כיבוד אב" היא מצוה שבין אדם למקום, שכשם שציווהו הקב"ה להניח תפילין כן ציווהו לכבד אביו ואמו, מובן תוספת הכתוב "כאשר ציוך ה' אלוקיך", ללמדנו שיש לראות את מצוות כיבוד אב ואם כשאר המצוות שבין אדם למקום.

(ה) באופן נוסף יש להבין את התוספת "כאשר ציוך ה' אלוקיך". דהנה אמרו חז"ל (מגילה טז:) על יעקב אבינו שנענש על ביטול כיבוד אב ואם שביטל כ"ב שנה. והקשה על כך **החיד"א** זצ"ל (בספרו **כסא דוד**): הרי קיימא לן דאב שמחל על כבודו, כבודו מחול, ויצחק אבינו מן הסתם מחל ליעקב על מה שלא שמשו כ"ב שנה וכבודו מחול!

ותירץ החיד"א עפ"י מש"כ **רבי יהודה החסיד** ז"ל (בספר **חסידיים** - תקע"ד) דאף שאב שמחל על כבודו, כבודו מחול, מכל מקום נענש בידי שמים. וכל כך למה? משום שכאשר חטא לאביו, חטא בזה גם לה' שציוה לכבד את אביו, וממילא על החלק הזה שבינו להשי"ת אינו יכול למחול.

זהו שהדגיש הכתוב "כאשר ציוך ה' אלוקיך". כלומר: עליך לכבד את אביך כמו שצויתי ואין מועיל בזה מחילת האב.

"לא יכולתי לסתור דברי אבא"...

פעם ישב כ"ק האדמו"ר מגור - רבי אברהם מרדכי זצ"ל (בנו של בעל חידושי הרי"ם) בשיעור של אביו. התקשו התלמידים להבין דבריו העמוקים. פנה **בעל החידושי הרי"ם** אל בנו בשאלה: "גם אתה אינך מבין"? עשה בנו תנועה בכתפיו כמסכים להנחתו של אביו.

ואולם כאשר יצא אביו מן החדר, הסביר בנו לתלמידים את חידושי אביו בטוב טעם ודעת. שמע אביו מבחוץ את דבריו, וישאלהו בפליאה, מדוע לא השיב לו בחיוב כאשר שאלו אם הבין?

התנצל רבי אברהם מרדכי ואמר: "אם אבא היה שואל, אם אני מבין, הייתי מאשר את הדבר. אבל עכשיו ששאל אם גם אני לא מבין, לא יכולתי לסתור את דברי אבא ולומר להיפך..."

ראש גולת אריאל

"גזרתי על עצמי תענית"...

פעם הבחינו ידידיו של הצדיק **רבי רפאל ברוך טולידנו** זצ"ל שישב עמם בסעודת מצוה, כי אינו טועם מאומה. שאלוהו: מדוע אינך אוכל והלא סעודת מצוה היא?"

השיב להם רבי ברוך: "שרוי אני היום בתענית! לאחר שהפצירו בו לגלות להם סיבת התענית, סיפר להם את העובדה שאירעה עמו:

"אתמול שהיתי עם אבא בבית הדין. והנה לפתע אחד מבעלי הדין שאבי פסק לחובתו, החל מתוכח עמו בחרי אף כדי להוכיח את צידקתו. בלהט הויכוח השתמש הלה במילים בוטות ופגע בכבודו של אבא.

"לא יכולתי לחשות ולראות בבזיונו של אבא, ולכן הוכחתי את הלה על פיו. ואולם אבי לא הסכים עם תוכחתי והצטער מאוד על שהעלבתי אותו. לאחר שעזבתי את בית הדין, גזרתי על עצמי תענית כדי לכפר על הצער הרב שגרמתי לאבא".

ביקוד החמה

"כאשר ציוך"...

המעשה שלפנינו פורסם בגרסאות שונות. נביא אותו כאן בנוסה האותנטיי שנדפס בספר **"בית אמי"** כפי שסיפרה בתו של הגאון **רבי חיים קנייבסקי שליט"א**:

"יום אחד פנתה דודתי הרבנית ברזם לסבא **הגר"י קנייבסקי** - **הסטייפלען** זצ"ל ואמרה לו: "חיים סובל מכאבים חזקים בגבו". מיד לבש סבא את מעילו, חבש כובעו, ומיהר לביתנו.

"הוא שאל את אבא (רבי חיים) מה שלומו, ואבא ענה שהוא מרגיש טוב. אך סבא חשב שאבא אומר כך כדי לא לצערו ולכן ביקש מאמא שתחמם לו שמן זית, והחל לעסות את גבו של אבא בשמן חם. אחר כך הורה לאבא לשכב במיטתו במשך הבורק ושלא ילך לכולל (מכבוד אביו הוא אף לא שאל למה ומדוע?).

"כשחזר סבא לביתו, שאלה אותו דודתי לאן הלך והוא סיפר לה. היא נבהלה מאוד - הרי כוונתה היתה לחתנה **רבי חיים קלופט** ולא לאבא... סבא צחק ומיהר שוב לביתנו, שם מצא את אבא שוכב במטה וגמרא בידו... סבא שיחרר אותו מה"מאסר" במיטה, ואבא יצא לכולל.

"סבא עצמו סיפר מעשה זה כשחיוך נסוך על פיו, והוסיף לציין כי כל אותו זמן שכב אבא במיטה בדיוק באותה תנוחה כפי שהורה לו, ללא תזוזה!

הוזהרנו שלא לפגוע בכבודם של תלמידי חכמים !

נלמד מהפסוק: "את ה' אלוקיך תירא" (פרק ו-יג)

ואמרו חז"ל: שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתני שבתורה, כיוון שהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא" פירש... עד שבא רבי עקיבא ולימד: "את ה' אלוקיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב: ב"ק מא. קידושין נז.). וכתב בעל הטורים: "תירא" בגימטריה "תלמידי חכמים". ואמרו חז"ל (סנהדרין צט:): מיהו אפיקורס: זה המבזה תלמיד חכם. והמבזה תלמיד חכם הריהו מבזה דבר ה' ואין לו חלק לעולם הבא. וכן אמרו חז"ל (שבת קיט:): לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים.

ביזוי תלמידי חכמים מתחיל בכך שלא מעריכים מספיק את סגולות התורה. וממילא לא מחשיבים את יקרת מעלתם של אלו שגדשו עצמם בחכמת התורה. והמצב הולך ומתדרדר עד שהריקים והפוחזים מבטלים כליל את מעלתם היחודית כעפרא דארעא. ואמנם ההתחלה היא ביזוי תלמידי חכמים, אך ההמשך, בביזוי גדולי התורה, זקני הדור עיני העידה, עד שהשכינה השורה עליהם אינה חשובה כנגדם, ודעתם אינה נחשבת ח"ו ומכאן הדרך קצרה לפעור פיהם בדברי גידוף ונאצה רח"ל כקללת הנביא ישעיהו: "יריהבו נער בזקן והנקלה בנכבד".

מצב נורא זה, טומן בחובו סכנת חורבן רוחני וגשמי כאחד. וכפי שמשפרים חז"ל (בגמרא גיטין נו.) על התקופה ההיא שאספסינוס קיסר, עשה מצור על ירושלים שלוש שנים על מנת לכבוש אותה, והיו בה שלושה עשירים גדולים, נקדימון בן גוריון, ובן כלבא שבוע, ובן ציצית הכסת, אשר היה באפשרות עושרם הרב לפרנס את כל תושבי ירושלים שנים רבות, עיי"ש.

אלא שלדאבון הלב היו בין תושבי העיר "הנהו בריוני" [ריקים ופוחזים] שחשקה נפשם להתעמת ולהלחם עם הרומאים. אמרו גדולי ישראל לאותם בריונים, נצא ונעשה שלום עם הרומאים. כי כך סברו בדעת התורה שלהם ובעיניהם הצופיות למרחוק, שצריך לנהוג עם הרומאים בדרכי שלום ולא בדרך המלחמה (כי לא יוכלו לנצחם). אך הבריונים שתכונתם "לשוש עלי קרב" ביטלו דעתם של גדולי ישראל ולא אבו לשמוע להם. וכדי לכפות את רצונם הבריוני על כל תושבי העיר ולאצם לצאת למלחמה, שרפו את כל אוצרות החיטים והשעורים ואז החל הרעב בעיר.

כשראה רבן יוחנן בן זכאי את מעשי ההרס של הבריונים, ניסה להציל לכל הפחות הצלה מועטת את מה שאפשר להציל, ובא בדברים עם בן אחותו, אבא סיקרא, שהיה ראש הבריונים, שיסייע בידו לצאת מן העיר בהתבא ולהדבר עם אספסינוס, עיי"ש כל המעשה. עכ"פ רואים מה גודל החורבן שיכולים להמיט על כל עם ישראל אותם בריונים שאינם נשמעים לדעת תורה של זקני העדה.

ועתה נשאלת השאלה: במה ינוחמו לומדי התורה ובמה יתחזקו כל החרדים לדבר ה' בזמננו ובמקומותינו, כאשר רואים במוחש כיצד כבוד גדולי ישראל נרמס ומושפל ע"י "הנהו בריוני" (שנאת ע"ה לת"ח) ושהצביון הרוחני בסכנה מתמדת מפני השפעתם של המכשירים הטמאים והעיתונות הפסולה שאסרום גדולי התורה, ושעדיין חודרים פה ושם למחננו?!

אין לנו אלא להתחזק ולהתנחם עפ"י מה שסיפרו לנו חז"ל (בגמרא מכות כד:): פעם אחת היו עולין (רבי עקיבא, וחבריו התנאים) לירושלים, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדש הקדשים. התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו "ויהזר הקרב יומת" ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להם: לכך אני מצחק. דכתיב ואעידה לי עדים וכו' עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה (=ציון שדה תחרש") הייתי מתירא שלא נתקיים נבואתו של זכריה (=עוד ישבו זקנים וזקינות ברחובות ירושלים"). עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. אמרו לו: עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו?!

לאור זאת, אף לומדי התורה יש להם להתנחם ולומר: אם רואים אנו במוחש, יותר מאי-פעם, כיצד מתקיימים עתה הסימנים שמסרו לנו חז"ל לתקופת "עקבתא דמשיחא" [=חוצפא יסגא, יראי חטא ימאסו, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים וכו']. ורואים כיצד "שועלים קטנים" מחבלים כרמים ופוגעים בקדש הקדשים, כפי שצפו חז"ל, בידוע, שהנה עת גאולתינו באה, ומשיח צידקנו עומד לפתחינו ותיכף ומיד יגאלנו אכ"ר.

הוי זהיר בגחלתן...

המחיש הגראי"ל שטיינמן שליט"א חומרת הפגיעה בכבוד תלמידי חכמים במעשה הבא: בתחילת עידן הדפוס הודפסו כרכי הש"ס בדפוס סלאוויטא. תקופה קצרה לאחר מכן הודפס ש"ס וילנא המוכר לנו, וזאת למורת רוחם של בעלי דפוס סלאוויטא, שחששו שבעקבות כך תקופח פרנסתם. אמנם, לפני הדפסת ש"ס וילנא התקבלו מכתבי הסכמה להדפסתו מכמה מגדולי ישראל, ובהם הגאון **רבי עקיבא איגר** זצ"ל.

המדפיסים הראשונים, אף שהיו צדיקים ויראי שמים גדולים, התקשו לקבל את הדברים. במר ליבם הם טענו כי הגאון **רבי שלמה איגר** (בנו של רע"א) קיבל, כביכול, שוחד כספי ממדפיסי וילנא, כדי שישפיע על אביו להתיר את ההדפסה המחודשת.

רבי עקיבא איגר הקפיד על דברי הדיבה, והתבטא כי הוא כבוד התורה של הדור. ואכן משמים תבעו את עלבונו.

לא ארכו הימים, ומשומד אחד מעובדי דפוס סלאוויטא החליט לשים קץ לחייו ותלה את עצמו בשטח בית הדפוס. הדבר הוביל מיד לעלילה מרושעת כאילו בעלי הדפוס הם שהרגוהו. משפטם הובא לפני שופטי המלך, והללו גזרו את דינם לעבור בין שתי שורות חיילים ולקבל מהם מכות עזות.

מובן שבעת ביצוע גזר הדין ניסו הנידונים לרוץ במהירות, כדי לספוג כמה שפחות מכות, אך כאן ניכר גודל יראת השמים שלהם: כיפתו של אחד מהם נפלה בעת ההכאה והוא התעכב להרימה, אף שבשל כך קיבל יותר מכות.

"**זה נורא**" - סיים הגראי"ל - כמה צער ויסורים מתגלגלים לאדם מחמת מילים שהוציא מפיו נגד תלמיד חכם.

רבי אהרן לייב

"לתקן הפגיעה בכבוד התורה"...

סיפר הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל על ההקפות בשמחת תורה, בנוכחות אביו הגאון **רבי יהושע לייב דיסקין** זצ"ל, שנערכו בכל עוז עד כלות הכוחות. הוא סיפר על הכבוד אשר ניתן ללומדי התורה ביום שמחתה של תורה, "עד כי העשירים בכל כבוד עושרם, הרגישו בנפשם כי אלו הלומדים, שמעמדם הכלכלי בשפל, מעמדם הרוחני עליון הוא על כל ובכבודם יתימרו הכל, עד כי גם העשירים יכפפו ראשם לפניהם, יתנום ללכת ראשונה בהקפות ויושיבו בראש הקרואים בשמחת החג".

והנה פעם אחת אחרי שנסתיימו ההקפות בשעה מאוחרת ובתשות כח מוחלטת, קרא לפתע הגרי"ל דיסקין לגבאי ולחש לו מלים ספורות. מיד חזקף הגבאי והכריז: "בפקודת רבינו, מתחילים את ההקפות מחדש!"

הקהל הנדהם נשמע לפקודה בלא הרור! שליח הציבור ניגש לעמוד ופתח ב"אתה הראת לדעת" והקהל אחריו... ושוב כבתחילה: הכרזת הכיבודים, מחרוזות השירים, מעגלי הרוקדים. קרוב לחצות הליל, מותשים עד כלות, פנו הכל לקדש ולסעוד...

איש לא העז לשאול על מה כל החרדה הזאת? רק בנו רבי יצחק ירוחם אזר עוז ובהיותו ביחידות שאל: אבא, תורה היא וללמוד אני צריך, במה נפסלו ההקפות הראשונות?!

"**תלמיד** חכם פלוני לא קיבל את ההקפה הראויה לו" - השיב הגרי"ל דיסקין קצרות. והיה כדאי לחזור על כל ההקפדות מחדש, כדי לתקן את הפגיעה בכבוד התורה...
השרף מבריסק

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

עסקה עם אבא שבשמים

להכין את שיעוריו ולפתע מצא את עצמו מדבר עם ריבונו של עולם:

אתה ידעת שאני לא רוצה לשחוט. צריך בשביל זה הרבה יראת-שמים, ולי – זה עושה סיוטים. מצד שני, הם הרי צריכים זקוקים לשחוט. מצד שלישי הסכינים שלי כבר כהות, אני אתקשה לשחוט עבורם כאלו כמויות. אז בוא נעשה עסקה אבא שבשמים! אם אתה שולח לי סכין שחיטה – אשחט. ואם לאו – לאו. אבל שהסכין יבוא אלי, לא שאצטרך לנסוע עבורו למומחים בתל אביב – –

"מצד ההכנסה בהחלט השתלם לי לעשות שחיטה לחגים, אך כאמור אני כבר התנתקתי מהנושא ולכן אמרתי שרק אם יהיה סימן מיוחד מהשמים אסכים לשחוט. אחרי ש"הודעתי" לריבונו של עולם על ההחלטה שלי הייתי רגוע ומסופק. ידעתי שמי אני ומה אני שישלחו לי סכינים משמים – ולפיכך משמעות הדבר שהחלטה שלי להפסיק לשחוט עומדת בתוקפה..."

* * *

כל זה התרחש בערך בתשע בבוקר.

חולפות שעותיים ומנוע טרקטור מרעיש בקרבת בית הכנסת. בפתח נראות פניו החביבות של השמש מספסופה ר' רפאל דוויק ז"ל שהפעם נסער: "איפה אתה? אני מחפש אותך בנרות כבר שעותיים!"

-אני פה! מה קרה?

אל תשאל!

-אני לא שואל.

הגיעה לפה משפחה משוויץ. ישבו אצלי. השאירו סכין-שחיטה חדש ושאלו אותי הרב פה צריך את זה? אני לא יודע – הרב מתעסק עם שחיתות!!

"חשתי צמרמורת בכל הגוף. השערות עמדו לי. אך עדיין חשבתני אולי הכל טעות. שאלתי: איזה סכין שחיטה – של עופות?"

באמת כבוד הרב אני לא מבין בזה – הגיב השמש ומיד רץ להביא את הסכין.

סכין שחיטה של כבשים כמובן!

"ואיזו מתכת? מיוחדת! מעולה! סכין יותר יקרה מהסכינים המצוינות".

כבר באותו יום זכו תושבי דלתון בשחיטה מהודרת בסכין שנשלח אליהם משמים.

"ובאותה שחיטה ראיתי כזו סייעתא דשמיא – לעילא ולעילא!"

ללמדך: כשהקדוש ברוך הוא רוצה שתסייע ליהודי – לא תוכל לחמוק מכך!...

'דלתון' היהודית בצפון הארץ, היא 'א-דלאתה' הערבית, היא 'דלתון' היהודית הקדומה עוד מימי חז"ל. לפני כ-65 שנה התיישבו בכפר הנטוש יהודים תמימים, עולי 'טריפולי' לוב. כל משפחה זכתה בדונם קרקע בצמוד לבית, וארבעה דונם נוספים במרחק.

העולים הצפון אפריקאים הורישו לבניהם את מסורותיהם ומנהגיהם, שכלל – איך לא – שחיטה לקראת החגים. אם במשך השנה אפשר להסתפק ברכישה של בשר משחיטה ממוסדת, אין זה אומר שהדבר אפשרי לכבוד החג. במיוחד כאשר מדובר בשחיטת כבש טרי טרי...

הרה"ג רבי משה בוזגלו שליט"א, כיהן שם כרב לפני 22 שנה ואחד מתפקידיו היה לשחוט. "זה היה תפקיד טבעי של רב מקומי, והשחיטה לא יועדה רק למושב אלא גם לסובב. גם מצפת הגיעו קצבים שביקשו לשחוט. למרות שהייתי בקי במלאכה, תמיד רציתי לברוח מהתפקיד הכל-כך אחראי הזה".

* * *

יהי היום והציעו לו לפעול כרב ב'ספסופה' – מושב שאף הוא ממוקם במועצה האזורית 'מרום הגליל'. אבל כאן כבר היה ברור מראש שהוא לא יידרש לשחוט!...

בסוף חודש אב, לקראת שנת הלימודים החדשה, הוא עקר מדלתון לספסופה – ואם תרצו ל'כפר חושן' משמו הרשמי. "שמחתי שסיימתי עם תקופת השחיטה בחיי, ושהיא מאחורי לחלוטין".

ראש השנה מתקרב... "מה יהיה השנה עם ראש כבש?" מסתודדים ומתלבטים המושבניקים של דלתון. הרב בוזגלו הלך – ושחט אחר אין בשטח. הם מאוד מקפידים על ראש כבש, וצריך לראות מה לעשות. מתקשרים להרב בוזגלו אך הוא מסרב לחזור לשחוט. "למעשה הסכינים שלי כבר היו קהות. אמנם, יכולתי למעשה לשחוט עשרה כבשים ביום עם עבודה רבה של השחזה, אך כאמור לא חפצתי בכך. וודאי שלא עלה על דעתי להשקיע 1,500 ₪ ברכישת סכין שחיטה חדש (זה המחיר של שחיטת דקה, סכין לבקר עולה כ-4000 ₪)!"

אבל מושבניקים כמו מושבניקים לא חושבים לוותר על המנהג. הם התקשרו שוב ושוב להרב בוזגלו עד שהוא סגר את הטלפון והפסיק לענות. אבל בעצם, אין בעיה. אם הרב בוזגלו לא בא אל דלתון – דלתון תבוא אליו!...

המרחק מדלתון לספסופה, דרך גוש חלב, הוא בסך הכל 5 ק"מ. אז בוקר אחד הגיעו המושבניקים לספסופה, דפקו בדלת, ולא הניחו לנפש: מה עזבת אותנו? למה ברחת? נסעת למנוחות ועזבתנו לאנחות. אנחנו בלי שוחט!

הכאב הכנה והתמים נגע לליבו: "תנו לי לחשוב – תתקשרו בערב". לולי תורתך שעשועי... הרב בוזגלו ברח לבית הכנסת, התיישב

עלון "איש לרעהו" השבוע – פרשת ואתחנן מוקדש

ר' דוד ליפמן [דובצ'ה] בן ר' יצחק ברוך ז"ל לזכר בונים ז"ל

ממקימי השיעור למשכימי קום בכותל המערבי מאז שיחודרו

שיום היאהרצייט חל ביום טו באב

ת . נ . צ . ב . ה .

תודה למשתתפים הרבים במבצע החיבורים השלישי

לאחר סיום המיזון יקבלו הזוכים הודעה אישית ויזמנו לקבל את הפרס באירוע חלוקת פרסים חגיגי ומפתיע (50% מהפרסים בהתאם לאיכות החיבור ו-50% מהפרסים בהגרלה בין כלל השולחים)

אשריכם שזכיתם ליטול חלק ביזמה מבורכת זו !

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 216 | שנה ד' | פרשת ואתחנן | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

עדיין חביבים לפני ה'

"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" (ואתחנן ו. ד)

בשיחה למען הארגון "לב לאחים" בשידור ישיר לחו"ל אמר רבנו בתו"ד: והנה אחד מהדברים שצריך לחזק וזה מהדברים הכי חשובים, מה שידוע שהיה תמיד בכלל ישראל שהכי חשוב!

זה הענין של קריאת שמע "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". מה כתוב כאן? כתוב כאן שקבלת "מלכות שמים" צריך כל יהודי כל יום לקבל על עצמו כמה פעמים ביום! זה מהדברים הכי חשובים שבכלל ישראל.

כי בן אדם, כל זמן שהוא לא מקבל על עצמו מלכות שמים, חסר בכל ה"ידישקייט" שלו, ולכן שמע ישראל היה תמיד הדבר הכי חשוב! ויש הרבה אנשים שהם כ"כ רחוקים, שהם לא יודעים בכלל שיש מלכות שמים בעולם, ודבר זה מנסים להשריש בלב ילדי ישראל ואצל המבוגרים דבר ראשון "לקבל על עצמם מלכות שמים".

ונזכיר דבר אחד, מה שמוזכר דבר נורא! בספר אבודרהם [בענינים של קריאת שמע] וז"ל: כתב ר' אליעזר מגרמיזא (הוא בעל הרוקח, שידוע שהיה בעל רוח"ק והיה לו גילוי אליהו שלמד עמו, והי' אדם גדול מאד, אחד מבעלי התוספות).

מפני מה נתן לישראל לייחד שמו של הקב"ה בלשון שמיעה - "שמע ישראל" (מה פתאום אמר הקב"ה שיאמרו בלשון שמיעה? "שמע ישראל". הרי שמע ישראל, זוהי לא כפי הכונה הנכונה שהרי לא מתכוונים שישמעו, רק שיקבלו ויבינו, ולא רק שמיעה, דוכי שמיעה לחוד זה מה שחשוב כאן?) ולא נתן בלשון הסכת ישראל או בלשון האזנה שכך פירושו של שמע, הבינו או השכילו שה' אלקינו ה' אחד. (ומפרש הטעם) משלו משל למה הדבר דומה, למלך שזמן כל עבדיו לסעודה, הושבים בקתדראות של זהב (כמין כסאות של זהב) והעלה להם כל מעדני עולם על גבי שלחנות של זהב, והכין לעצמו שלחן אחד קטן של זהב, כמו שסדר לעבדיו (אותו הדבר כמו שעשה לעבדים) והעלה עליו מאותם המעדנים שהכין לעבדיו. (הכל בדיוק כמו שעשה לעבדיו). אמר המלך, במה יהא ניכר שאני מלך? (האיך יכירו שאני אחרת מכולם, שאני המלך) לך הבא לי שני כוסות של "מרגליות" שיש לי בבית גנזי. ושים אותם על שלחני, ובהם יכירו כל הנכנסים שאני מלך. (דבזה יראו שיש משהו אחרת מכולם. ובהו יהא ניכר שהוא המלך). הלך העבד להביא שני הכוסות, וכשהוציא הכוס הראשון מן התיבה, נפל מכסה התיבה ונשבר! נתרשלו ידיו של עבד. (שלא היה יודע מה לעשות). אמר המלך, ולמה העבד מעכב? (למה הוא מחכה) אמרו לו, אדוננו המלך, נשבר כוס אחד שבידיו. אמר להם, יבוא בכוס השלם ואשתמש בו, ויכירוני שאני מלך (אם אין שתיים, לכל הפחות שיהיה אחד ובכך יכירו שהוא המלך) והמלך זה הקב"ה, והעבדים אלו ישראל, שזמנם לסעודה בהר סיני, ביום מתן תורה, (זוהי הסעודה, מה שנתן את התורה זוהי סעודה!) והשרה שכינתו עליהם, והם אמרו (שמות כ"ה, ז') "נעשה ונשמע" (אלו הם ב' הכוסות, כוס אחד זה נעשה, וכוס אחד זה נשמע) חטאו בעגל ואמרו (שם ל"ב, כ"ג) קום עשה לנו אלהים, ואבדו זכות של נעשה (ע"י שעשו את העגל).

אמר הקב"ה, במה שנשאר בידם, והוא זכות של "נשמע", (שזה נשאר עדיין, הנשמע!) בו יהיו מיחדים את שמי בכל יום, ותעמוד להם זכות לדורות. לפיכך נתן להם יחוד שמו הגדול בלשון שמיעה, עכ"ד.

אומר כאן הרוקח, דבר נורא! דבשעה שמזכירים "שמע" הקב"ה שמח מפני שנזכר שכלל ישראל עדיין טוב. יש לכלל ישראל עדיין מעלה, כוס אחד עוד נשאר - ה"נשמע".

אמנם ה"נעשה" התקלקל ונשבר, אבל הקב"ה הרי כ"כ אוהב את כלל ישראל, ואפי' אם רק מזכירים משהו מהאהבה שהקב"ה אוהב את כלל ישראל, יש כזו שמחה לפניו, ומבקש לכל הפחות שיזכירו תיבת "שמע" שבוה מרמזים על הענין הזה שנשאר ה"נשמע".

זה מה שצריך לטעת ולהשריש בלב של ישראל, לידע כי אנחנו עדיין חביבים אצל הקב"ה. ובה שמכניסים את כלל ישראל להאהבה לדעת האיך הקב"ה אוהב אותנו, זה הרי מרומם אותנו והקב"ה שמח במה שאנחנו מתייחדים עמו וזוהי ההנאה הכי גדולה כשרואה שכלל ישראל מתקרבים ומתדבקים אליו, ומזכירים תיבת נשמע, שזה מזכיר את "הגעגועים" שהיו בשעת מתן תורה.

והנה בודאי כולנו יודעים שתורה זה "געוואלדיג" [זה הדבר הכי גדול] ואין שום דבר כ"כ גדול כמו תורה. אבל בכל זאת, כמו שהזכרנו קודם, מה שרואים יותר בחז"ל, עד כמה שמחשיבים את הענין של תורה, שזה יוצא מגדר הרגיל ואי אפשר לתאר בכלל! זה צריך להביא שיראו להכניס יותר ויותר אנשים "ביתר התלהבות", כדי שידעו להחשיב את התורה.

עניני לא תחמוד

"ולא תחמד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו שורו וחמרו וכל אשר לרעך" (ואתחנן ה. יח) ויתכן שבא לאפוקי עניני כבוד וכדו' שאין עוברים בלא תחמוד.

ויל"ע החומד ב' חפצים האם עובר בב' לאיים? ועוד יל"ע החומד קופסה ובה כמה מיני פירות וכדו' האם הכל כאחד או כמנין הדברים שבתוכה? החומד חפץ ששייך לכמה אנשים מסתבר שעובר ב' לאוין.

כנגד עישון הסיגריות

ונשמרתם מאוד לנפשותיכם.

דברים שאמר רבנו לת"ח א' כדי שיפסיק לעשן. הטענה הראשונה היא "למה אתה הולך לקנות סיגריות" ומה שלוקח מאחרים הרי זה רק יחידים, אבל כשאתה קונה, אתה מעשן בכמויות, כי כשיש בכיס כבר מעשנים... [וכמו שמספרים שבפולין הי' חוק שאסור לקנות י"ש בבוקר כדי שלא ישתכרו לפני שמתחילים לעבוד, ואם תטען מה יועיל עכשיו החוק, הרי הוא יכול לקנות אחר הצהריים וישאיר לבוקר, התירוץ הוא שאין כזה דבר כי אם יש אצלו י"ש, אין חשש שישאיר עד הבוקר... בלילה כבר לא יהי' זכר מזה], וכך גם כאן אם יש בכיס בסוף אין זכר מזה...

אני לא זוכר בכל משך חיי שעישנתי סיגריא, ובכל זאת אני לא יותר בריא מאחרים, ואני לא פחות עצבני מאחרים... יש לכם טעות, יש לי יצר הרע כמוכם, ואולי עוד יותר... ב"ה כל אחד הקב"ה נתן לו סייעתא דשמיא.

אם אתה רגיל לעשן עשרים סיגריות ליום, תעשן עשר, ואחרי כמה שבועות שתרגל לעשן, תרד לחמש, ומחמש יהי' שתיים, ושתיים כבר לא יזיק לך. ולהפסיק באופן חד פעמי יותר קשה. העיקר הוא שיש דברים שהאדם שולט עליהם ויש דברים שקשה לו לשלוט, ובהו הרי האדם שולט על עצמו!

המציאיות היא וכך השכל מחייב שזה מזיק לבריאות, כיון שנעשה לו כתם על הריאות, ובשנים קודמות זה באמת לא הי' מזיק כי אנשים היו יותר בריאים, והכל הי' יותר קל, וכך יש הרבה דברים שנשתנה בגלל המציאות,

תפסיקו לעשן!!

ה' יעזור שבזכות זה תלמדו יותר טוב, ותקיימו את המצות יותר טוב, וממילא תחיו יותר טוב, ותוכלו לחתן את הילדים יותר טוב, הכל יהי' בסדר.

ולא צריך לחשוב שזה כבר אבוד, והגוף כבר ניזוק, כי אם תפסיק, אחרי זמן קצר תרגיש יותר טוב, וכשמפסיקים לעשן מסתמא במשך זמן קצר הגוף מתנקח.

תקח את עצמך בידים! ולאט לאט, בהתחלה יהי' קשה אך לאט לאט יהי' יותר ויותר קל, עד שתפסיקו לגמרי.

מקום ברכת האורה

מובא בשם הגרי"ז זצ"ל שצריך לברך ברכת האורה מיד לאחר אל יחסרנו ולענות אמן לאחר ברכת האורה, ולא לענות אמן אחר אל יחסרנו ודייק זה ממש"כ ברמב"ם הל' ברכות (פ"ב ה"ז) "ברכה רביעית צריך להוסיף בה ג' מלכויות וכשמברך האורה אצל בעל הבית מוסיף בה ברכה לבעל הבית כיצד אומר יהי רצון שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה ובעולם לעולם הבא" וכו'. הרי שזה חלק מברכה רביעית וכע"ז כתב גם באבן האזול (על הרמב"ם שם) עיי"ש.

ויל"ע דהרמב"ם ממש"ך: ויש לו רשות להוסיף בברכת בעל הבית ולהאריך בה, וקשה לומר דזמן עניית אמן היא תלוי כפי כמה שיוסיף בברכת בעל הבית, ועוד יל"ע דהרמב"ם בסדר התפילות לא מזכיר בברכת המזון את ברכת האורה, ואם זה נ"מ בדין ברכה רביעית למה הרמב"ם לא הביא שם בנוסח הברכה הרביעית את ברכת האורה.

והנה מדאמרינן בברכות (מו, א) דאורח מברך כדי שיברך לבעל הבית, משמע כהרמב"ם שזה המשך לברכה רביעית, דאל"כ אע"פ שאינו מברך ברהמ"ז הוא יכול ברכת האורה, אמנם באבודרהם נראה דאין זה שייך לברכה אלא זה כמו הרחמן עיי"ש. (מלא פי תהלתך עינינו בתפילה)

ספק אם בירך ברהמ"ז

בשו"ת רעק"א ח"א סימן ו'. מביא במי שנסתפק אם בירך ברהמ"ז והדין דמברך מספק, אם יכול להוציא לאחר שהוא מסופק ג"כ בזה מדין ס"ס, ספק שמא המברך כתה הוא לא בירך עדיין, ואת"ל בירך שמא השומע ממנו ג"כ כבר בירך עכ"ה.

יל"ע אם ספיקו הוא דלכתחילה יעשה כן או לענין דיעבה, ואולי אף לכתחילה יש סברא דעדיף שאחד יכנס לספק ברכה לבטלה ולא שניהם יברכו ויכנסו לספק ברכה לבטלה.

ובעצם הדבר דפשיטא להגרע"א וכן מבורר מהאחרונים שהביא בהמשך דבריו, דס"ס מהני לפטור ממצוה יל"ע בזה דמה שמצינו להקל בספק ספיקא הוא להתיר ספק איסור, אבל מנא לן דס"ס מהני שיפטור מלקיים מצוה מספק.

ויש להוסיף דהנה למשל בספיקא דרבנן כשיש לאחד ספק אם קרא פרשה שני' של קריאת שמע הואיל והוא ספק דרבנן אינו צריך לקרות מספק, אך מ"מ אם כלפי שמיא גליא שלא קרא פרשה שני', הרי לא יקבל שכר, כיון שלמעשה לא קרא. וא"כ בספיקא דאורייתא דמחוייב לחזור ולברך, מנ"ל דכשיש ס"ס פטורו כיון שיכול להיות שיפסיד את המצוה אם באמת לא יצא עדיין, שזה יכול להיות פטור מעונש אבל לא נעשה בזה עדיין קיום מצוה.

הערה אחרי ברכת המזון

כמה מופלא הדבר לראות כמעט כל שבת אחר ברכת המזון רבינו מעיר איזה הערה, שכן דרכו של רבינו כל דבר שאומר ברכה או זמירות חשוב על הדברים בעיון. ונדפסו זמירות שבת קודש אילת השחר עם ביאורים והערות על ברכת המזון.

ברכת המזון מתוך ברכון

(כסלו תשע"ה) אברכים שואלים רוצים לעשות דבר חיזוק לזכות חבריהם שיפקד בזש"ק, אמר רבינו שמרן הרב שך זצ"ל היה אומר לברך ברכת המזון מתוך ברכון.

ורבנו שליט"א מקפיד מאוד בזה לומר ברכת המזון מתוך ברכון או סידור [ומחזיקו בידי ולא מניחו על השולחן מחשש תולעי ספרים]

נוסח הרחמן

שמעתי מרבינו שאומר בהרחמן הוא יברך וכו', את יוצאי חלצי וזיווגם, דהא הזורים שבאו למשפחה לא כלולים בזרע. (כ' צדיק כתמר יפרח) [א"ה מרן הגרמ"ק מאד נהנה מכך]

בונה ירושלים

בברכת ירושלים בברהמ"ז אומר בונה ירושלים אמן משמיט תיבת ברחמיו ואומר בנשימה אחת תיבת

אמן כנוסחת הגר"א.

בדרך כלל לא אמר בשבת הרחמן והי' מסיים הברכה אל יחסרנו ובשנים אחרונות לפעמים אומר עד הסוף וסיפר מהגרי"ז שנהג כד' הגר"א לא לומר הרחמן בשבת עד שפעם שהה באכסניא וחמותו ששהתה שם תמחה היתכן שאינו אומר הרחמן ומאז החל לומר אף בשבת.

ונראה לכאורה שכך מנהג רבינו כשאחר עמו שעוקב אחריו אומר עד הסוף.

אכל מזונות או פירות מזו המינים ונתחייב בברכה מעין ג' ואכל פרי או שתי משקין שברכתך בורא נפשות איזה מהן יברך ראשון?

המ"ב בסי' ר"ב סי"א בביה"ל ד"ה ברכה אחת הביא בשם הפמ"ג דיברך המעין ג' קודם דהיא חשובה.

ויל"ע בזה דהנה המג"א בסי' קס"ה סק"ג כתב בשם המהרש"ל בתשובה סי' צ"ז דמי שאכל ונתחייב בברכה אחרונה והטיל מים ונתחייב באשר יצר, מברך תחלה אשר יצר דהיא תדירה ותדיר קודם והביאו המ"ב בסי' ז' סק"ב, והגרעק"א שם בסי' ז' ס"א נסתפק אם הטיל מים קודם ברהמ"ז מה קודם האם אשר יצר קודם תדיר עדיף, או ברהמ"ז שהוא דאורייתא קודמת דאפשר דאורייתא לגבי דרבנן היא כמו מקודש, ותליא באיבעיא דהש"ס בזבחים "תדיר ומקודש מה עדיף" ופסק הרמב"ם דיכול להתקיים מה שירצה וישא"ר בצ"ע לדינא, ועי' בצל"ח בברכות ריש פרק אלו דברים דף ג' ע"ב שכתב דמצוה דאורייתא כנגד תדיר הוא בגדר תדיר ומקודש, ועי' בשא"ג סי' כ"ב שחולק וס"ל שאין דין קדימה של דאורייתא לגבי דרבנן, שדרבנן לגבי דאורייתא הוא כמו מידי דרשות ואפשר להקדים עשיית מידי דרשות לפני קיום מצוה דאורייתא. ולהלכה יברך קודם אשר יצר, חדא דאפילו אי ברהמ"ז חשיבא מקודש מ"מ הוא בעיא דלא איפשיטא אי בתדיר ומקודש יקדים למקודש ופסק הרמב"ם דאיזה מהם שירצה יקדים, שנית דיש צד באחרונים שצריך להקדים אשר יצר מדין תדיר.

ולכאורה ה"נ הרי בר"נ תדירה יותר ממעין ג' וא"כ אולי יקדים בר"נ קודם תדיר עדיף ובפרט למאי דקיל"ל לעיקר דינא דברכה מעין ג' דרבנן וגריעא מברהמ"ז וכן שמעתי להלכה מהגרא"ל שטיינמן שליט"א דאיזה מהם שירצה יקדים כדמוכח ברעק"א ועי"ש מש"כ לדון בזה הגר"ב זצ"ל. (שיעורי שלמי תודה עניני ברכות עמ' ג"ז)

טעה וברך בפה"א על פה"ע ולפניו פה"א

מעשה באחד שהיו לפניו כמה מינים דפרי העץ וכמה מינים דפרי האדמה וחפץ לאכול לכולם, ונטל פרי העץ ודעתו היה לברך עליו בפה"ע ולפטור את כל פה"ע, ואח"כ לברך בפה"א ואיתקיל מילוליא וברך על פה"ע בפה"א.

והנה לכאורה כיון דקיל"ל דאם בירך על פה"ע בפה"א יצא א"כ ה"נ נפטרו כל פה"ע בברכה דפה"א כיון שהוא היה מכוון בברכה זו לפטור את פה"ע. אלא דלענין פרי האדמה לכאורה צ"ע אי נמי נפטרו בהך ברכה דפה"א כיון שהיו לפניו ודעתו לאכלן וזה ברכה הראויה להם, או דאחר דהוא כיון בברכה זו לפטור לפה"ע בלחוד ואח"כ לברך על פה"א ולא רצה להוציא בברכה זו לפה"א, א"כ י"ל דיברך תו על פה"א בפה"א.

והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר דלכאורה כן נראה דיברך שנית על פה"א בפה"א.

ואפשר שזה תלוי בספק שהביא רעק"א בסי' ר"ו ס"ה בשם התבואת שור יור"ד סו"ס י"ט במי שלפניו כמה מינים של פרי העץ וברך בפה"ע לפטור הכל ועל מין אחד טעה וחשב שהוא פה"א וכיון שאח"כ יברך עליו בפה"א ואחר שברך בפה"ע נודע לו שגם זה פה"ע האם חוזר ומברך עליו דשמת כיון דסו"ס בירך בפה"ע שזוהו ברכתו הראויה א"כ חייל ג"כ על זה, ולא דמי לנמלך כיון שהיה בדעתו לאכול ולא נתחדש לו כלום וא"כ ה"נ כיון שברך בפיו בפה"א שזוהו הברכה הראויה לפה"א והיה בדעתו לאכול חייל הברכה גם על פה"א.

אמנם בשם הגרא"ל שטיינמן שליט"א שמעתי לחלק דהתם בירך סתמא ודעתו שהברכה תועיל עד כמה שהיא יכולה להועיל אלא דטעה וסבר שעל פרי זה אין מועיל הברכה ולקושטא מועלת גם ע"ז, אבל הכא שידוע שיש ב' מינים שאין ברכותיהן שוות ודעתו היתה לברך על פה"ע ולא על פה"א אלא שאיתקיל מילוליא בזה כיון שכונתו היתה רק לפה"ע ולא לפה"א אין הברכה עולה ע"ז וצריך לחזור ולברך. (שיעורי שלמי תודה עניני ברכות עמ' י"א)

בדין יין פוטר כל מיני משקין מברכה ראשונה ואחרונה

אם שתה רביעית יין ורביעית משאר משקין, ברכת מעין ג' של היין פוטרת מבורא נפשות, והסתפק השעה"צ סי' ר"ח סק"ע בשתה רוב רביעית יין איך יעשה לענין ברכה אחרונה דמשקין דהרי יש דעות דסברי שאפילו על רוב רביעית צריך לברך מעין שלש ולשיטות אלו הרי אינו יכול לברך ב"נ על המשקין, אלא שלמעשה המנהג מספק לברך מעין ג' רק על רביעית יין, אבל עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וא"כ וכי מפני שאין אנו יודעין לברר ההלכה יחוייב עי"ז לברך ב"נ וצ"ע.

ובספר עמק ברכה הלכות ברכת הנהנין אות ה' הקשה על השעה"צ דהרי ברכת היין דמעין ג' דפוטרת שאר משקין אין פירושו דכשתה יין אינו חייב בבורא נפשות על המשקין, אלא פירושו דהברכה מעין ג' של היין פוטרת את החיוב ב"נ כי הטפל נפטר בברכת העיקר, וא"כ היכא שבפועל, אינו מברך ברכה אחרונה על היין כגון ברוב רביעית שאינו מברך מטעם ספק ממילא שוב חייב בב"נ על המשקין דאין מה שיפטורנו, ולדבריו ה"ה אם אינו יכול לברך מעין ג' משום איזה אונס שהיא כגון שאינו יודע הברכה ואין לו מי שילמדנו ה"נ יברך ב"נ על המשקין אפילו ששתה רביעית יין דס"ס אינו נפטר בברכה אחרת.

ושמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א ליישב סברת השעה"צ, דהנה מי שאכל פירות או שתה משקין בתוך הסעודה דקיל"ל שהפירות נטפלים לסעודה ויוצא בברהמ"ז על הכל, בזה ודאי דאף אם אינו יכול לברך ברהמ"ז משום איזה סיבה שהיא לא יברך ב"נ על הפירות משום שאילת הפירות נטפלים לגוף הסעודה ואין להם כלל חיוב עצמי של ברכה אחרונה דב"נ כ"א חיוב ברכה דסעודה דהוא ברהמ"ז, וא"כ ה"נ ס"ל לשעה"צ דהא דשאר משקין נטפלים ליין אין פירושו שרק החיוב ברכה של זה נטפלת לזה, אלא דשתיית המשקין טפלים לשתיית היין והוא כסעודה על היין ואין למשקין חיוב עצמי של ברכה כלל אלא כל עיקר חיוב ברכה אחרונה דידהו זהו מעין ג' ולא ב"נ, וא"כ לשיטות הפוסקים דעל רוב רביעית מחויב במעין ג' ה"נ דאינו יכול לברך על המשקין ב"נ אע"פ שבפועל מספק לא יברך מעין ג' וכמש"כ השעה"צ. (שיעורי שלמי תודה עניני ברכות עמ' י"ב)

והגה"צ רבי זאב איידלמן זצ"ל אמר דלפ"ז לכאורה אם שתה מים מתחילה ואח"כ שתה יין, ככה"ג ברכה אחרונה דיין לא נפטור כיון דאין שתיית המים טפלה ליין, ומסתמית הפוסקים נראה דבכל גווי פוטרת ומשמע שהברכה רק פוטרת ואינו דין בעצם השתייה דנטפלת. (שם עמ' מח)

התחיל לברך ברכה אחרונה

שאלה: מי שאכל באמצע סעודתו פרי, ושכח והתחיל לברך ברכה אחרונה, במקום שברכת המזון יפטרנו, מה עליו לעשות האם יגמור ברכתו או שיאמר ברוך שם וכו'?

תשובה: ע"פ המבואר לעיל בקטע הקודם דהם נטפלים לברכה, דהוא גדר דברכה לבטלה וא"כ יצטרך לומר ברוך שם.

אלא דיש להבין לכא' דיסיים הברכה כיון דכבר אמר שם ומלכות ואח"כ יאמר ברוך שם, אלא דיש לדון אם ברוך שם מהני רק בשוגג או אף במזיד ואם נימא דבמזיד לא מהני ברוך שם, א"ש דאם ימשך הברכה כבר הוי מזיד ולא יועיל אמירת ברוך שם. (כ' צדיק כתמר יפרח)

ישיבת נחלת דן

הוקמה בקיץ תשע"ו ע"י ישיבת בית מדרש עליון שבראשות הגאון רבי ירחמיאל אונגריר שר שליט"א. רבנו שלח את ברכתו למעמד הפתיחה ע"י הגרמ"ב זילברברג שליט"א וכך אמר:

"הקמת ישיבה יש שבזה משום להגדיל תורה והאדירה, ואמרו חז"ל בסנהדרין שזכה עמרי למלכות מפני שהוסיף כרך בא"י ואפי' שא"א לדעת מי האנשים שיבאו לשמה. ודאי שהמוסיף כרך של תורה באר"י שזכו גדולי".

והוסיף שהמקיים ישיבה אפי' אם יצא משם רק ת"ח אחד כמה גדול דבר זה, ובפרט שמקווים שיצאו הרבה ת"ח זה שמחה גדולה מאוד. וכל אלו ששותפים לזה א"א לשער את שכם.

ישיבת נחלת שלמה

ישיבת "נחלת שלמה" בקרית הרצוג בבני ברק בראשות הרה"ג ר' אברהם ארלנגר שליט"א נוסדה בשנת תשנ"ו בעידודו ובהכוונתו של מרן ראש הישיבה שליט"א.

ראשיתה של הישיבה החלה בתקופה בה היו בני ישיבות רבים שבקשו ישיבה שתהווה עבורם מקום שלבו חפץ בו. ישיבה שתבין ללבם של אלו שנמצאים בישיבות אך דווקא ההמוניות והכלליות גרמה להם לחוש כי הם היו יכולים יותר, לו הייתה להם ישיבה שתלווה אותם ותצעיד אותם מעלה מעלה. אז היה זה רעיון חדשני. אך מאז קמו עשרות ישיבות בסגנון דומה שמטרתם לקבל את הבחורים מהמקום בו פחות הצליחו ולמנף אותם. ישיבת "נחלת שלמה" זכתה לברכתו של מרן ראש הישיבה שתמיד התעניין במצבה, דאג לרוחניותם של הבחורים ואף הביא לסיוע רב בכלכלת הישיבה ובבניית הבניין החדש ההולך ונבנה. [אגב כשבקשו ראש הישיבה להשתתף במעמד הנחת אבן הפינה אמר מרן כי אין צורך, כי זה מביא לעין הרע]

בעינו הפקוחה ובהבנה עצומה לבני הישיבות בדור הזה. יעץ לרבני הישיבה בחכמתו כי רבה, בעניינים הנוגעים נפשם. כמה הזהיר וכיוון את ראש הישיבה להימנע ככל האפשר מלהוציא בחור מהישיבה. ישנם בחורים אשר כלו כל הקיצים והוחלט להוציא אותם מהישיבה, ומרן ביקש לנסות עוד פעם אחת וכיום הם אברכים ובעלי משפחות לתפארת. באחת הפעמים כשראש הישיבה ניסה וניסה והרים ידיו ביאוש, אמר לנו מרן: "אם אביו היה עשיר היית עושה עוד ניסיון? והניסיון הזה הוסיף לעולם התורה אב למשפחה מפוארת של בני תורה. רבים הם ההנחות שקבלו ממרן והכל מתוך אחריות מאוזנת בין טובת הבחור לטובת הישיבה.

במרצת השנים זכתה הישיבה להעמיד כ-400 משפחות של בני תורה שהודות לפעילות הצוות ומסירותם הקימו בתים לתפארת ואף שומרים קשר עם רבני הישיבה עד היום, הן בשיעורים קבועים לבוגרי הישיבה בערי הארץ והן בקשר של התייעצויות וכדו".

במהלך השנים זכינו פעמים לביקורו של מרן רבנו שליט"א, כשהראשון שבהם היה בסיום מסכת של אחד הבחורים כשמרן ראה צורך גדול לחזקו. מאות בתים ואלפי ילדיהם חבים את חייהם למרן שיסוד הישיבה וקיומה היו בנפשו. ודאגתו לכלל הבחורים מהווה עוגן הצלה עבורם ועבור כלל עולם התורה.

ישיבת נתיב התורה

הישיבה הוקמה עבור בחורים שהתקשו בלימודם בשנת תשנ"ד ע"י הרה"ג פנחס אלימלך רונס זצ"ל והרה"ג ר' משה בלוי שליט"א. וכיום היא בראשות בנו הרה"ג ר' משה רונס שליט"א.

בס"ד ח' סיון תשנ"ה. בני ברק יצ"ו. הנה כשנה שנוסדה כאן ישיבה בשם "נתיב התורה" הישיבה נועדה בשביל אלה שלא הצליחו בישיבות אחרות ומטרתם להעמיד ולחנך תלמידים ולקרבתם לתורה וליראת שמים ומנוהלת ע"י אברכים המתמסרים לזה ומעודדים הבחורים והצעירים שיתמודדו עם הקשיים בהם נתקלים בדרך עלייתם, בס"ד ניכר הצלחה שהרבה מהם טעמו טעם של תורה ועלו על דרך הישר, אמנם כידוע צריך תמיכת הציבור כדי שיוכלו להמשיך עבודת הקודש ויבזכו בזה כל התורמים והמסייעים כי בודאי הם נכללים במשיכ ותומכיה מאשר. הכו"ח למען המצוה.

אהרן יהודה ליב שטינמן

כ' טבת תשס"ו לפ"ק

גם כעת הישיבה ורבניה ממשיכים עבודתם עבודת הקודש ונקוה שהציבור ידע להעריך את הענין החשוב לתמוך בהנ"ל ויבזכו התומכים והמסייעים בברכת "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת".

ובה' אב תשס"ח הגיע רבנו לישיבה לפתח תקוה למסור בה דברי חזיון. וכן הגיע כמה פעמים לדינרים עבור הישיבה.

ישיבת נתיבות עולם

בליג בעומר תש"מ הוקמה הישיבה לחוזרים בתשובה ע"י הרבנים הגאונים: רבי שמחה כהן שליט"א, רבי יוסף ברוק שליט"א, רבי נחמן בלומנשטוק שליט"א ורבי משה רייכנברג שליט"א, בברכתו ובהכוונתו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל.

במשך השנים למדו בישיבה מאות תלמידים שהקימו ומקיימים בתים נאמנים לה; ולתורתו, ובה' זוכים לעצתו וברכתו והכוונתו של ראש הישיבה, מרן הגרא"מ שליט"א.

רבנו הגיע כמה וכמה פעמים לישיבה לחזק את לומדי התורה דשם. וכמה תלמידים יקרים מבני הישיבה זכו במשך השנים להתקרב מאוד למרן רבנו שליט"א שקיבלם בחביבות יתירה והיו לשומעי לקחו הקבועים.

שיחת רבנו בתמוז תשנ"ח

בעצם כשבאים לדבר לקהל אנשים שיש להם נסיונות קשים בחיים, כל בן אדם יש לו נסיונות קשים, אבל אנשים כאלה שהיה להם דרך אחרת, יש להם נסיונות מאד קשים וממילא "לפום צערא אגרא" מה שיש יותר נסיונות והאדם יותר מתחזק, השכר לזה הוא כפול פי כמה ממה שמקבל אדם עם פחות נסיונות קשים. ובכל זאת חזיון צריך תמיד. - והאר"ך בענין אין לך בן חורין לא מי שעוסק בתורה.

וסיים: **תראה, הנה לדאבונו יש היום כ"כ הרבה צרות, שומעים איך שאנשים נשברים כל כך, ויש דיכאון. אנשים מדוכאים כ"כ ומה מעיק עליהם? הוא מה שיש להם, קנאה, תאוה, וכבוד, דאף אחד אינו נחלה מחמת שהוא לא אוכל מספיק, או משום שאין לו דירה כ"כ יפה, או דברים אחרים שחסר לו. ותשאלו ג"כ אנשים שעוסקים בזה. ותראו ממה נעשים חולים רק מקנאה, תאוה וכבוד. זה העיקר. אך הבן חורין שעוסק בתורה ובמצוות. הוא יש לו אפשרות להתרומם מזה, להיות רחוק קצת מקנאה, תאוה וכבוד. אמנם אי"ז קל כ"כ, אדם כזה הולך בכוון שיכול להגיע לזה. ומה שאדם יתמסר יותר לתורה ולמצוות, יש לו יותר סכויים שהקנאה, התאוה והכבוד לא ישלטו בו, ומה שאדם מתרחק מזה יותר, זה יותר בריא, והוא המאושר! הוא הבן חורין מפני שעוסק בתורה. ומי שאינו בן חורין כזה יש בו לעולם קנאה ותאוה וכבוד. וזה שובר את רוב האנשים. ויש עשירים גדולים, שהם אומללים! אומללים! אמנם הם בריאים אבל הם אומללים! למה, מפני שיש בהם קנאה ותאוה וכבוד. וזה שובר את האדם.**

והאושר הכי גדול הוא, ה"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה ובמצוות", ומי שעוסק בתורה ומצוות, אם יעבוד על זה במסירות, לא לרמות את עצמו, הוא יכול להגיע לפחות קנאה. פחות תאוה, פחות כבוד. הוא יגיע לתכלית שלו. ואז הוא יהיה המאושר. והיה בן חורין כל ימיו, שעשה כל הזמן לעצמו, לעצמו האמיתי, שזהו התכלית שנברא בשביל זה, להתענג על ה' וליהנות מזיו שכניתו, כמו שהביא המסילת ישרים. ואז האדם חי בעולם אחר, כי אם פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה. כתוב על זה במשנה "אשריך בעולם הזה". הוא מרגיש את עצמו כי, אשריך בעולם הזה, ואמנם היום לא מדברים על מדרגות כאלו, כי בזמנינו אנחנו רחוקים מזה, מדרגה של פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה אך מ"מ גם לפי מדרגתנו, מה שפחות שואפים לעניני עוה"י, פחות עבודת של עוה"י, הוא יותר מאושר, וזהו אשריך בעולם הזה. ובעצם כמה צריך האדם להיות מאשר, ולחשוב על דבר זה, אין שזכה להתקרב להקב"ה, ולא כל אחד זכה לזה, והאנשים שנמצאים כאן, כפי ששמעת, היו להם זמנים שהם היו רחוקים מזה. ועכשיו ב"ה הם צריכים לשמוח ממש, אשרינו מה טוב חלקינו שזכינו. שנתקרבו להקב"ה ויש לנו האפשרות להיות רחוקים משעבוד עוה"י. רק לעבוד לשם הקב"ה. להיות בן חורין מיתי, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה ובמצוות.

יעזור לנו הקב"ה שנתקרב יותר ויותר אליו, לעבוד אותו ולהרגיש את החירות ולהיות מאושר, אשריך וטוב לך בעולם הזה ובעולם הבא.

הוספה על מכתב של מרן הגרא"מ שך זצ"ל משנת תשנ"ב - בס"ד י"ג סיון תשס"ה. הישיבה ממשיכה ובמשך השנים יצאו הרבה תלמידים וגם חלק ת"ח לומדים בכללים גם כאלה משפיעים תורה ויראת שמים, ומצוה לתמוך והתומכים יתברכו בכט"ס. א.ל. שטינמן

מכתב ברכה - כבוד ראשי ומנהלי ישיבת נתיבות עולם שלוכט"ס כפי מה ששמעתי מתכנסים תלמידי הישיבה לשעבר לרגל 35 שנה ליסוד הישיבה הק', וחושבים שזה יוסיף חזיון להתלמידים לשעבר. ובודאי יש כאלה שכעת ממשיכים בלימוד ותורתן אומנותן, ויש אולי גם כאלה שמצבם גרם להם לא יכולים להיות כל ימיהם בלימוד התורה, ואלו ואלו צריכים חזיון. ויש לקוות שע"י הכינוס יתחזק הקשר בינם לראשי הישיבה וממילא יהי תוצאות חיוביות ללימוד התורה ולהיות ממקיימי מצות כדת. וברכתי אמורה לכולם שיזכו לבתים טובים להקב"ה ולתורתו, ויקויים בהם הברכות הנאמרות ומובטחות לעושי רצונו יתי"ש.

ישיבת סלבודקה

הישיבה הוקמה בארץ ישראל בקיץ תש"ז ע"י מרן הגאון רבי איזיק שער זצ"ל וחתנו הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל, ולאחר מאכן המשיכה ע"י הגאון רבי ברוך רוזנברג זצ"ל והגאון רבי נתן שולמן זצ"ל והגאון רבי עמרם זקס זצ"ל ויבלדח"ט הגר"ד לנדו שליט"א והגרמ"ה הירש שליט"א, הגר"י שורץ שליט"א ושאר ראשי הישיבה שליט"א.

החזון איש

סיפר רבנו, כי מרן החזו"א ז"ל שלח את אחד מבני משפחתו לשמוע שיעורים אצל הגר"י אליעזר פלצינסקי זצ"ל שהיה אז בישיבת סלבודקה. (אעלה בתמר מתורת החזו"א)

שיחות בישיבה

בכלות השבעה לפטירת הגר"ח ברים (אדר תשס"ב) הגיע רבנו לישיבה למסור שיחה לזכרו ונדפס בגליון כאיל תערוג פרי ויקהל תשע"ו. ובכלות השנה לפטירת רה"י הגר"ב רוזנברג זצ"ל (כ"ט שבט תשס"ה) הגיע רבנו לישיבה למסור דברי חיזוק בענין עשית חסד עם הנפטר ע"י עשית תורה ומצוות. וכן היה מגיע רבנו כמעט מידי שנה בשנה בימים הנוראים למסור שיחה בישיבה. ב"ב אב תשס"ו שהמשיכו את הזמן לרגל המלחמה שהיתה אז בצפון, הגיע רבנו למסור בה דברי חיזוק והתעוררות.

רבי עמרם זקס זצ"ל

בעשיית האחרון לחי הגר"ע זצ"ל בא רבינו לבקרו ביקור חולים, וכשביקשו בני משפחתו שיברכנו רבינו מיט אגאנצע רפואה, - רפואה גמורה, שאל אותם רבנו וכי יש חצי רפואה? וכנסתלק בעוה"י, השתתף רבינו בהלוייתו אל אף חולשתו. [אביו של ר' עמרם הרה"ג ר' זלמן זקס זצ"ל היה גר ברח' חזון איש 7 ליד רבנו והיה תקופה שלמד עם רבנו].

ישיבת עטרת ישראל

הוקמה בקיץ תשל"ו ע"י הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א.

בחודש שבט תשנ"ט הגיע רבנו לישיבה למסור שיחה והיה למעמד גדול בכל השכונה ונביא את עיקרי הדברים. [ראה קו' קב חומטים עמ' 11 את הישיחה במלואה]

מן הדברים העיקריים, הוא ידיעת השם, ובעצם האדם יכול לראות ולדעת את השם תמיד, איפה שבן אדם רק מסתכל יכול לראות השגחה של הקב"ה, בפסוק כתוב "כי אראה שמך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת", "מה רבו מעשיך ה'", מסתכלים בבריאה, רואים שיש מנהיג שהוא משגיח! וכל דבר נעשה רק על פיו.

אבל זה עדיין לא מספיק, כי האדם מתרגל וכבר לא רואה כל כך, אז הקב"ה, מזמן לזמן מביא לבני אדם אפשרויות להכיר ידיעת ה', השגחה של הקב"ה, ומכל מה שרואים אפשר ללמוד השגחה. אם ח"ו קורה מלחמות בעולם, אפי' לא בכלל ישראל, רואים השגחה, "הכרת גויים נשמו ארצות אמרת אך תראי אותי תקחי מוסר", בן אדם רואה שיש מלחמות, יש חורבנות בעולם, אסונות, צריך ללמוד שיש בזה השגחה, זה לא סתם - פתאום קורה אסון, יש הרבה פעמים שיטפון שאלפים אנשים נהרגים - זה השגחה! ומה הסיבה לזה אנחנו לא יודעים, אבל על הכל יש השגחה, והרבה פעמים רואים הצלות באופן מיוחד, אפשר ללמוד מזה השגחה. אמנם גם את זה לא רואים יום יום, אבל אם בן אדם רוצה הוא יכול לראות מהחיים שלו, מהעבר שלו, כמה פעמים היה אצלו הצלות, או ח"ו הפוך, הכל בהשגחה.

בחז"ל ראינו, שהרבה פעמים יש בחז"ל בגמ' "סיפורים", ולכא"ו סיפורים זה סיפורי מעשיות, אך הרי בסיפורים שהגמ' מביאה כתוב ע"פ רוב "תנו רבנן", תנו רבנן זה ברייתא, לימוד, רבנן למדו, גם את הסיפורים רבנן למדו ולא סתם סיפרו סיפורים אלא למדו! וכל הברייתות צריך ללמוד, אך ברייתא אחת נראה לעמוד עליה עכשיו.

בשבת (דף נ"ג ע"ב) מביאה הגמ' ת"ר מעשה באחד שמתה אשתו ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו שני דדין כאשר והניק את בנו, אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה, דבר נורא! כזה נס! לא היה לו שכר ליתן למינקת, ועשה הקב"ה שהניק את בנו, כזה נס! אמר ליה אב"י, אדרבה! "כמה גרוע אדם זה שנשנתו עליו סדרי בראשית". ע"כ הגמ'.

ולכא"ו בעינינו יפלא מאד סברת אב"י, האם כזה נס קורה לאדם גרוע, האם שמענו כזה דבר, שאיש כזה גרוע. יקרה לו נס כזה? הרי אדרבה מה שנשנתו עליו סדרי בראשית זה מורה על נס יותר גדול, וא"כ היה צריך להיות אדם גדול מאד כמו שאומר רב יוסף.

ואפשר לומר ביאור בזה כך: כי זה בודאי שכל המצבים שמביאים לאדם הוא צריך ללמוד מזה ידיעת ה', הוא צריך ללמוד מזה השגחה, ולעלות, ולעלות

יותר ויותר, כי גם בזה שייך לעלות, דהיינו להבין יותר את ההשגחה, ובכל מעשים שרואים שקורה בבריאה צריך לעלות מזה ולגדול.

ובאדם זה, כנראה שהילד נגזר עליו שיחיה, וכמו שרואים באמת שעשה הקב"ה שנשאר הילד לחיות, וכל הנידון היה - איך הוא יחיה, ויש בזה אפשרויות, או שהקב"ה ישנה את מעשה בראשית, או שהקב"ה יתן לו פרנסה, ויהיה לו שכר למינקת, ואי"י דומה למעשה עם ר' אלעזר בן פרת כי שם נגזר שלא יהיה לו פרנסה, אבל כאן הרי הילד היה צריך להתפרנס והיה צריך להיות לו מזונות. רק השאלה איך, ואם יקבל הילד מזונות בדרך רגילה או לא, זה כבר תלוי בדרגתו של האבא.

והאבא שצריך לעלות, אם היה צריך לעלות על ידי שיראה שכל מה שקורה אתו יראה בזה השגחה, יראה בזה גדלות השם. ויעלה בזה, אז מה צריך לעשות כזה דבר שיהיה אצלו שינוי ממעשה בראשית, תעשה לו שיהיה לו פרנסה, ומה ילמד את ההשגחה של הקב"ה?! ממה שהקב"ה נותן לו פרנסה. מזה יראה את ההשגחה של הקב"ה, ולמה צריך לעשות לו שינוי ממעשה בראשית, משמע שדוקא ע"י שינוי ממעשה בראשית הוא ילמד השגחה, ובלי זה לא ילמד השגחה, ולכן אומר אב"י "כמה גרוע אדם זה" ולא אמר שאינו אדם גדול, בודאי הוא אדם גדול. אבל גדול כזה, הוא גרוע בגדלות, שצריך ללמוד השגחה כדי לעלות רק ע"י שינוי ממעשה בראשית. ולמה לא יכול ללמוד מחיי יום יום - גדלות, זה הטענה של אב"י... עכ"פ מה שאנו רוצים לומר בזה, שבן אדם צריך להסתכל, ורבנן בשביל זה עשו מזה ברייתא. הביאו ברייתא ולמדו בזה, כמו שרואים, רב יוסף למד, אב"י למד, כי זה היה לימוד שלם. איך לגדול, איך להכיר את הבורא, השגחה של הבורא. אנחנו יודעים שכל אחד ואחד, יכול לראות ממש כל יום ויום, הרי היום יש עיתונים, והם נכנסים לכל אחד בראש ורואה כל יום מה שקרה בעולם, וזה היה צריך להביא שבן אדם יעלה, ומכל מה שיודע וכל מה ששומע צריך לראות גדלות ה'. האיך ההשגחה של הקב"ה במה שמנהיג את כלל ישראל, האיך ההשגחה במה שמנהיג את כל אחד ואחד, איזה מצבים! כאן אתה רואה איך שהיה יכול לקרות מי יודע מה, ממש כל יום ויום רואים חסדי ה'. ואם בן אדם לא גדל, זה חסרון, ובאדם גדול כזה, אפי' שמדברים של חיי יום לא מספיקים כדי שיתעלה, רצו לתת לו לכה"פ אפשרות שישתנו מעשה בראשית. ואנחנו לא בדרגה כזאת ורחוקים מדרגה זו.

וכשבן אדם מסתכל על כל דבר ודבר והוא רואה בזה השגחה, ממילא הוא יכול לעלות בכל הענינים! כשהוא לומד תורה, כשעושה מעשה מצות, הכל יראה עם זה ביחד השגחה של הקב"ה. אז ממילא גם מעשה המצות יהיו אחרת, ולימוד התורה יהיה אחרת, וגם אי אפשר לבא לזה רק ע"י תורה ועל ידי מעשה מצות, דאחד כלול בשני. וכל אלה שנמצאים ב"ה בין כתלי הישיבה, יש להם אפשרות, תראו כי לבן אדם מהשוק אי אפשר לדבר בכלל, הוא לא יודע מה זה ידיעת ה', לא יודע מה זה השגחה, ועושה דברים בלי מחשבה, בלי כלום. אבל בני תורה, שנמצאים בין כותלי הישיבה, הם צריכים ללמוד כל דבר להוציא מסקנא שיהיה להם תועלת, לעליה ברוחניות, לעליה בתורה, לעליה ביראת שמים, לעליה בידיעת ה'.

וכל אחד ואחד יהיה מאושר שנמצא בישיבה, כי הם השנים הכי מאושרים, וכל אחד צריך לשמוח, ולראות להשתדל לנצל את הזמן, לעלות בתורה, ביראת שמים, בידיעת ה', להסתכל על כל החיים - כל מה שרואים, להסתכל האיך שיש בזה השגחה. ובזה שרואים איך שהקב"ה מנהיג את העולם רואים איך שצריך להיות בן אדם. איך שצריך להתנהג. כי הרי צריך ללמוד מהקב"ה, כמ"ש מה אני אף אתה, לכן כל הדברים ששייך ללמוד מהקב"ה צריך לעשות, וזה צריך ללמוד איך ללכת בדרך ה', ולעלות.

יעזור הקב"ה שכל אחד יעלה באמת בתורה ויראת שמים, יעלה בידיעת ה', יעלה להסתכל על כל הדברים במבט של רוחניות, לא שטחי, רק לעבוד על זה, ולעלות, ויעזור הקב"ה לכולם.

מחנה בני תורה

הנה כיובל שנים שנערך ע"י הישיבה הקדושה בראשות הגאון הגדול הגרמ"מ שליט"א "מחנה בני תורה" לקרב אלפי בחורים לעולמה של תורה, ורבנו טרח ליסוע כמה וכמה פעמים לדבר בפני הבחורים. [נפ"א אמרו לרבנו שלא צריך לטרוח לתת יד אחרי הדרשה לכל הבחורים, אבל רבנו רצה לתת לכל אחד את ידו הקדושה לקרבו ליר"ש].

ישיבת עטרת שלמה

הוקמה ע"י הגרש"ב סורצקין שליט"א בקיץ תשע"ד, ורבנו הגיע לכבוד הכנסת ספרי התורה בתשרי תשע"ז. לחזק את העוסקים במלאכת הקודש בהחזקת אלפי אברכים ובחורים באהלה של תורה. [אודות רשת הכוללים עטרת שלמה והישב"ק יבוא אי"ה במאמר נפרד]

סיפורים נפלאים פרשת ואתחנן

"אבל, אמא", השיב הבן, "עלי לחזור מיד אל בית המדרש. הן הרבי יסיים עד מהרה את עיונו בסוגיה ויתחיל להסביר את הדברים באזני התלמידים!"

"מוטב, בני", הבינה האם והפטירה אנחה, "שתשוב ללימודך. סלח לי על שבקשתיך לטפס אל עלית הגג. אך מה לעשות, ואני זקוקה לעתים קרובות לעזרתך. כן..." דמעה נגרה מעיניה, "לא קל להיות אשה אלמנה..."

כשהמילים של אמו מלוות אותו יצא הבן מהבית ופסע לעבר בית המדרש. תחילה צעד במהירות, חושש היה שמא יפסיד שמץ מדברי רבו. אך הנה נעשו צעדי מתונים קמעה, ולפתע עצר על מקומו בבהלה. "לשם מה אני לומד?" שאל את עצמו שאלה נוקבת. "לאיזו מטרה אני כה ממהר אל בית המדרש? האם כדי ללמוד ולדעת עוד ועוד? וכי מה אשיג אם אוסיף לעצמי ידיעות והרי כל מטרתו של הלמוד היא על מנת לקיים את הדברים!"

"והנה, עתה", הכהו לבו, "לא מילאתי את בקשתה של אמי. אמנם למדתי הלכות כיבוד הורים, וההלכות שגורות על פי. אך כאשר הגיע הרגע לקיימן מה עשיתי? עזבתי את אמי ולא מילאתי את משאלתה. האם לשם כך למדתי את ההלכות?"

"לא! כל מטרת הלמוד היתה על מנת לקיים את הדברים. ולכן, עלי למהר הביתה ולעשות את שבקשה אמי!"

וחיש סב הנער על עקבותיו ושב לבית אמו. הוא טיפס אל עלית הגג, חיטט בין החפצים עד אשר מצא את חבילת השחת המבוקשת.

"הנה, אמא, השחת שבקשת" הגיש את החבילה לאמו בעיניים מושפלות מבושה. "אנא, מחלי לי על שלא מילאתי את בקשתך מיד."

על פניה של האם הסתמן חיוך של קורת רוח. "רוב תודות, בני. ועתה, רוץ ללימודיך, מקווה אני שלא הפסדת ולו גם מעט מדברי רבך!"

כשלבסוף קל עליו מיהר הנער אל בית המדרש. "אנא ה'" רחשו שפתיו, "אינני רוצה להפסיד את דברי הרבי, עשה שלא אחזר!"

בידיים רוטטות פתח את דלתו של בית המדרש. בחלל החדר עמדה דומה. ה"יהודי הקדוש" שקוע היה עדיין בעיונו. והנה, אך נפתחה הדלת, הרים הצדיק ראשו מן הספר וחיוך האיר את פניו הקדוש. הוא קם ממקומו ופנה אל התלמיד הניצב על הסף.

"האם ידוע לך מי מלווה אותך כעת?" הנער היתום השפיל פניו במבוכה. חבריו התבוננו חליפות ברבם ובחברם אך זולת הנער שבפתח לא ראו מאומה.

"אמור נא", שב ה"יהודי הקדוש" לשאול, "איזו מצוה חשובה קיימת זה עתה, שבזכותה בא עמך מלווה כה נכבד?" והנער עדיין שותק במבוכה.

"כשנכנסת הנה", המשיך ה"יהודי הקדוש", "ראיתי כי האמורא אביי מלווה אותך. ובהיכנסו, האיר את עיני וישב את הקושיה החמורה שהתלבטתי בה שעה ארוכה. אמור לי אפוא, על מה ולמה זכית למלווה גדול שכזה?"

"שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך" (ה, יב)

באחת הפעמים כאשר נסע רבי שלום דובער מלובביץ לחוץ לארץ, למעיינות מרפא, נפגש עם יהודי אחד שבימי ילדותו היה לובביץ. היה זה בעת שאביו חסיד לובביץ הביאו פעם לרבי כדי לקבל ממנו ברכה. כששמע היהודי שהרבי נמצא בעירו - נזכר בגעגועים בימים שעברו ובא אל הרבי לקבל פניו.

הרבי קיבלו בסבר פנים יפות, ושוחח עמו על עיסוקיו, ושמע שהוא מקבל סחורות ברכבת ודואג להעבירם לבעליהן. עוד סיפר היהודי כי עסקן גדול הוא ומצליח מאוד.

שאלו הרבי: "כיצד אתה נוהג בשבת?" השיב האיש בפשטות, כי אין ברירה ומוכרח לעבוד גם בשבת. אמר לו הרבי "הרי אפשר להמתין יום אחד ולשחרר את הסחורות ביום ראשון?"

הסביר לו האיש שאת הסחורות שהגיעו בשבת חייבים לשחרר בשבת, אחרת יהיה לו נזק כספי גדול.

המשיך הרבי ושאלו הרי אפשר למסור את שחרור הסחורות לגוי? השיב האיש כי אינו יכול למסור את העבודה לאיש שאינו בקי במסחרו. הציע הרבי כל מיני עצות כיצד יוכל להשתחרר מעבודתו בשבת, אך היהודי תירץ כיצד לא ייתכן הדבר.

אמר לו הרבי "אם באמת אין עצה להיזהר מחלול שבת, בעסק כזה, הרי שאתה מוכרח להפסיק ולעזוב את העסק הזה". "לא רבי", השיב האיש "נתח שמן הוא העסק הזה ואי אפשר להסתלק ממנו".

השיב הרב: "עתה אני מבין פסוק אחד בתורה "לא תביא אתנן... ומחירי כלב בית ה' אלקיך" נראה לנו חלק פסוק לא מובן מודע אסור להביא קרבן שנקנה מהמחיר שנמכר כלב, במה חטא הכלב? אלא שהכלב, אף על פי שהוא ידד נאמן של בעל הבית ומאוד מסור לבעליו, בכל זאת אם יראה מרחוק איזה נתח שמן, יעזוב מיד את בעל הבית וירוץ אל הנתח השמן. (613 סיפורים על תרי"ג).

"כבד את אביך ואת אמך" (ה, טז)

שקועים היו ה"יהודי הקדוש" מפשיסחא ותלמידיו בלמוד, והנה הגיע ענין קשה מאד. התעמק הצדיק בלימודו, וכלל לא חש בנעשה סביבו. כל אותה עת ישבו סביבו התלמידים והמתינו עד אשר ימשיך רבם בשיעורו. ואולם, עיונו של הצדיק באותה סוגיה חמורה ארך זמן רב.

לפתע חש אחד התלמידים הממתניים ברעב. אמר אפוא לנפשו: 'בוודאי יוסיף הרבי להגות בסוגיה עוד זמן רב. בינתיים אמחר לבית אמי ואטעם דבר מה על מנת להשקיט את רעבוני. עתה, מציק לי הרעב ומונע ממני להתעמק בלמוד. ואם לא אוכל כעת כיצד אצליח להתרכז בלמוד מאוחר יותר?'

במחשבה זו מיהר אל ביתו, אכל דבר מה ופנה לשוב אל בית המדרש. עודנו על סף הבית, וקולה של אמו השיגו: "אנא, בני, התוכל לעלות אל עלית הגג להוריד חבילת שחת? הן יודע אתה, בני, שאינני מסוגלת לטפס לגג, וכה זקוקה אני לשחת!"

סיפורים נפלאים פרשת ואתחנן

הנעליים הישנות שלך, אשר בוודאי כבר לא תזדקק להן אחרי נישואיך, ואז אוכל שוב ללכת ללמוד בבית מדרש".

החתן העשיר הביט אליו בבוז ואמר: "אם תלך לעבוד ותרוויח כסף לא תזדקק למתנת בשר-ודם ותוכל לקנות נעליים בכסף!"

חלפו שנים, רבי יצחק אלחנן התפרסם בכל אתר ואתר כתלמיד חכם מופלג וכפוסק הדור. יום אחד הגיע ר' יצחק אלחנן לוילנה כאשר באמתחתו כתב-יד של אחד מספריו כדי להדפיסו. קהל רב יצא לקראתו וקיבלו בכבוד מלכים. מספרים שהקהל הרב שיצא לקראתו מנה כעשרים אלף איש, והדבר השאיר רושם כה גדול עד שמושל מחוז ווילנה אסר עליו לשוב ולבוא לשם, מאחר שהכבוד שניתן לו, היה גדול מן הכבוד שניתן לצאר בבואו לוילנה, והייתה זו פגיעה בכבוד הצאר.

בין הבאים לחלות את פני הגאון היה גם אותו בן עשירים. הלה ידע שר' יצחק אלחנן עומד להדפיס את ספרו ולכבוד הייתה נחשבת בעיני הזכות לממן את הוצאת הספר לאור. ולכן אמר האיש לאורח הנכבד: "הנני מוכן לקבל על עצמי את כל הוצאות הדפס הספר והכריכה ואף את הפצתו". הביט ר' יצחק אלחנן באיש וזיהה אותו כאותו בן עשירים אשר בזמנו סירב להעניק לו זוג נעליים משומשות, ואמר לו: "איחרת את המועד!"

בניו של הרב שהיו נוכחים במקום תמחו על אביהם. מדוע בניגוד לטבעו דחה את העשיר. הסביר להם ר' יצחק אלחנן: "אל תתמחו בני, שמעו ואספר לכם: בצעירותי הייתי יתום ועני, הגיע חורף קשה, נעלי היו קרועות, והייתי זקוק לזוג נעליים טובות כדי ללכת בגשמים ובשלגים. ניגשתי לאדם זה ובקשתי את עזרתו, אך הוא דחני. דעו לכם בני, ייתכן שאילו היה לי אז זוג נעליים טובות, אולי הייתי מוסיף חיל בתורה, אולי הייתי מגיע להישגים גדולים יותר, ואז היה לאותו אדם חלק הגון בתורתך, אולם מאחר שלא זכה העשיר לתמוך בנער הקטן, אין הוא ראוי עתה לתמוך בהוצאות הדפס הספר". (מורשת אבות)

לתשעת הימים:

לאכול 'ימים'...

הגה"ק רבי דוד דייטש בעמח"ס אוהל דוד היה מפורסם כגדול בתורה וכצדיק נשגב [וחמיו של המהר"ם שיק], והיתה לו זיקה להומור, ומתהלכים בשמו הרבה שיחות חולין משמחי לב.

מסופר (עולמו של אבא עמ' רו) שפעם ביקר בפרעשבורג ונפגש עם בחורי ישיבה. שאל אותם "מה אתם אוכלים?" והשיבו אנחנו אוכלים "ימים" (טעג - כלומר שאכלו כל יום אצל בעל הבית אחר שאירח אותם). התפעל רבי דוד ואמר: אם אתם מסוגלים לאכול ימים, אבקשם שתאכלו את תשעת ימי האבלות (מר"ח אב ועד ט' באב), שלא יישאר מהם זכר, והם יהפכו לימי ששון ושמחה...

או אז פצה הנער את פיו ובקול לחש סח את אשר עבר עליו בשעה האחרונה. "הבנתי שטעיתי", סיים, "ולכן שבת הביתה ומילאתי את רצון אמי".

"אכן", פנה הצדיק אל תלמידיו, "ברור כשמש על שום מה זכה חברכם לליווי של אביי. אביי יתום היה מאביו ומאמו. ושמו הנו ראשי תיבות של המלים: "אשר בך ירחם יתום. האמורא אביי לא זכה בימיו לקיים את המצווה החשובה, מצות כבוד אב ואם, ולפיכך מאז פטירתו נוהג הוא ללוות את המקימים את המצווה הזו, שכן עז רצונו להצטרף אל אלו הזוכים לקיים את המצווה החשובה, מצוות כבוד אב ואם" (מעשיהם של צדיקים).

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (ו, ה)

בעת שיצאה הלווייתו של רבי אברהם זצ"ל (בנו של ה"חפץ חיים" זצ"ל, אשר חלק מחידושי התורה שחידש בבחורות מובאים על ידי ה"חפץ חיים" בספר "ליקוטי הלכות") בדרך לבית העלמין, עמד ה"חפץ חיים" ופתח בהספד על בנו: בשנות השמד והגזירות ת"ח-ת"ט, שפך ה' את כל חרון אפו על עשרות קהילות, ואלפי יהודים נהרגו ונשחטו על קידוש שמו הגדול - התגוררה באחת העיירות אם עם בנה היחיד שהיה יקר לה יותר מבבת עינה. הבית שבו התגוררו האשה ובנה עמד בקצה העיירה, ובשעה שפרצו שונאי ישראל ימ"ש לעיירה התנפלו מיד על בית האלמנה ושחטו את בנה יחידה לעיניה.

עמדה האשה באלם יגונה על יד גופתו של בנה וכפיה פרושות לשמים. יבש מקור דמעוניה, אולם שופכת היא מרי שיחה וקובלת לפניו יתברך: "ריבון העולמים! בחזהו של כל אדם ואדם נטעת לב כדי שיאהב אותך. רק אני, שפחתך החוטאת, לא יכולתי לאהוב אותך בכל לבי, מחצית האהבה הייתה לבני אשר ילדתי. אולם עתה, לאחר שנעשה רצונך ובני נלקח ממני, שוב אוכל לאהוב אותך בכל לבי!"

כל ימי - כך סיים ה"חפץ חיים" הספדו - רצייתי לאהוב את ה' בכל לבי. אולם הרי אין אני אלא בשר ודם ואב לילדים, ורחמי אב על בניו ואהבתו להם, טבע הוא באדם. עמדתך וחילקתי את האהבה לחלקים - חלק לילד זה וחלק לילד זה. ואת החלק הגדול חילקתי לה'. אולם עתה, משלקח הקב"ה ממני את אחד מילדי, הרי נשאר לי עוד חלק אחד של לבי לאהבתו יתברך" (לקח טוב).

"ודברת בם... ובלכתך בדרך" (ו, ז)

בבחורתו היה רבי יצחק אלחנן ספקטור מקובנא שרוי בעניות גדולה. הגיעו הדברים לידי כך שבתקופה מסוימת לא היה לו כסף אפילו לקנות נעליים לרגליו, לכן לא יכול ללכת ללמוד בבית המדרש ונאלץ להישאר בבית.

במצוקתו, פנה יום אחד לבחור בן גילו שהיה בן עשירים ועמד להינשא, וביקש ממנו: "ראה נא את מצבי הכספי הירוד, עד שאין ביכולתי לרכוש לעצמי זוג נעליים חדשות. הואיל ואתה עומד להתחתן בימים הקרובים, מרשה אני לעצמי להניח כי קנית לך בגדים חדשים ליום שמחת לבך. אנא בטובך, תן לי את

ליקוטים נפלאים פרשת ואתחנן

מאתו יתברך, עליו לחשוב שהוא חי רק היום ואין הוא יודע מה ילד יום המחרת, ואם האדם הוא במחשבה זו ודאי שיהיה דבק בהקב"ה, וזהו מה שאמרה המשנה באבות רבי אלעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך, ואמרו לו תלמידיו וכי יודע האדם מתי ימות שישוּב יום קודם, אמר להם אדרבא, ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא שאם בכל יום חושב האדם על זאת הרי הוא דבק בה' יתברך ויחזור בתשובה בכל יום, כי יודע שאין לפניו אלא יום זה בלבד שהוא עומד בו, וכפי שרמז החכם מכל האדם בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר, ולכן על זה רמז הכתוב ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, שאין לאדם להצר על צרת מחר אלא היום בלבד לפניו ומשום כך יהיה דבק עם הקב"ה.
(וידבר יוסף)

"ראה לימדתי אתכם, כאשר ציוני השם אלוקי לעשות כן בקרב הארץ" (ד, ה)

היו הרבה פילוסופים שחשבו לחיות חיים קדושים ולהגיע לשלמות נפשם באופן שצריך לברוח מן היישוב למדבריות ולחיות בסגופים ולפרוש מחיי העולם הזה, אבל טעות בידם, לא כן דרכה של תורה הכתוב אומר ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים וטהרה ולעמוד בניסיונות בכל מה שהוא רואה וכו' זהו בקרב הארץ.
(ערבי נחל לוקט מאהבת חיים)

"רק השמר לך ושמור נפשך מאוד" (ד, ט)

"רק השמר לך" - לעניינים של הגוף די אם תקדיש את הזמן המינימלי הדרוש לשמור עליו, וזה שנאמר "רק" בלשון מיעוט. לעומת זאת, "ושמור נפשך מאוד" - בדברים של שמירת הנפש עלינו להשקיע מאוד.
(ה"חווה" מלובלין)

"ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך" (ד, ט)

יש לפרש, שהתורה מצווה כאן 'ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך' - ימי חיך הם הימים, ו"כל" ימי חיך אלו הלילות, דהיינו שהאדם צריך להגות בתורה תמיד כדכתיב והגית בו יומם ולילה. וזהו דבר שא"א שכל ישראל יעמדו בו, לכך נתנה התורה עצה 'והודעתם לבניך ולבני בניך' שאלו התלמידים, כמו שאחז"ל שכל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו. וא"כ ע"י שילמד לאחרים והתלמידים ישלימו על ידו, שיהיו זמנים שהוא לא ילמד אך תלמידיו ילמדו, והרי זה כאילו הוגה בתורה תמיד.
(תפארת יהונתן)

"וההר בוער באש עד לב השמים" (ד, יא) ההר - אמר הרה"ק מקוצק - בער עד שהלבבות נעשו שמים.

"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" (ג, כה)
לכאורה הרי ברור מאליו שאם יעבור בארץ יראה אותה? ברם, צריך אדם לבקש תמיד כי יראה לו ה' יתברך את הטוב שבכל דבר ודבר, לפיכך ביקש משה רבינו "ואראה את הארץ הטובה" שאראה רק את הצד הטוב של ארץ ישראל.
(אהל תורה)

"רב לך אל תוסף דבר אלי עוד" (ג, כו)

בעל החתם סופר היה רגיל להאריך בתפילותיו. שאל אותו אחד מגדולי זמנו, הרי ע"י כך הוא מבטל לימוד תורה, ונאמר "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילותו תועבה" (משלי) ענה לו החת"ס: הרי נאמר "המאריך בתפילותו מאריכין לו חייו ושנותיו, נמצא שאם אריך בתפילתי אזכה לאריכות ימים, ואשלים ע"י זה בלימוד התורה מה שחסר לי ע"י אריכות התפילה.
(מגנזנו העתיק)

"ויתעבר ה' בי למענכם" (ג, כו)

ידוע שאנשים מעוניינים שיהיה להם רב גדול וקדוש, כדוגמת הגאון מווילנא או הבעש"ט. דא עקא, שלא תמיד אותם אנשים ראויים להיות תלמידים של רב בסדר הגודל שהם מבקשים... פעם, כשביקשו למנות את אחד האדמו"רים, היו שהתנגדו לכך בטענה שהוא צעיר מדי. אמר אחד מגדולי הדור: רב הם רוצים כמו של פעם, והם רוצים להיות חסידים של היום, זה לא ייתכן. לפי זה - אומר ה"לחם לפי הטף" - נראה שזו כוונת משה רבינו במלים: "ויתעבר ה' בי למענכם". לפעמים הפרנס, הרב, יכול להיות גדול מאוד, רק שהוא נמצא בדור נמוך, ולכן הקב"ה לא מניח לו להגיע למדרגה הגבוהה שהיה יכול להשיג לפי עבודתו. "ויתעבר ה' בי" - לא הניח לי להתעלות כפי רצוני. וזאת על שום מה? "למענכם" - כי זו מדרגת אנשי הדור.

"רב לך אל תוסף דבר" (ג, כו)

מובא בזהר שלכל אדם הוקצבו מספר מילים לדבר במשך כל ימי חייו, וכשהוא מרבה לדבר מקרב מיתתו, חוץ מדברי תורה שמרבים חיים. לכן אמר קהלת "אל תהי כסיל, למה תמות בלא עתך?" כי הכסיל מרבה דברים ויצטרך למות קודם זמנו.
(פניני התורה).

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום" (ד, ד)

אם האדם רוצה להיות דבק בקב"ה לבלתי יסור ימין ושמאל

לעי"נ הרה"צ
פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת ואתחנן

מישראל לאהוב את הבורא ואין צריך אלא לעורר את הכוח הטבעי הזה. ואכן זוהי הדרך להגיע למצב של "ואהבת" שתעשה את כל הפעולות הדרושות כדי לעורר את הכוח שמוסתר בקרבך לאהוב את ה' יתברך (שפת אמת). וכתב הרמב"ם שעל ידי שיתבונן האדם בפלאי העולם, ובראותו את התכונן המופלא של גופו, (כמו שמתגלים על ידי המדענים בכל יום גילויים נוראיים ומרעישים על כל פרט בגוף האדם), מיד הוא יאהב את הקדוש ברוך הוא אהבה עצומה. (לבוש יוסף)

"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (ו, ה)
בפרשת השבוע אנו קוראים את הפרשה הראשונה של קריאת שמע שצוינו לאומרה "ובשכבך ובקומך" - בבוקר ובערב. וכך נאמר בה: "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". לכאורה מדוע יש צורך להדגיש לנו כי מדובר בלב ובנפש שלנו, ולא ניתן להסתפק בצווי של אהבת ה' בכל לב, נפש וממון וודאי שהכוונה שלנו ושל סביבתנו?

ופירשו זאת צדיקים "בכל לבבך" - עם הלב שלך. ובכל נפשך" - עם הנפש שלך. "ובכל מאדך" - עם המצב הכלכלי שלך. דהיינו שהאדם צריך לעבוד את הקב"ה לפי מצבו האישי והנתונים והסביבה בה הוא נמצא. הוא איננו יכול לומר שהאחר יתן צדקה כי יש לו יותר ממנו. חובתך לקיים מצוות השי"ת "בכל מאדך" לפי היכולת שלך, והאחר כמובן עם היכולת שלו.

מסופר על אדם שנכנס לאחד מגדולי התורה והציג בפניו את קשייו ונסיונותיו אותם הוא חווה. ציווה עליו הרבי שיתקרב לתמונה שהתנוססה בפתח הבית. שאל הרבי את האדם, מה אתה רואה? ענה האיש: את צורת אביכם הרבי זצ"ל. אמר לו שוב: קרב לתמונה ואמור לי, מה אתה רואה? התקרב יותר לתמונה ושוב אמר: את תמונת הרבי זצ"ל. נענה הרבי ואמר לו: הורד משקפיך ותעיין היטב מה מכילה התמונה. קרב האיש כמצוות רבו אל התמונה והבחין כי התמונה עשויה מעשרות אלפי נקודות שחורות, שייצרו יחדיו את התמונה של הרבי. נענה הרבי ואמר לו: אתה יודע איך אדם זוכה להיות רבי? מעשרים אלף נקודות שחורות (שווארצע פינטלעך). על ידי ההתמודדות עם אלפי נקודות שחורות, ותיקון המידות והמעשים - אדם יכול להיות גדול ורם.

"דע לך" הוסיף לו הרבי, "כאשר עוברים את כל הנקודות השחורות, אזי התמונה מושלמת". לכל אחד יש את המכשלות שלו וקשיים המיוחדים לו, ותפקידו לעבוד את הקב"ה בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך - שלו הפרטיים.

חז"ל מספרים (חגיגה טו ע"א) כי "יצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר". דרשו המגידים בדרך דרש, כי הכוונה היא, שלכולם יש דרך של תשובה, מלבד האדם המטיל את האשמה על האחר. "חוץ מאחר" - חוץ מזה שטוען, שזה הפריע לו והוא אשם, אדם כזה לא יצליח לשוב בתשובה.

"ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (ד, כט)

הקדוש ברוך הוא נתן שטר חוב לישראל "וביקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת", כלומר אם תבקשהו תמצאהו, אך התנאי לקיום פירעון השטר הוא "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (היהודי הקדוש)

"וידעת היום והשבת אל לבבך" (ד, לט)

רבנו האור החיים הקדוש מסביר, שהיצר הרע מגיע אל האדם עם שתי טענות חזקות, א, כיצד תצפה ותייחל לקיים את כל התורה כולה שהיא שלימות האדם. ב, איך תוכל לשוב בתשובה ולתקן את כל מה שפגמת, הרי עשית המון חטאים. ועל זה אמר הכתוב 'וידעת היום והשבת אל לבבך', 'היום' רומז לשבת כמו שנאמר 'כי שבת היום', שעל ידי שמירת השבת ששקולה כנגד כל התורה, יחשב כאילו קיים את כל התרי"ג מצוות, וכן יתקן על ידה את כל מה שפגם בחטאיו. וכמו כן 'וידעת' רומז לשבת, כמו שנאמר על השבת 'לדעת' כי אני ה' מקדשכם. (אור החיים)

"אנכי ה' אלוקיך" (ה, ו)

עשרת הדיברות נאמרו, מתחילתן ועד סופן, בלשון יחיד. התורה הורתה לנו בזה, שכל אחד ואחד מישראל צריך לומר לעצמו, שבשבילי ניתנו עשרת הדיברות, ועליו מוטלת החובה לקיימן. באותו עניין אמר ה"חזוהי מלובלין", שלשון היחיד שבעשרת הדיברות נועדה לומר לכל אדם בישראל: גם אם כל העולם כולו יסור, חלילה, מדרך התורה, זכור כי לך אישית ניתנה התורה, ואתה לא תלך אחריהם.

"מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי..."

(ה, כו)

אמרו חכמינו זכרונם לברכה: צדיקים ליבם ברשותם, רשעים הם ברשות ליבם. היינו הצדיקים מושלים ביצרם ובתאוות ליבם, והרשעים הלב מושל עליהם והם משועבדים לתאוותיהם. וזה שאמר "מי יתן והיה לבבם זה להם" - שהלב יהיה שלהם ואדם ישלוט על ליבו. (אהבת חיים)

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'" (ו, ה)

שאלו הפילוסופים: כיצד ייתכן ציווי לאהוב, הלא אהבה היא בטבעו של האדם כשבאמת אוהב את הדבר, אחרת לא תהיה אהבה, ואם כן כיצד אפשר לאהוב את בורא עולם רק בגלל ציווי?

והאמת היא כי התירוץ נעוץ בקושיה עצמה, כי מזה שציווה ה' יתברך "ואהבת" יש להסיק שאכן יש בטבעו של כל אדם